

14092

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIYI ALANLARINDA TURİZM PLANLAMASINA YÖNELİK
BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

Y.Mimar Perver KORÇA

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 31 Mayıs 1989

Tezin Savunulduğu Tarih : 21 Temmuz 1989

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Ayten ÇETİNER

Diğer Jüri Üyeleri : Prof.Hande SUHER
Prof.Dr.Orhan GÜÇER

TEMMUZ 1989

ÖNSÖZ

Bu çalışmada beni yönlendiren, destekleyen ve değerli yardımlarını esirgemeyen hocam Sayın Prof. Dr. Ayten Çetiner'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmanın araştırma bölümünün hazırlanması, anket formuna yanıt veren belediye yetkililerinin yardımı ile gerçekleşti. Veri toplama aşamasında Turizm Bakanlığı Edirne, Tekirdağ, İstanbul, Kocaeli, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, İzmir, Muğla, Antalya, Mersin, Adana ve Antakya İl Turizm Müdürlükleri; Bayındırlık ve İskân Bakanlığı İmar Proje Dairesi Başkanlığı ve Turizm Bankası Fiziksel Planlama Grup Başkanlığı yetkililerinin azımsanmayacak katkıları oldu. Yukarıda adı geçen kişi ve kurumlara, çalışmada emeği geçen tüm arkadaşlarıma ve nihayet tezimin ilk aşamalarında beni teşvik eden ve değerli katkılarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Orhan Göçer'e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ -----	vi
TABLO LİSTESİ -----	viii
ÖZET -----	xii
SUMMARY -----	xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ -----	1
BÖLÜM 2. GENEL TANIMLAMALAR -----	3
2.1. Turizm ve Turist Kavramları -----	3
2.1.1. Turizm Kavramı -----	3
2.1.2. Turist Kavramı -----	5
2.2. Turizm Bölgesi -----	6
2.3. Turizm Alanı -----	7
2.3.1. Turizm Alanı Türleri -----	8
2.4. Turizm Tesisleri, Turizm Kompleksleri ve Turizm Merkezleri -----	8
2.4.1. Turizm Komplekslerinin Yatak Kapasiteleri -----	9
2.5. Konaklama Tesisleri, Türleri ve Sınıfları -----	11
BÖLÜM 3. TURİZM OLGUSUNA GENEL BİR YAKLAŞIM -----	13
3.1. Turizmin Gelişimini Etkileyen Faktörler ---	13
3.2. Boş Zamanları Değerlendirme, Rekreasyon ve Turizm İlişkileri -----	15
3.2.1. Boş Zamanları Değerlendirme ve Turizm -----	16
3.2.2. Rekreasyon ve Turizm -----	17
3.3. Turizm ve Çevre İlişkileri -----	18
3.4. Turizm Faaliyetlerinin Aşamaları -----	21
3.5. Turizm Hareketlerinde Yoğunlaşma -----	24
3.5.1. Zaman İçinde Turistik Yoğunlaşma -----	24
3.5.2. Alan İçinde Turistik Yoğunlaşma -----	25
BÖLÜM 4. TURİZM POLİTİKALARI VE PLANLAMASI -----	27
4.1. Turizm Stratejileri ve Politikaları -----	27
4.2. Turizm Planlaması -----	29
4.3. Turizm Talebi -----	30
4.4. Turizm Sektöründe Fiziksel Planlama -----	34
4.5. Turizm Fiziksel Plan Aşamaları ve Türleri -	35
4.5.1. Uluslararası Planlama -----	37
4.5.2. Ülkesel Planlama -----	37
4.5.3. Bölgesel Planlama -----	38
4.5.4. Yöresel Planlama -----	39

4.5.5. Sektörel Planlama -----	40
4.6. Kıyı Alanlarının Turizm Amacı ile Planlanması -----	40
4.6.1. Kıyı Alanlarında Görülen Gelişmeler-	40
4.6.1.1. Turizm Tesis Alanlarının Doğrusal Gelişimi -----	40
4.6.1.2. Turizm Tesis Alanlarının Büyük Kitleler Halinde Gelişimi -----	41
4.6.1.3. Turizm Tesis Alanlarının Modüler Gelişimi -----	42
4.6.1.4. Kıyı Alanlarında İkinci Konut Alanlarının Gelişimi-	43
4.6.2. Kıyı Alanlarının Sınıflandırılması--	45
4.6.3. Kıyı Alanlarının Turizm Potansiyeli-	46
4.6.3.1. Turizm İçin Elverişli Alan Yaklaşımı -----	46
4.6.3.2. Turizm İçin Elverişli Kumsal Alan Yaklaşımı-----	48
4.6.4. Kıyı Alanlarında Turizm Faaliyetlerinin Mekânsal Organizasyonu-----	49
4.6.4.1. Mevcut Yerleşmelerin Turizm Amaçlı Değişimi -----	51
4.6.4.2. Yeni Yerlerin Turizm Amaçlı Kullanışlara Açılmaları -----	53
4.6.4.3. Kıyı Alanlarında Turizm Faaliyetlerinin Mekânsal ve Zamansal Yoğunlaşmasını Önleyici Bir Yaklaşım -----	55
BÖLÜM 5. TÜRKİYE'DE TURİZM POLİTİKALARI VE PLANLAMASI-	59
5.1. Türkiye'de Turizm Politikaları -----	59
5.2. Türkiye'de Turizm Sektöründe Fiziki Planlama -----	61
5.2.1. Güneybatı Antalya Turizm Gelişim Projesi -----	63
5.3. Kıyı Alanlarının Korunması ve Kullanımına Yönelik Yasal Düzenlemelerin Değerlendirilmesi -----	66
5.3.1. 1970'e Kadar Olan Dönem -----	66
5.3.1.1. Belediyeler Yapı ve Yollar Yasası -----	66
5.3.1.2. 6785 Sayılı İmar Yasası----	66
5.3.1.3. Orman Yasası -----	66
5.3.1.4. Ulusal Kıyılar Yasa Önerisi -----	67
5.3.1.5. Bakanlar Kurulu'nun K.6/9636 Sayılı Kararı-----	67
5.3.1.6. Bakanlar Kurulu'nun 12209 Sayılı Kararı -----	67
5.3.1.7. Bakanlar Kurulu'nun 7/52 Sayılı Kararı -----	67
5.3.2. 1970 - 1980 Dönemi - -----	68
5.3.2.1. 1605 Sayılı Yasa -----	68

5.3.2.2.	Eski Eserler Yasası -----	68	
5.3.3.	1981 - 1988 Dönemi -----	69	
5.3.3.1.	Turizm Teşvik Yasası -----	69	
5.3.3.2.	T.C. 1982 Anayasası -----	69	
5.3.3.3.	Ulusal Parklar Yasası -----	69	
5.3.3.4.	2805 Sayılı Yasa -----	70	
5.3.3.5.	Kültür ve Doğa Varlıklarını Koruma Yasası -----	70	
5.3.3.6.	Çevre Yasası -----	70	
5.3.3.7.	Boğaziçi Yasası ve 83/6739 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı -----	71	
5.3.3.8.	2981 Sayılı Yasa -----	71	
5.3.3.9.	Kıyı Yasası -----	71	
5.3.3.10.	B-01-Gn.Md./110 No'lu Genelge -----	72	
5.3.3.11.	Özel Çevre Koruma Bölgesine İlişkin Esaslar -----	72	
5.3.3.12.	Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol- -----	73	
5.3.4.	Çevre Düzeni Planlarında Alınan Koruma Kararlarının Değerlendirilmesi	73	
BÖLÜM 6. TÜRKİYE'DE KIYI ALANLARINDA TURİZMİN GELİŞİM VE PLANLAMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA -----			76
6.1.	Araştırmanın Amacı ve Kapsamı -----	76	
6.2.	Araştırma Yöntemi -----	77	
6.3.	Anketlerin Değerlendirilmesi -----	80	
6.3.1.	Yerleşmelerin Genel Özellikleri-----	80	
6.3.2.	Yörede Turizm Gelişimini Yönlendiren Faktörler -----	86	
6.3.3.	Turizm Tesislerinin Mekânda Dağılımı. -----	103	
6.3.4.	Mevcut Kıyı Yerleşmelerinin Turizm İçin Geliştirilmesi -----	112	
6.3.5.	Planlama ve Uygulama Sorunları ----	118	
BÖLÜM 7- SONUÇLAR VE ÖNERİLER -----			126
KAYNAKLAR -----			133
EKLER -----			145
ÖZGEÇMİŞ -----			154

SEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Turizm Bölgesi -----	6
Şekil 2.2. Turizm Alanı -----	7
Şekil 3.1. Fourastie'ye Göre Çalışma Süresinin Kısaltılması -----	16
Şekil 3.2. Turizm Alanlarında Turizm Gelişme Evreleri--	19
Şekil 3.3. Christaller'e Göre, Farklı Aşamalarda Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri ve Yerleşmeden Uzaklıklar -----	23
Şekil 3.4. Yıllık Tatil Seyahatleri ile Günübürlük ve Hafta Sonu Seyahatlerinin Aylara Dağılımı--	25
Şekil 4.1. Ülkesel ve Bölgesel Ölçekte Geniş Kapsamlı Turizm Planlama Süreci -----	31
Şekil 4.2. Mevcut Yerleşme Çevresinde Turizm Tesis Alanlarının Doğrusal Gelişimi -----	41
Şekil 4.3. Turizm Tesis Alanlarının Büyük Kitleler Halinde Gelişimi -----	42
Şekil 4.4. Turizm Tesis Alanlarının Modüler Gelişimi--	43
Şekil 4.5. İstra Yöresinde Yüzmeye Uygun Kıyı ve Yüzücü Kapasitesi -----	50
Şekil 4.6. Fransa'nın Aquitaine Kıyısı İçin Önerilen Mekânsal Organizasyon Modeli-----	55
Şekil 4.7. Split Altbölgesinin Mekânsal Gelişme Modeli, 2000 Yılı -----	57
Şekil 5.1. Güneybatı Antalya Kıyı Bandı 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı - Özet (1977)---	65
Şekil 6.1. Araştırma Formu Gönderilen ve Yanıt Alınan Belediyeler -----	79
Şekil 6.2. Ortalama Arazi Değerleri ile Turizm İşletmesi Belgeli Tesis Yatak Kapasitesi Arasındaki İlişki -----	109
Şekil 6.3. En Yüksek Yazlık Nüfus ile Turizm İşletmesi Belgeli Tesis Yatak Kapasitesi Arasındaki İlişki -----	110

Şekil 6.4. Turizm Mevsimi Süresi ile Turizm İşletmesi Belgeli Tesis Sayısı Arasındaki İlişki -----	111
Şekil 6.5. Turizm Mevsimi Süresi ile Turizm İşletmesi Belgeli Tesis Yatak Kapasitesi Arasındaki İlişki -----	111
Şekil 7.1. Kıyı Alanlarında Turizm Planlama Sürecinde Gözönüne Alınacak Faktörler ve Aralarındaki İlişkiler -----	128

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Turizm Alanı Türleri -----	8
Tablo 2.2. Bazı Avrupa Ülkelerinde İkincil Konaklama Tesislerinin Birincil Konaklama Tesislerine Oranı (1974) -----	12
Tablo 3.1. Dünya'da Dış Turizm Hareketleri (1950-1980)	13
Tablo 3.2. Tatil Seyahatlerinin Alan İçinde Yoğunlaşma Oranları (Fransa, 1982) -----	25
Tablo 4.1. İstek Durumunu Saptamak İçin İncelenmesi Gereken Konular -----	33
Tablo 4.2. Turizm Fiziksel Plan Aşamaları -----	36
Tablo 6.1. Türkiye'de Belgeli Konaklama Tesislerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (31.12.1987)	76
Tablo 6.2. Araştırmaya Katılan Belediyelerin İllere Dağılımı -----	80
Tablo 6.3. Yerleşmelerin Kıyıya Göre Konumları-----	81
Tablo 6.4. Yerleşmelerin 1980 ve 1985 Nüfus Büyüklükleri ve Nüfus Artış Oranları-----	82
Tablo 6.5. Yerleşmelerde Birinci Sırada İşgücü İstihdam Eden Sektör Türü -----	83
Tablo 6.6. Yerleşmelerde İkinci ve Üçüncü Sırada İşgücü İstihdam Eden Sektör Türleri-----	83
Tablo 6.7. Yerleşmelerde Görülen Fiziksel Gelişme-----	84
Tablo 6.8. Kıyıda Yer Alan Yerleşmelerde Görülen Fiziksel Gelişme -----	84
Tablo 6.9. Kıyıda Yer Almayan Yerleşmelerde Görülen Fiziksel Gelişme -----	84
Tablo 6.10. Ortalama Arazi Değerleri -----	85
Tablo 6.11. Yerleşmenin İçinde Veya Çevresinde Var Olan Özellikler -----	87
Tablo 6.12. Yöre Özelliklerinin Turizm Açısından Değerlendirilip Değerlendirilmediği-----	88

Tablo 6.13. Yörede Geliştirilen Turizm Faaliyetleri----	89
Tablo 6.14. Yörede Turizmi Geliştirmek İçin Girişimlerin Olup Olmadığı -----	89
Tablo 6.15. Turizmi Geliştirmek İçin Yapılan Yatırım Türleri -----	90
Tablo 6.16. Çevre Elemanlarının Kirlilik Derecesi Turizm Gelişimine Engel Teşkil Edip Etmediği -----	91
Tablo 6.17. Turizmin Gelişimine Engel Teşkil Eden Çevre Elemanları -----	91
Tablo 6.18. Turizm Mevsimi Süresi -----	92
Tablo 6.19. Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri -----	93
Tablo 6.20. Kıyıda Yer Alan ve Almayan Yerleşmelerde Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri -----	93
Tablo 6.21. Turistlerin Birden Fazla Turizm Merkezini Ziyaret Etme Arzusunu Gösterip Göstermedikleri -----	94
Tablo 6.22. Zincirleme Ziyaretler İçin Olanakların Olup Olmadığı -----	94
Tablo 6.23. Turistlerin Çoğunlukla Kullandıkları Ulaşım Türü -----	95
Tablo 6.24. Kıyıda Yer Alan Yerleşmelerde Yat Yanaşma veya Yat Barınma Yerinin Bulunup Bulunmadığı	95
Tablo 6.25. Kışı Geçiren Yatların Olup Olmadığı -----	95
Tablo 6.26. Kıyıda Yer Alan Yerleşmelerde Yüzmeye Uygun Kıyının Bulunup Bulunmadığı -----	96
Tablo 6.27. Kıyıda Yer Alan Yerleşmelerde Yüzmeye Uygun Kıyının Bulunmayış Nedenleri -----	96
Tablo 6.28. Turizm Tesislerinin Kullandıkları Kumsal-Plaj Alanının Yeterli Olup Olmadığı -----	97
Tablo 6.29. Yerleşme Dışında Bulunan Turizm Tesis Alanlarına Sağlanan Ulaşım ve Altyapı Türleri -----	98
Tablo 6.30. Turizm Tesislerinde Çalışan Personelin Sağlandığı Yerler -----	99
Tablo 6.31. Turizm Personelinin Turizm Mevsimi Dışında Çalıştığı Yerler -----	99
Tablo 6.32. Deniz Kıyısında İkinci Konut Yapılaşmasının Bulunup Bulunmadığı -----	100

Tablo 6.33.	İkinci Konut Yapılaşmasının Kıyıda Yer Alan ve Yer Almayan Yerleşmelere Göre Dağılımı---	100
Tablo 6.34.	İkinci Konut Yapılaşmasının Deniz Kıyısında Turizm Gelişimini Engelleyecek Kadar Yaygın Olup Olmadığı -----	101
Tablo 6.35.	İkinci Konut Yapılaşmasının Bulunduğu Yerleşmelerde Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri -----	101
Tablo 6.36.	Yerel Nüfusun Günlük, Haftalık ve Yıllık Dinlenme-Rekreasyon Gereksinmelerini Karşıladığı Yerler -----	102
Tablo 6.37.	Turizm Yatırımcılarının Tercih Ettikleri Alanlar -----	103
Tablo 6.38.	Yerleşme Dışında Parselleri Doğrudan Doğruya Deniz Kıyısı İle Sınır Teşkil Etmeyen Turizm Tesislerinin Bulunup Bulunmadığı-----	104
Tablo 6.39.	Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesis Sayıları ve Yatak Kapasitelerinin Tesis Türlerine Göre Dağılımı -----	104
Tablo 6.40.	Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesis Sayıları ve Yatak Kapasitelerinin Birincil ve İkincil Tesislere Göre Dağılımı -----	105
Tablo 6.41.	Turizm Yatırımı Belgeli Konaklama Tesis Sayıları ve Yatak Kapasitelerinin Tesis Türüne Göre Dağılımı -----	106
Tablo 6.42.	Turizm Yatırımı Belgeli Konaklama Tesis Sayıları ve Yatak Kapasitelerinin Birincil ve İkincil Tesislere Göre Dağılımı -----	107
Tablo 6.43.	Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesis Sayıları ve Yatak Kapasitelerinin Kıyıda Yer Alan ve Kıyıda Yer Almayan Yerleşmelere Göre Dağılımı -----	107
Tablo 6.44.	Turizm Yatırımı Belgeli Konaklama Tesis Sayıları Yatak Kapasitelerinin Kıyıda Yer Alan ve Kıyıda Yer Almayan Yerleşmelere Göre Dağılımı -----	108
Tablo 6.45.	Turizmin Yerleşmedeki Diğer Uğraşılara Etkisi -----	112
Tablo 6.46.	Turizm Sayesinde Gelişen Yan Hizmet Alanlarının Varlığı -----	113
Tablo 6.47.	Turizm Sayesinde Gelişen Yan Hizmet Alanları	114
Tablo 6.48.	Yerleşmenin Yazlık ve Kışlık Nüfusu Arasında Farklılığın Olup Olmadığı -----	114

Tablo 6.49.	Kıyıda Yer Alan ve Almayan Yerleşmelerde Yaz-Kış Nüfus Arasında Farklılığın Olup Olmadığı -----	115
Tablo 6.50.	Belediye Hizmetlerinin Düzenlendiği Nüfus--	115
Tablo 6.51.	Yaz Aylarında Yetersiz Olan Belediye Hizmetleri -----	116
Tablo 6.52.	Yaz Aylarında Yetersiz Olan Tesisler -----	117
Tablo 6.53.	Çevre Düzeni, Nazım ve Uygulama İmar Planlarının Onanma Tarihlerine Göre Dağılımı	118
Tablo 6.54.	Planlarda Turizm Alanlarının Çoğunlukla Yer Aldıkları Araziler -----	119
Tablo 6.55.	Planlarda İkinci Konuta Ayrılan Alanların Bulunup Bulunmadığı -----	120
Tablo 6.56.	Planlarda İkinci Konuta Ayrılan Alanlar Dışında İkinci Konut Yapılaşmasının Bulunup Bulunmadığı -----	120
Tablo 6.57.	Karada ve Denizde Kesinlikle Korunması Gereken Hayvan veya Bitki Türlerinin Bulunup Bulunmadığı -----	121
Tablo 6.58.	Planlarda Kesinlikle Korunması Gereken Hayvan veya Bitki Türlerinin Gözönüne Alınıp Alınmadığı -----	121
Tablo 6.59.	Turizme Hizmet Eden Kaçak Yapıların Bulunup Bulunmadığı -----	122
Tablo 6.60.	Turizm Kullanımına Ayrılan Alanlarda, Plan Kararlarına Aykırı Yapılan Turizm Tesislerinden Belediyece Yıkılan Yapıların Bulunup Bulunmadığı -----	122
Tablo 6.61.	Aftan Yararlanan Turizm Yapılarının Bulunup Bulunmadığı -----	122
Tablo 6.62.	Turizm Gelişiminin Plan Kararlarına Göre Gerçekleşip Gerçekleşmediği -----	123
Tablo 6.63.	Turizm Gelişimi Açısından Plana Uyulamayan Konular -----	123
Tablo 6.64.	Planların Yetersiz Olduğu Konular -----	124
Tablo 6.65.	Turizm Alanlarında Plan Kararlarını Uygulama Sırasında Karşılaşılan Güçlükler--	125
Tablo 7.1	Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı ve Artış Oranları (1980-1988) -----	127

ÖZET

Günümüzde kitlesel bir özellik gösteren turizm hareketlerinin fiziksel planlamayı etkileyecek en önemli özellikleri:

- o Turizm hareketlerinin turizm mevsimi olan yaz aylarında yoğunlaşması ve
- o Dinlenmek ve eğlenmek amacı ile yapılan seyahatlerin çoğunlukta deniz kıyılarındaki alanlara yönelmesidir.

Kıyı alanlarında yaz aylarında artan turizm kullanımları, bu alanlardaki doğal dengeyi bozabileceği gibi doğal ve yapay değerlerin de gelecek kuşaklara iletilmesini güçleştirmektedir. Turizm gelirlerini maksimize etmek için, çoğu zaman bu alanlarda yatak kapasitelerinin artırılmasına gidilmektedir. Böyle bir tutum, kısa dönemde kârlı görünse de uzun dönemde dönüşü olmayan tahribatlar yaratabilir.

Günümüzde, Türkiye kıyılarında gözlenen turizm gelişimi tarihi değerler ve doğal kaynaklar açısından çok tehlikeli boyutlara ulaşmamıştır. Zira, turizm kullanımı için uygun olan tüm kıyı alanları kullanıma açılmamıştır. Fakat, bu alanlara olan turistik ilginin günden güne artması ile bugün kullanıma açılmamış bu alanların korunması ve gelecek kuşaklara iletilmesi güçleşmektedir. Bunun için de bu alanlarda gelişecek turizm faaliyetlerini çevre değerlerini de gözönüne alan çok kapsamlı bir Turizm Planlamasının yönlendirmesi zorunludur.

Bu çalışmanın amacı, günümüze kadar geliştirilen teorik bilgiler ve yapılan bazı uygulamalar ışığında, Türkiye koşullarında kıyı alanları için uygulanabilecek bir turizm planlama yaklaşımının geliştirilmesidir.

Yedi bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, konunun tanıtımı yapılmış, amaç ve çalışma yöntemi belirtilmiştir. İkinci bölümde konu ile ilgili tanımlamalara; üçüncü bölümde de turizmin gelişim nedenleri, turizmin, boş zamanları değerlendirme, rekreasyon ve çevre ile ilişkileri, turizm faaliyetlerinin kademelenmesi ve turizm olgusunda zamansal ve alansal yoğunlaşma konuları incelenmiştir. Dördüncü bölümde turizm politikaları ve planlaması, beşinci bölümde de Türkiye'de turizm politikaları ve planlaması konularına yer verilmiştir. Marmara, Ege ve Akdeniz kıyı bölgelerindeki belediyeler üzerinde yapılan özgün anket araştırması ve sonuçlarını içeren altıncı bölümde, Türkiye kıyılarında, turizm gelişimini ve planlamasını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Sonuç bölümü olan yedinci bölümde kıyı alanlarında turizm gelişimini yönlendirecek bir planlama yaklaşımı geliştirilmiştir.

SUMMARY

A RESEARCH FOR TOURISM PLANNING AT COASTAL AREAS

Every year in the world millions of people are travelling for a temporary period within a country or between the countries in order to rest, to see a new place, or to have a new experience and they form the tourism action which has wide economic and social effects.

According to rough estimations, in the world, at the early 20th century, only one person out of 2000 participated to internal or external tourism; whereas in 1970's one person for every six, i.e. 600 million people participated to tourism activities. World Tourism Organization estimated that, in 1990 at least 1 billion people in the world will be moving for tourism purpose.

Tourism is such a mass activity and the most important characteristics of it is that the demand for tourism differs among the months and it concentrates in definite periods. The period with the most dense tourism demand forms the tourism season. The fact of concentration caused by the people's demand of travel at the same time with the same reasons, observed at most in accommodation and transportation.

The second important characteristic observed is that the travel for recreation purpose are concentrated at coastal areas. The factors speeding up this concentration are that some definite coastal centers are widely known for years, they are more in service of tourism, and development of infrastructure.

Tourism is an activity highly depended on environmental characteristics. But it is known that the development of tourism has some negative effects. If the development of tourism is not controlled, it will be dangerous both for natural and wild life and it may lead to deterioration of aesthetic and physical aspects of natural environment.

These changes sometimes can reach to such a dimension that in tourism areas the specific characteristics attracting tourists may disappear.

In order to keep the tourist's attention for a longer period of time, it is necessary to determine the size of optimum capacity of natural resources. It is important to determine the tourism and recreation carrying capacity of natural resources at tourism areas.

The coastal areas are sensitive spaces due to their natural and artificial characteristics. Misuse in such areas may lead to immediate natural and aesthetic imbalance. Therefore, it is necessary to determine the factors effecting tourism development and planning and to find out the relationship between the factors. It is known that, the physical, social and economic structure of the areas has a role effecting tourism. So it is necessary to define the tourism activities and to determine land use principles in relation to characteristics of the site. This will be possible by tourism planning.

The touristic interest to Mediterranean Region where Turkey is located is increasing rapidly due to its sea and climate characteristics. Therefore, to preserve the natural balance and to protect the natural and artificial resources for future generations becomes increasingly difficult.

In some Mediterranean countries where a high priority given to economic benefits, natural resources are in danger. Nowadays, the development of tourism at Turkey's coasts hasn't reached to dangerous dimensions in relation to natural and artificial resources. But, the recent developments has some specialities that can form the start of such process.

The main thesis of the present research is that it is probable to avoid undesired tourism development at coastal areas by an appropriate planning approach.

The objective of this study is to develop a tourism planning approach applicable to Turkey's coastal areas. The methodology of the study is area analysis. A survey and a questionnaire applied to settlements in Turkey's coastal areas. Positive impacts of tourism phenomenon and related problems are examined.

The thesis consists of seven parts. In the first part, general definition of the subject, purpose of the study and methodology are defined.

In the second part, the concepts of tourism, tourist, touristic region, touristic area, tourism complex, tourism center, and tourism facilities are explained.

In the third part, general information explaining the tourism phenomenon is given. Especially differences between the concepts of tourism, leisure, and recreation are emphasized and the relationship between tourism and environment are examined. The hierarchy, seasonal characteristics, and the concentration areas of tourism activities are explained.

In the fourth part, the topics of tourism policy and planning are examined; tourism physical planning is explained considering the planning hierarchy of World Tourism Organization (WTO).

In the fifth part, the policies directing the tourism development in Turkey and legal regulations are searched and the approaches of tourism planning are studied.

In the sixth part, the results of the questionnaire applied to municipalities in Marmara, Aegean and Mediterranean coast are evaluated. There are two factors affected the choice of Marmara, Aegean, and Mediterranean coast for the research. The first factor is that Licenced Accommodation Establishments are concentrated in Marmara, Aegean, and Mediterranean region with a highest ratio. The second factor is that 1:25.000 scale Environmental Physical Plans are prepared mostly for these regions.

The questionnaire form send to municipalities consisted of the following titles:

- o The general characteristics of the settlement,
- o The factors directing the development of tourism,
- o The spatial distribution of tourism establishments,
- o The development of existing coastal settlements for tourism purpose, and
- o The problems of planning and implementation.

Some general findings acquired by evaluation of questionnaire are as follows:

- o In Turkey as in most other countries, tourism activities are concentrated at coastal areas which have convenient seasonal conditions.

- o Settlements of coastal areas, are developing more rapidly in comparison to inland settlements. The average of the population increase of the coastal settlements for 1980-85 period is 29.95 %, whereas the percentage is 21.27 % for inland settlements.

- o Tourism entrepreneurs prefer mostly coastal areas.

- o Accommodation establishments in most of the cases concentrated on areas where an urban settlement exists on coast. 80 % the accommodation establishments are around the settlements at coastal areas and only 20 % of the accommodation establishments are around the settlements away from coast. 76.46 % of the coastal settlements develop paralel to coast and only 23.53 % of such settlements develop radially.

- o The average of winter-summer population increase of coastal settlements is 409.44 %, whereas for inland settlements the increase is 69.36 %.

- o Existing coastal tourism season is 4.84 months whereas there are possibilities of longer tourism season.

The findings mentioned above explains the concentration of tourism activity at coastal areas in Turkey as well as the reasons of preferences of such areas.

The seventh chapter which forms the last part of the thesis consists of a specific planning approach developed in order to direct the tourism development at coastal areas in the light of theoretical knowledge and some implementations that are evaluated. The factors to be considered in this planning approach and the relationship between these factors are shown in Figure 1.

o The prime mover of the proposed planning approach is the relationships between tourism and its environment. The capacity and number of tourism establishments that are to be developed at coastal areas are determined basically by the characteristic of natural resources. If the proposed tourism development has to be realistic then, the capacity and type of use derived by the evaluation of natural resources, has to be harmonious with internal and external tourism demand structure.

o The second important subject is that the decision of land use has to be taken in accordance with macro decisions. The spatial distribution of tourism investments has to be considered in national or regional scale for the balanced distribution of tourism investments on interregional level and the formation of balanced relationship between tourism and other activities.

o The third important subject is that for the realization of economic objectives of tourism, instead of concentration at coastal areas, it has to be placed at inland areas. In this context, the tourism activity at coastal areas, that depends on sea, has to be considered together with all the other tourism activities. Here again, the planning of coastal areas on regional scale is necessary.

Considering both the planning approach defined in Figure 1, and the findings of the questionnaire, the factors to be considered in tourism planning at coastal areas of Turkey are summarized as follows:

● Up to now, there has been too many legal preventions for the use and conservation of coast. In most of the cases, legal arrangements brought contradictory decisions, and due to this fact the implementations were not lasting.

It has seen that only in 33.33 % of the plans, natural resources of the area were considered. This is resulted from the fact that till now coast areas were not evaluated to a large extent. Lately, some coasts have been declared as Special Environment Conservation Zone. Such initiatives are partial and are inadequate. In addition, it hasn't been defined clearly how to preserve such areas and how to proceed with implementations. It is not true to use the areas that are to be definitely conserved. It is necessary to determine the type of use and density of the tourism areas by an approach emphasizing the natural resources of such areas. Aesthetic pollution also has to be prevented in such areas. On this subject, in place of linear

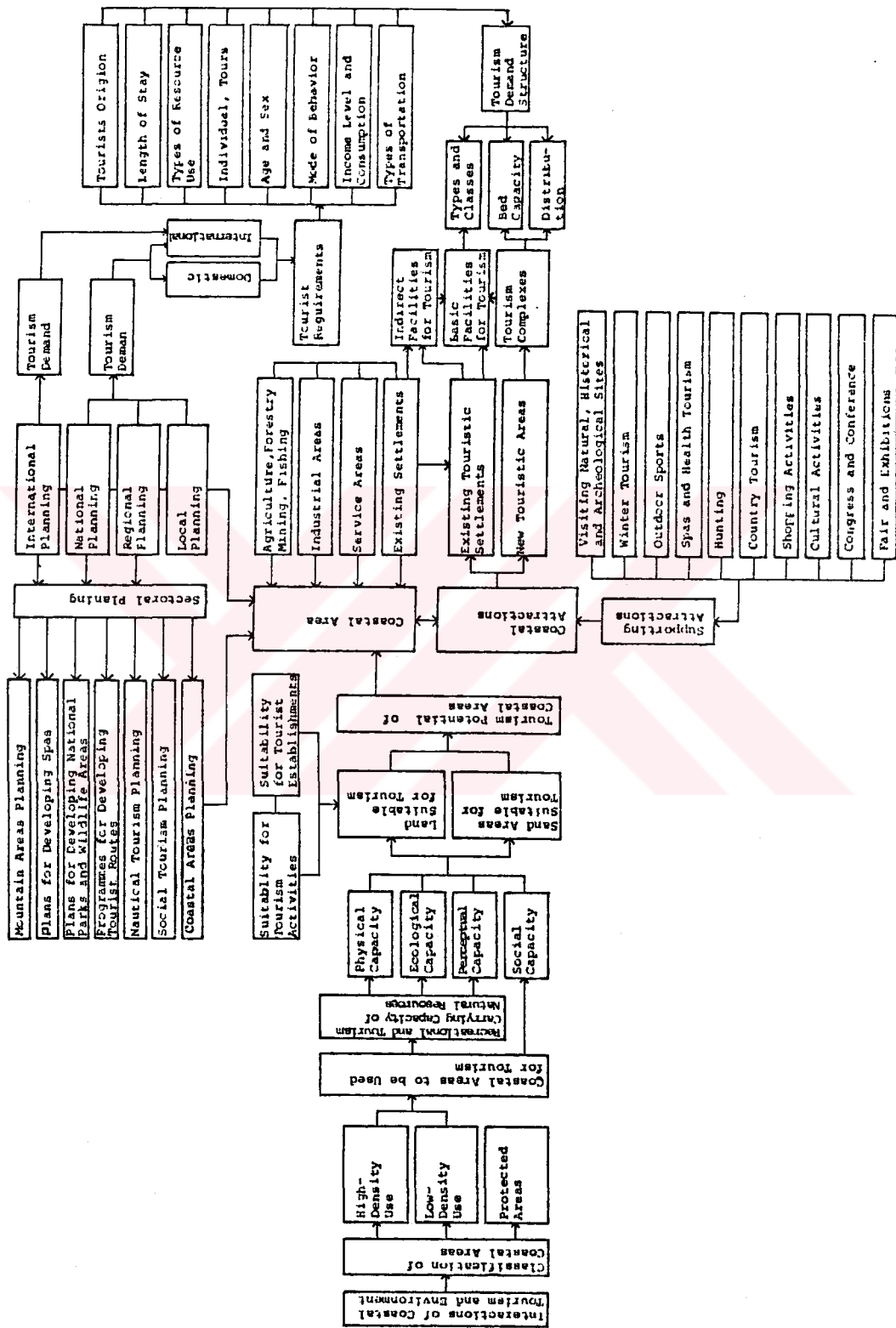

Figure 1. Tourism Planning Factors and Factor Interactions at Coastal Areas

development of tourism areas, it may have positive results to leave some areas with determined space, and not to use. It is promising that, Turkey's coast nowadays has not been reached to mass development as observed in some other Mediterranean countries.

● It is necessary to consider the planning on regional scale due to the necessity of organization of tourism activities depended on sea at coastal area and other tourism activities. The lack of Regional Plans in Turkey tried to be filled by 1:25.000 Environmental Development Plans. But such plans considers coast as areas of 3-10 km. width, therefore the relationship between coast and inland is not considered as expected.

The tourism development in Turkey is directed by 5 Year Development Plans. Tourism approached from economic aspect in Development Plan, and the spatial distribution of investments are not explained. In these plans the relationship between tourism and other sectors are only at the level of investment.

In order to overcome such difficulties it is inevitable to prepare Regional Plans proposed by Reconstruction Law no: 3194 and that defines;

- o The protected values at coasts,
- o The spatial distribution of tourism investments, and
- o The relationship between tourism activities and other land use types.

● In Turkey's coasts, tourism activity, shows a development tendency of having the benefit of coasts. Therefore, coasts are densely used and are demolished comparing to inland. On the other hand, the research pointed out that the coastal areas are rich with many tourism attractions other than sea. 70.83 % of such areas are rich with historical sites and 41.67 % are with archeological sites this becomes the strong reason of touristic attraction to inland.

At coastal areas there are also some other additional attractions such as the existence of forests, the relationship with the mountain, national parks, spas and hunting possibilities. But it is observed that the existence of such possibilities have not been used adequately. In order to decrease the pressure on coastal areas a planning approach is needed which emphasizes an integration of all tourism activities.

On the other hand, the variety of tourism establishments and facilities that will be provided by comprehensive tourism planning will increase the length of stay of tourists and tourism season respectively.

BÖLÜM 1 - GİRİŞ

Her yıl dünyada milyonlarca insan geçici bir süre için sürekli yaşadıkları yer dışında, gerek ülkeler içinde, gerekse ülkeler arasında, dinlenmek, ya da yeni bir yer görmek, yeni bir deneyim kazanmak amacıyla seyahat ederek çok geniş ekonomik ve sosyal etkileri olan turizm olayını oluşturmaktadırlar.

Günümüzde, hem iç, hem de dış turizm hareketlerinin kitlesel bir özellik göstermesi, bu olguya katılan kişilerin seyahat edecekleri alanlarda önemli sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Değerlendirmeler bu sorunların, genelde:

- o Turizm hareketlerinin turizm mevsimi olan yaz aylarında yoğunlaşması ve
- o Dinlenmek ve eğlenmek amacı ile yapılan seyahatlerin, çoğunlukta deniz kıyılarındaki alanlara yönelmesinden kaynaklandığını göstermiştir.

Deniz ve iklim özellikleri nedeniyle Türkiye'nin de yer aldığı Akdeniz Bölgesine olan turistik ilgi günden güne artmaktadır. Bu ilgi karşısında, kıyı alanlarındaki doğal dengenin korunması ve doğal ve yapay değerlerin gelecek kuşaklara iletilmesi gittikçe güçleşmektedir.

Bazı Akdeniz ülkelerinde ekonomik öneme ağırlık veren, doğal kaynakları tehlikeye düşürücü yoğun bir turizm yapılaşmasının geliştiği bilinmektedir. Günümüzde, Türkiye kıyılarındaki turizm gelişimlerinin doğal ve yapay değerler açısından çok tehlikeli boyutlara ulaştığı söylenemez. Fakat, son zamanlarda görülen gelişmeler bu sürecin başlangıcını oluşturabilecek nitelikler göstermektedir.

Uygun bir planlama yaklaşımı ile kıyı alanlarında istenmeyen turizm gelişimlerinin engellenmesinin olası olduğu düşüncesi bu araştırmanın yapılmasının başlıca nedenini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, günümüze kadar geliştirilen teorik bilgiler ve yapılan bazı uygulamalar ışığında, Türkiye koşullarında kıyı alanları için uygulanabilecek bir turizm planlama yaklaşımının geliştirilmesidir.

Çalışmada, yöntem olarak alansal analiz seçilmiş, Türkiye'de kıyı bölgelerindeki yerleşmeler üzerinde yapılan bir anket soruşturması ile bu alanlardaki turizm olgusu, katkıları ve sorunları incelenmiş, yörelere has özellikler ortaya çıkartılmıştır.

Tez yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konunun genel tanıtımı yapılmış, amaç ve çalışma yöntemi belirtilmiştir.

İkinci bölümde tanımlamalara, üçüncü bölümde de turizm olgusunu açıklayıcı genel bilgilere yer verilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde turizm politikaları ve planlaması, beşinci bölümde de Türkiye'de turizm politikaları ve planlaması konuları incelenmiştir.

Altıncı bölümde Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında yer alan belediyelere uygulanan özgün anket araştırması ve sonuçları irdelenmiştir.

Sonuç bölümü olan yedinci bölümde, teorik bilgiler ışığında, kıyı alanlarında turizm gelişimini yönlendirecek bir planlama yaklaşımı geliştirilmiştir. Bu bölümde, ayrıca Türkiye kıyılarında uygulanabilecek bazı önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM 2 - GENEL TANIMLAMALAR

Turizm olgusunu daha kolay anlayabilmek için bu bölümde, turizm ve turist kavramları yanısıra, turizm bölgesi, turizm alanı ve türleri, turizm kompleksleri ve merkezleri, turizm tesisleri ve türleri üzerinde durulacaktır.

2.1. TURİZM VE TURİST KAVRAMLARI

2.1.1. TURİZM KAVRAMI

Bugüne kadar birçok bilim adamı ile çeşitli kuruluşlar turizm konusuna eğilmiş ve birbirinden farklı tanımlamalar yapmışlardır. Birbirinden bağımsız yapılan bu çalışmalarda turizme yaklaşma şekillerinin farklılığı, doğal olarak farklı tanımlamalara yol açmıştır.

Etimolojik olarak turizm sözcüğü, Latince'de "bir yerden, bir noktadan hareketle, yola çıkıp tekrar aynı noktaya veya yere dönmeyi" ifade eden "tornus"dan gelmektedir [1].

Ansiklopedik anlamı ile turizm, "bir ülkenin doğal ve tarihi güzelliklerini görmek üzere, zevk için yapılan gezi"dir [2]. Uzun dönem, turizme sadece burada tanımlandığı gibi, seyahat etme olayı olarak yaklaşmıştır.

Turizm olayının, ekonomik önemi arttıkça bu yöne ağırlık veren tanımlar ortaya çıkmıştır. Turizm, ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel öğeler taşıyan bir sektördür. Turizmin en önemli öğelerini, turistle turistin seyahat ettiği alandaki insanların ilişkileri, seyahat, turizm alanı, ulaşım ve konaklama oluşturmaktadır. Turizm, ayrıca, turistin turizm olayına katılımı nedeni ve amaçlarına göre de çeşitlenmektedir. Dolayısıyla, bu amaç ve öğelerden birine verilen ağırlık, yapılan tanımlamalarda önemli farklılıklara yol açmıştır.

Hunziker ile Kraft, turizmin, geçici süre kalış ve para taşıyıcısı özelliklerini gözönünde tutarak, turizmi; sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı hiçbir uğraşta bulunmamak koşulu ile yabancıların geçici süre konaklamalarından ortaya çıkan olaylar ve ilişkilerin tümü olarak tanımlamışlardır [3].

Bu tanımda, kapsama alınmamış yolculuk unsurunu da gözönüne alan bir tanıma göre,

"Sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı herhangi bir uğraşta bulunmamak koşulu ile bireyin yolculuk ve/veya konaklamasından doğan olay ve ilişkilerin tümü turizmdir" [4].

Bu tanımlamaların yanısıra, turizm istatistiklerinin ortak ölçütlere göre düzenlenebilmesi için OECD Turizm Komitesi'nin de kabul ettiği tanım, 1937 yılında Milletler Cemiyeti, İstatistik Uzmanlar Komisyonu tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre, turizm; "Sadece tüketim yönü olan, para kazancına dayanmayan yolculuk ve konaklamaların bir sonucu" [5] olarak kabul edilmiştir.

Turizm olayı karmaşık ilişkiler ve olayların bütünüdür. Turizm olayını tek bir nedene bağlamak, tek bir yönden ele almak onun tam anlamı ile anlaşılabilmesi sonucuna neden olabilir. Bu nedenle turizmi, bütün görüntüleri, ilişkileri ve olaya katılıp olayı yaratanların tamamı ile kavramak gerekmektedir.

Turizmle ilgili bir tanım yapılırken,
o Kişilerin sürekli oturdukları yerin dışında olmaları,
o Gezi nedeninin geçici olması,
o Gezi nedeninin, bir yerde çalışmak, iş yapmak amacını gütmemesi,
o Gittikleri yerde kişilerin tüketici durumunda olmaları ve

o Geçici olarak konaklamadan sonra, seyahat edenlerin sürekli konutlarına dönmeleri gibi konular kapsama alınmalıdır [6].

2.1.2. TURİST KAVRAMI

Turizm olgusunun boyutunu en somut bir şekilde turizm hareketlerine katılan turist sayısı ile ifade edebiliriz. Bunun için de, turist sayılabilecek kişilerin tanımını yapmak gerekmektedir.

Turist, kazanç amacı olmadan bir yerden başka bir yere giden kişi veya "sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl için ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde, orada kazanmadığı parayı harcayan kimse" [4] olarak tanımlanabilir.

Turist kavramı, 1963 yılında Roma'da toplanan Birleşmiş Milletler, Seyahat ve Turizm Konferansı'nda da ele alınmıştır. Bu toplantıda, geziye katılan kişi ile ilgili olan turist ve günübirlikçi kavramlarının tanımına çalışılmış ve şu şekilde kabul edilmiştir:

Turist: Vardıkları bir ülkede en az 24 saat kalan ve gezi amacı aşağıda sıralanan başlıklardan herhangi birine uyan ziyaretçilere denir:

- o Boş zamanını dinlenme, sağlık, öğrenim, ibadet, spor için geçirmeye gelenler ve
- o İş, aile ilişkileri, görev ve toplantı için gelenler,

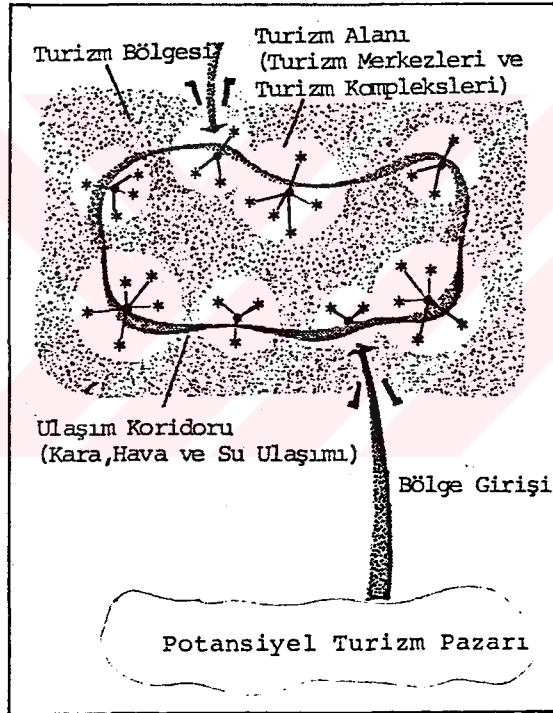
Günübirlikçi : Deniz yolu ile gelenler dahil olmak üzere vardıkları bir ülkede 24 saatten az kalan ziyaretçilere denir [7].

Aynı toplantıda, istatistiklerde gösterilemeyen ve daha sonra transit turist adı verilen ziyaretçilerin tanımı da yapılmıştır. Bu tanıma göre transit turist; yasal anlamda ülkeye girmemiş yolculara (hava limanındaki transit bölgesini terk etmeyen uçak yolcuları v.b. gibi) denir.

Ancak, Uluslararası Seyahat Acentaları Birliği (IUOTO), "24 saatten daha uzun bir süre olsa bile bir ülkeyi durmadan gelip geçen veya bir ülkeyi 24 saatten daha az bir sürede turizm amacı dışında kısa duraklamalarla geçen herkes"i [4] transit yolcu kapsamına almıştır.

2.2. TURİZM BÖLGESİ

Organizasyonel veya coğrafi açıdan birbiri ile belirli ilişki içinde olan iki veya daha çok turizm alanı bir turizm bölgesini oluşturmaktadır [8]. (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Turizm Bölgesi [9]

Bir turizm bölgesi sınırları içinde, yer alan tüm yöreler turizm alanı özelliklerini gösteriyorsa, bölge homojen turizm bölgesi niteliğini taşımaktadır. Eğer turizm faaliyetleri yanısıra, bölgede birinci, ikinci veya diğer üçüncü sektör faaliyetleri yer alıyorsa, heterojen bir bölgeden söz edilmektedir. Bölge geniş bir mekân ifade ettiği için, sadece turizm alanlarının yer aldığı bölgelere seyrek rastlanmaktadır [10].

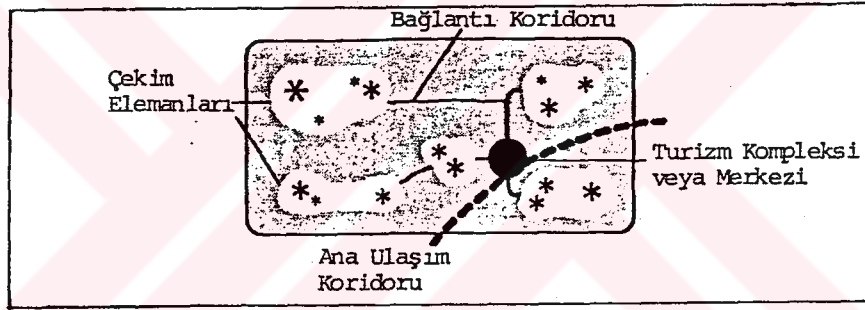
2.3. TURİZM ALANI

Turizm faaliyetlerinin mekânsal organizasyonu açısından en önemli mekânsal birim turizm alanıdır. Turizm alanı, turizm bakımından güçlü çekim elemanlarına ve turizm kaynaklarına sahip olan ve bu nedenle önemli boyutta turizm hareketlerine hedef olan bir yerdir [8].

Turizm alanını dört ana eleman oluşturmaktadır.

Bunlar:

- o Çekim elemanları,
- o Tesis ve hizmetlerin yer aldıkları turizm kompleksleri veya merkezleri,
- o Ana ulaşım koridoru ve
- o Bağlantı koridorlarıdır [11] (Şekil 2.2.).

Şekil 2.2. Turizm Alanı [11]

Alanın çekim gücü, turizm kaynaklarının hem niceliksel hem de niteliksel özelliklerine bağlıdır. Zira, bir alana gidecek olan turist sayısını, alanda var olan doğal ve kültürel değerler kadar, alanda geliştirilecek konaklama ve yan tesislerin kapasiteleri belirlemektedir.

Mekânın doğal ve peyzaj özelliklerine bağlı olarak, bir turizm alanında bir veya daha çok turizm tesis alanı yer alabilir. Turizm tesis alanı, turizm komplekslerinin ve/veya turizm merkezlerinin yer aldıkları bir mekândır [12].

2.3.1. TURİZM ALANI TÜRLERİ

Kişilerin turizm hareketlerine katılma nedenleri farklı turizm türlerini meydana getirmektedir. Geliştirilecek turizm türlerine bağlı olarak, turizm alanları niteliksel ve niceliksel açıdan büyük farklılıklar göstermektedir. Turizm alanlarını, ağır basan turizm türlerine göre üç grupta toplamak olasıdır (Tablo 2.1.) [3].

Tablo 2.1. Turizm Alanı Türleri

TURİZM ALANI TÜRLERİ	
Dinlenme Amacına Hizmet Eden Turizm Alanları	<ul style="list-style-type: none"> o Tatil ve Dinlenme Yerleri o Kür Alanları o Eğlence Merkezleri o Spor Merkezleri
	<ul style="list-style-type: none"> o Yakın Dinlenme Yerleri (Günübirlik ve Hafta Sonu Turizmüne Hizmet Eden Yakın Turizm Alanları)
Sosyal ve Kültürel Amaçlı Seyahatlerin Hedefi Olan Turizm Alanları	<ul style="list-style-type: none"> o Tarihi Eserler, Müzeler, Sanat Eserleri, Tarihi Kalıntılar Açısından Zengin Turizm Alanları
	<ul style="list-style-type: none"> o Dini Yönden Mukaddes Sayılan Ziyaret Alanları
Ekonomik, Politik Amaçlı Seyahatlerin Hedefi Olan Turizm Alanları	<ul style="list-style-type: none"> o Ekonomik Bakımdan Önemli Merkezler o İç ve Dış Politika Açısından Önemli Merkezler o Başkentler, Kongre Merkezleri

2.4. TURİZM TESİSLERİ, TURİZM KOMPLEKSLERİ VE TURİZM MERKEZLERİ

Turizm kompleksleri, konaklama, yiyecek-içecek ve diğer yan tesislerin bir bütün olarak turistlere doğrudan hizmet sundukları ve turistler için büyük çekim gücü oluşturan yerlerdir [13].

Turistlere doğrudan hizmet sunan turizm tesislerini, sundukları hizmet niteliğine göre şöyle gruplayabiliriz:

- o Konaklama tesisleri,
- o Yeme-içme tesisleri,
- o Eğlence tesisleri,
- o Spor ve oyun yerleri,
- o Toplantı yerleri,
- o Ticaret tesisleri ve
- o Ulaşım ile ilgili tesisler [14].

Turizm komplekslerinde kesinlikle yer alması gereken tesisler, konaklama ile yiyecek-içecek tesisleridir. Bu hizmetlere destek oluşturan diğer yan tesislerden hangilerinin ve ne ölçüde geliştirilecekleri:

- o Konaklama tesislerinin kapasitesine,
- o Turizm kompleksleri arasındaki uzaklıklara ve
- o Mevcut yerleşmelere olan uzaklıklara göre saptanmaktadır [13].

Birçok farklı hizmeti birarada sunacak şekilde organize edilen turizm kompleksleri, çevrelerinde yer alan daha basit turizm kompleksleri için hizmet merkezi oluşturmaktadırlar. Bu tür hizmet merkezleri, daha geniş bir alana hizmet ettiklerinden çevrelerinde yer alan turizm kompleksleri açısından odak noktası konumundadırlar.

Doğal ve kültürel kaynakların niteliklerine göre, turizm kompleksleri, ayrı ayrı, ya da gruplanarak organize edilebilirler. Bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenen birkaç turizm kompleksi turizm merkezlerini oluşturmaktadırlar.

2.4.1. TURİZM KOMPLEKSLERİNİN YATAK KAPASİTELERİ

Yatak kapasitelerinin büyüklüğü, turizm komplekslerinin mekânsal organizasyonunda etkili olan önemli bir faktördür. Yatak kapasitesi açısından büyük farklılıklar gösterebilen turizm komplekslerinin büyüklüklerini belirleyen dikkat edilecek konular şunlardır:

- o Çevre özellikleri,
- o Kullanıcı özellikleri,
- o İşletme açısından ekonomik olan minimum büyüklükler,
- o Aşırı kullanıcı kalabalığının engellenmesi ve
- o Turizm komplekslerinin tatil yeri niteliğini kaybetmemeleri.

Çeşitlilik, turizm komplekslerinin planlanmasında ilk sırada önemli olan ilkelerden biridir. Çünkü, kullanıcılara tatil süresince zengin içerikli bir yaşam biçiminin sağlanması, turizm tesislerinin çeşitliliğine dayanmaktadır. Bu ilkeyi esas alanlar, az sayıda daha büyük turizm merkezleri yerine, çok sayıda daha küçük turizm merkezlerinin geliştirilmesinin daha olumlu bir yaklaşım olduğunu savunmaktadırlar [15].

Diğer taraftan, işletme açısından turizm komplekslerinin ekonomik olan sınırlarda kalmaları gerektiği bilinmektedir. Bu nedenle optimum büyüklüklerin belirlenmesinde birkaç faktörü birarada gözönünde bulunduran bir yaklaşım kullanılmalıdır.

Dünya Turizm Örgütü'nün standartlarına göre, en az 1500 turistik odaya sahip olan bir merkez, turizm tatil yeri niteliğini göstermektedir [16].

Baud ve Lawson ise bir yerin tatil yeri niteliğini kazanması için, en alt sınırın 500 yatak olduğunu ileri sürmektedirler. Onlar, yatak sayısına göre, turizm komplekslerini şu gruplar altında incelemektedirler:

- o 600-1200 yatak kapasitesi: Büyük otel işletmelerinin özel girişimlerle geliştirdikleri tatil yerleri,
- o 2000 yatak kapasitesi: Optimum büyüklüğe sahip tatil yerleri,
- o 8000 yatak kapasitesi: Turizm kompleksi içinde yaya ulaşımının yeterli olacağı maksimum büyüklükteki tatil yerleri,

- o 10.000-15.000 yatak kapasitesi: Kamu girişimleri yardımı ile gerçekleştirilebilen ve kamu ulaşım sistemlerinden bazılarını gerektiren tatil yerleri ve
- o 50.000 ve daha büyük kapasiteler: İtalya'da Rimini gibi, özel hedefler doğrultusunda geliştirilen tatil yerleri [17].

Uzmanlara göre, en rantabl ve kullanım için en uygun turizm kompleksleri, 3-4 kat yüksekliğinde ve 2000 yatak kapasiteye sahip olan tatil yerleridir. 2000 yataktan daha az bir kapasiteye sahip olan turizm kompleksleri işletme açısından ekonomik sayılmamaktadırlar. 6000-8000 yatak kapasitesinin bir arada geliştirilmeleri halinde ise, düzensizlik, gürültü ve aşırı kullanıcı kalabalığının yaratılacağı ileri sürülmektedir. Bu olumsuz gelişmeler, bir yerin tatil ve dinlenme yeri niteliğini kaybetmesine de neden olacağından, 6000 yatak kapasitesi, bir tatil yeri için en üst sınır olarak gösterilmektedir. Turizm kompleksleri arasında 3-4 km. genişliğinde doğal-yapılaşmamış alanların bırakılması uygun görülmektedir. [18]

2.5. KONAKLAMA TESİSLERİ, TÜRLERİ VE SINIFLARI

Konaklama tesisleri, turistlerin geçici olarak konaklamalarını sağlayan ve turizm faaliyetleri açısından birinci sırada önemli olan yapılardır. Bu tesisler, çoğu zaman, konaklama ile birlikte yeme-içme hizmetlerini de sunmaktadırlar.

Kullanış biçimlerine göre, konaklama tesisleri:

- o Birincil konaklama tesisleri,
- o İkincil konaklama tesisleri

olmak üzere, iki kategoriye ayrılmaktadırlar [19].

Birincil konaklama tesisleri kapsamında; otel, motel, pansiyon ve tatil köyleri; ikincil konaklama tesisleri kapsamında ise, iklimsel tedavi merkezlerinde yer alan

tesisler, gençlere hitap eden tesisler, sosyal tesisler, özel mülkiyetteki konutların pansiyon gibi kullanılan kapasiteleri ve kampingler yer almaktadırlar.

Yeni oluşturulacak turizm komplekslerinde, geliştirilecek konaklama tesislerinin türleri ve sınıfları iç ve dış turizm talep özelliklerine göre belirlenmektedir.

Konaklama tesislerinin türlerini belirlerken birincil ve ikincil konaklama tesisleri arasında dengeli bir dağılımın sağlanmasına özen gösterilmelidir. 1974 yılında bazı Avrupa ülkelerinde, birincil ve ikincil konaklama tesisleri arasındaki oranlar Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Bazı Avrupa Ülkelerinde İkincil Konaklama Tesislerinin Birincil Konaklama Tesislerine Oranı (1974) [19]

	Birincil Konaklama Tesisleri	İkincil Konaklama Tesisleri
Avusturya	1	0,9
B.Almanya	1	0,9
Yunanistan	1	0,9
İspanya	1	1,4
İtalya	1	1,5
Yugoslavya	1	2,8

Turizm komplekslerinde geliştirilecek konaklama tesislerinin sınıfları da turistlerin gereksinmelerine cevap verecek şekilde bir çeşitlenme göstermektedir. Günümüzde turizm talep piramidinin tabanını kitlesel iç ve dış turizm hareketlerinin oluşturduğu gözönüne alınırsa, turizm arz piramidinin tabanında da kitlesel gereksinmelere cevap verecek nitelikte olan konaklama tesislerinin yer alması söz konusudur. Ancak, daha düşük sınıflarda geliştirilecek konaklama tesislerinin doğal peyzaj elemanlarını zedeleyecek nitelikte olmamaları için bu sınıflardaki tesislerin de, belirli standartlar çerçevesinde kalmalarına özen gösterilmelidir [20].

BÖLÜM 3 - TURİZM OLGUSUNA GENEL BİR YAKLAŞIM

3.1. TURİZMİN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Turizm olgusu, günümüzde çok büyük boyutlara ulaşan kitlesel bir özellik göstermektedir. Bu özelliği, hem dış, hem de iç turizm hareketlerinde görmek olasıdır.

1950 yılında, dünya dış turizm hareketlerine ortalama 25 milyon kişi katılırken, 1980 yılında ortalama 285 milyon kişinin katıldığı bilinmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Dünyada Dış Turizm Hareketleri,
(1950-1980)[21]

Yıllar	Dış Turizm Hareketlerine Katılan Turist Sayısı	Ortalama Yıllık Artış (%)
1950	25.281.000	
1960	71.000.000	18
1965	113.880.000	12
1970	168.000.000	10
1975	213.000.000	5
1980	258.000.000	7

Dünyada, toplam iç turizm hareketlerine katılanlar için kesin bir kayıt olmamakla, her dış turizme katılan bir kişiye karşı, 3 veya 4 kişinin iç turizme katıldığı tahmin edilmektedir [3].

İç ve dış turizm hareketlerine katılan kişi sayısının toplamı, dünyada toplam turizm hareketlerinin boyutunu belirtmektedir. Çok kaba tahminlere dayanarak, 20.yüzyılın başlarında, dünyada 2000 kişiden sadece bir kişinin iç veya dış turizme katıldığı, 1970 yılında ise her altı kişiden birinin, yani toplam 600 milyon kişinin turizm hareketlerine katıldığı kaydedilmiştir [22]. Dünya Turizm Örgütü tahminlerine göre de, 1990 yılında dünyada en az bir milyar

kişi turizm amacı ile hareket halinde olacaktır [16].

Turizm hareketlerinin böyle büyük boyutlara ulaşma -sında etkili olan birçok faktör vardır."İnsanı turizme iten"[23] bu faktörler dört kategoride incelenebilir [24].

A. Aktif boş zaman gereksinmesi :

- o İş hayatındaki tatminsizlik,
- o Modern çalışma düzeninin kişiler üzerinde etkisi;
 - a. Fiziksel etkiler,
 - b. Psikolojik ve sosyal etkiler,
- o Modern yaşam biçiminin kişiler üzerine etkisi;
 - a. Eve kapanıklık,
 - b. Doğaya dönüş,
- o Kaliteli bir insan çevresinin araştırılması,
- o Doğaya bağlılık.

B. Sosyal-kültürel-toplumsal, ekonomik ve teknolojik düzeydeki gelişmeler :

- o Sosyal-kültürel-toplumsal düzeydeki gelişmeler ;
 - a. Nüfus artışı,
 - b. Kentleşme,
 - c. Eğitim düzeyinin yükselmesi,
 - d. Büyük tüketim alışkanlığı olan gençlik kitlesinin oluşu,
 - e. Boş zamanların artışı;
 - o Çalışma süresinin azalması,
 - o Her yıl daha kısa sürelerde birkaç tatil yapma eğilimi,
 - o Emekliliğe ayrılma yaşının gittikçe düşmesi,
 - o İnsan ömrünün uzaması,
 - f. Sosyal güvenliğin artması,
 - g. Kitle turizmine yönelik organizasyonların gelişmesi,
 - h. Siyasal iktidarın etkinliği,
 - l. Uluslararası ilişkilerin gelişmesi,
- o Ekonomik düzeydeki gelişmeler;
 - a. Gayri Safi Milli Hasılanın dengeli dağılımı,
 - b. Kişi başına düşen gelirin artışı ve buna bağlı

- olarak yaşam düzeyinin yükselmesi,
- c. Turizm sektöründe hizmet kalitesinin iyileştirilmesi ve fiyatların düşmesi,
- o Teknolojik düzeydeki gelişmeler ;
- a. Ulaşım araçlarının gelişmesi;
- o Hareket olanaklarının artışı,
- o Daha uzak yerlere ulaşma,
- o Daha kısa yolculuk süresinin konaklama süresinin uzamasına etkisi,
- o Çok sayıda kişinin bir seferde taşınması,
- o Toplu taşımın, taşıma ücretine ucuzlatma etkisi,
- o Taşıtların hem yolculuğa hem de konaklamaya olanak vermesi,
- o Kişisel ulaşım araçlarının gelişmesi ve yeni motorlu araçların ortaya çıkması,
- b. Turizm ve rekreasyon altyapı ve ulaşım ağının gelişmesi,
- c. Spor ve boş zaman faaliyetlerine ilişkin malzeme piyasasının gelişmesi,
- d. Boş zaman faaliyetleri için reklâmcılığın ve malzemelerin sergilenmesinin gelişmesi,
- e. Kitle iletişim sistemlerinin gelişimi.

C. İklimsel Faktörler.

D. Rekreasyon ve spor faaliyetlerindeki yeni gelişmeler.

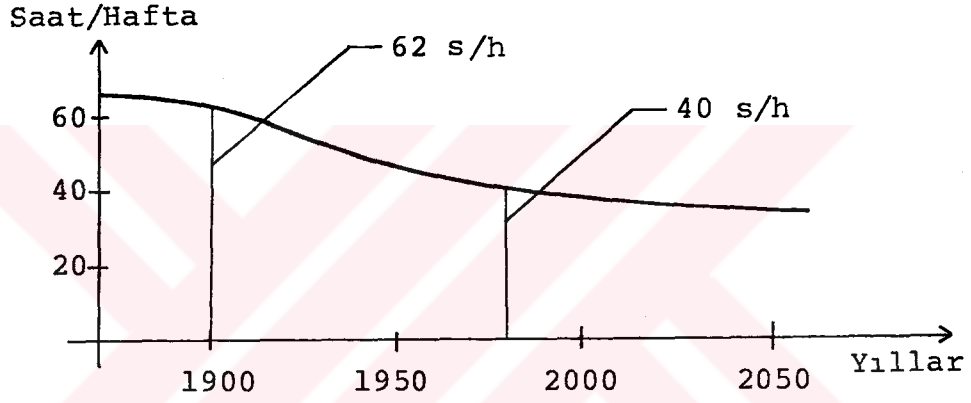
3.2. BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME, REKREASYON VE TURİZM İLİŞKİLERİ

Boş zamanları değerlendirme, rekreasyon ve turizm birbirine çok yakın olgulardır. Bu nedenle boş zamanları değerlendirme ile rekreasyon olgularına ve onların turizm ile olan ilişkilerine değinmek, turizm olgusunu daha iyi anlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

3.2.1. BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME VE TURİZM

Boş zaman, iş ve yaşamla ilgili zorunlu sorumluluk ve görevler yerine getirildikten sonra bireye arta kalan zamandır [25].

Sanayi devrimini izleyen hızlı ekonomik ve teknolojik gelişmeler, çalışma sürelerinin kısılmasını getirmiştir (Şekil 3.1.). 1900'lerde haftada 62 saat olan çalışma süresi, günümüzde 40, bazı ülkelerde ise 35 saate inmiştir. Jean Fourastie'ye göre, çalışma süreleri 2000 yılından sonra da kısaltmaya devam edecektir. Bu ise, insanın gelecekte

Şekil 3.1. Fourastie'ye Göre Çalışma Süresinin Kısaltılması [26]

daha fazla boş zamanı olacağını göstermektedir. Giderek artan boş zaman, insanların bu boş zamanları nasıl değerlendirecekleri sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Diğer taraftan, sanayileşme ve kentleşmenin ortaya çıkardığı yaşam tarzının, insanlarda büyük gerilimlere yol açtığı bilinmektedir. Bu gerilimlerin giderilmesi, kişinin psikolojik dengesinin korunması ve yenilenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun için toplumlarda kişiye ait günlük, haftalık ve yıllık boş zaman olanakları kurumsal bir çerçeveye oturtulmuştur.

Kişilerin beden ve ruh sağlıklarının korunması ve yenilenmesi açısından, günlük, haftalık ve yıllık boş

zamanların verimli bir şekilde değerlendirilmesi bir gereksinim haline gelmiştir [27].

Bu gereksinim, dinlenme ve eğlenme faaliyetlerinin ve tatile çıkma yoğunluklarının artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda boş zaman değerlendirme ile turizm faaliyetleri arasındaki kavramsal farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Zira, turizm, boş zamanları değerlendirmenin sadece bir yönünü oluşturmaktadır.

3.2.2. REKREASYON VE TURİZM

Vogler'e göre: "Rekreasyon, kişinin fiziksel ve psikolojik olarak kendisini tekrar kazanabilmesini sağlayan serbest zaman değerlendirmesidir" [28]. Sağcan ise rekreasyon faaliyetlerini "insanların boş zamanlarında eğlence ve tatmin dürtüleri ile gönüllü olarak katıldıkları bedensel ve ruhsal yorgunluklarını giderici, onlara fiziksel, ruhsal ve yaratıcı güç kazandıran eylemler" [29] olarak tanımlamaktadır.

Kısaca, dinlenmek ve yeniden canlılık kazanmak amacıyla yapılan bu faaliyetlerin, boş zamanla çok sıkı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Rekreasyon faaliyetleri, genellikle boş zamanlar içinde yapılmakta, fakat, her boş zamanda yapılan faaliyet rekreasyon olarak nitelendirilememektedir.

Rekreasyon faaliyetlerinin yapıldığı alanlar başlıca iki ana grupta toplanabilir.

- o Kullanıcıya yönelik rekreasyon alanları: Yoğun bir gelişmenin etkilediği ve kentsel merkezler yakınındaki alanlar ve
- o Kaynağa dayalı rekreasyon alanları: Kaynak çeşidinin alanın kullanım biçimini ortaya koyduğu ve genelde gelişmenin düşük yoğunlukta olabildiği yerler [30].

Kaynağa dayalı rekreasyon alanlarının bir kısmı turizm amaçlı faaliyetlerin yapıldığı alanlarla çakışmaktadır. Bu nedenle turizm ve rekreasyonun kaynakta birleşen, amaçta farklılık gösteren iki değişik hareket biçimi oldukları söylenebilir [31].

Turizm, rekreasyon olgularının içerisinde yer almaktadır. Gerçekte, rekreasyon ile turizm arasında kesin bir sınır ayrımı yapılamaz. Zira, her iki olgu da aynı faaliyet biçimlerini kapsamaktadırlar ve genelde aynı mekânları paylaşmaktadırlar. İç turizm sözkonusu olduğu zaman, bu ayrım daha da güçleşmektedir. Çünkü, dinlenme ve eğlenme faaliyetlerinin nerede bittiğini iç turizmin nerede başladığını saptamak oldukça güçtür.

Hem rekreasyon, hem de turizm faaliyetlerinin boş zamanlarda yapılabilmesine karşılık, turizm yaşanan çevre dışında ve en az bir gece konaklama yoluyla yapılmaktadır.

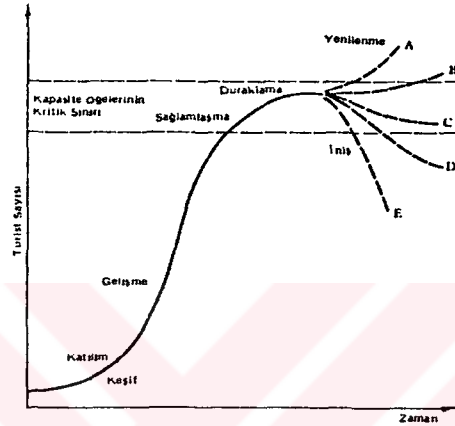
3.3. TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Turizm çevre özelliklerine yüksek derecede bağımlılık gösteren bir faaliyettir. Ancak gelişirken, turizmin çevrede belirli olumsuz etkilere de neden olduğu bilinmektedir. Eğer, turizm gelişimi, kontrol altında tutulmazsa, çevredeki doğal ve yaban hayatı tehlikeye düşüreceği gibi [32], doğal çevrenin estetik ve fiziksel açıdan kötüleşmesine de yol açabilir [33]. Bu değişiklikler bazen, turizm alanlarında, turistleri çeken özgün niteliklerin yok olmasına neden olacak boyutlara da ulaşabilir. Bu durum, kısa dönemde olumlu görülen ekonomik etkilerin, uzun dönemde olumsuz etkilere dönüşmesine neden olmaktadır [34], [35].

Turizm faaliyetlerinin etkisi ile meydana gelen olumsuz gelişmelerin boyutu, büyük ölçüde, turizmin gelişmişlik düzeyine ve rekreasyon ile turizm faaliyet biçimine göre farklılıklar göstermektedir. Bu konuda, yerel nüfus

yoğunluğunun [36] ve yöreye gelen turist yoğunluğunun [37] da etkileri büyüktür. Çünkü, yerel nüfus yoğunluğu ne denli düşükse ve yöreye gelen turist sayısı ne denli yüksekse, doğal ve yapay çevrenin değişme olasılığı o ölçüde artacaktır.

Yeni keşfedilmiş bir turizm alanında, ilk zamanlarda turist sayısında hızlı bir artış görülmektedir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Turizm Alanlarında Turizm Gelişme Evreleri [38]

Belirli bir zaman sonra, alanda meydana gelecek kalabalıklaşma, turist sayısındaki artış hızının yavaşlamasına neden olacaktır. Turist sayısı alanın taşıyabileceği maksimum kapasite düzeylerine ulaştığında bir duraklama görülecektir. Eğer doğal kaynaklarda belirgin bir bozulma söz konusuysa bu aşamadan sonra, turist sayısında bir azalma meydana gelecektir. Bu düşüşün önlenmesi için turizm kaynaklarının yenilenmeleri gerekmektedir [38].

Turizm gelirlerini maksimize etmek için çoğu zaman, yatak kapasitelerinin artırılmasına gidilmektedir. Böyle bir tutum, kısa dönemde kârlı görünse de, uzun dönemde yarattığı çevre tahribatı ile turizm gelişimini engelleyecek ve bu sektörü gelir getirici olmaktan çıkaracaktır. Zira, doğal kaynakların yenilenmeleri, turizm sektörünün yaratacağı ekonomik değerleri aşan mali kaynakların kullanımını gerektirmektedir [39][40].

1980 yılında Manila'da toplanan Dünya Turizm Örgütü çevre koruma konusundaki görüşünü şöyle belirtmiştir:

"Doğal kaynaklar ile tarihi ve kültürel sitler temel turizm kaynaklarını ve insanoğlu mirasının bir parçasını teşkil ettikleri için tüm ülke ve uluslararası kuruluşlar tarafından korunmaları sağlanmalıdır" [41].

Burada, rekreasyon ve turizm için son derece çekici olan turizm kaynaklarının, gelecek kuşaklara iletilmesi gereken "miras kaynak" niteliğini taşıdıkları belirtilmekte, aşırı ve kötü kullanımlarla tehlikeye giren bu kaynakların, turizmin artış hızı karşısında kullanıma açılırken korunmalarının gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Miras kaynakların korunmasına, ülke sınırlarını aşan bir konu olarak yaklaşılması, uluslararası düzeyde büyük girişimlerin başlatılmasına neden olmuştur. Akdeniz'in kirlenmeye karşı korunması amacı ile 1978 yılında yürürlüğe giren Akdeniz Eylem Planı (Mediterranean Action Plan) bu girişimlerden biridir. Bu plan çerçevesinde hazırlanan Öncelikli Eylem Programı (Priority Action Program) kapsamında, sağlıklı bir gelişim sürecinin temelinde, turizm faaliyetlerinin gelişimi ve çevre yönetimi arasında sağlanacak hassas bir dengenin yer aldığı ifade edilmiştir [41].

Böyle bir dengeyi sağlamak için, farklı kullanım biçimlerinin, farklı bölgelerde yer alan doğal, yapma ve sosyo-kültürel çevre üzerinde kirlletici etkilerin araştırılması önerilmektedir. Bu amaçla, önceden sadece maliyet/yarar analizi yapılan fiziksel planlama çalışmalarında çevresel etki analizlerine de yer vermeye başlanmıştır. Çevresel etki analizi, kullanımların çevrede yarattıkları ekolojik, sosyal ve görsel değişiklikleri değerlendiren çalışmaları kapsamaktadır [42].

Bir alanda, turistik ilgiyi daha uzun zaman ayakta tutmak için, doğal kaynakların optimum kapasite büyüklüklerinin ve doyma olgularının saptanması ve aynı zamanda

bu olguların, çevrelerine özellikle onarılmaz zararlar vermelerinin önlenmesi gerekmektedir. Bu konuda, turizm alanlarında doğal kaynakların turizm ve rekreasyon taşıma kapasitelerinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

Doğal kaynakların turizm ve rekreasyon taşıma kapasitesi, ekolojik ve fiziksel çevrede, istenmeyen bir değişim olmadan, doğal kaynağı kullanabilen en yüksek turist sayısıdır [43]. Bu sayı, doğal kaynağın fiziksel, ekolojik ve algısal kapasite düzeylerine bağlıdır. Bir alanı kullanabilecek turist sayısı, yani alanın turizm potansiyeli belirlenirken bu kapasiteler yanısıra, yerel nüfusun sosyo-kültürel yapısında da tehlikeli bir değişimin başlamasına izin verilmemelidir [44].

3.4. TURİZM FAALİYETLERİNİN AŞAMALARI

Bir yerin, dinlenme turizmi açısından çekici bir yer olabilmesi için, ilk sırada turizm kaynaklarının varlığını gerektirmektedir. Bir mekânda yer alan turizm kaynakları, o mekânda turizm amaçlı seyahatlerin gerçekleşmesi için belirli bir potansiyelin olduğunu göstermektedir.

Turizme yönelik öz kaynakları oluşturan doğal, arkeolojik, kültürel, tarihi ve sosyo-ekonomik kaynaklar, bir mekânda turizmden bağımsız olarak yer almaktadırlar. Turizme doğrudan bağımlı altyapı ve üstyapı kaynakları ise, belirli faktörlerin etkisi ile, belirli alanlarda yer alan kaynaklardır [45].

Turizme bağımlı kaynaklar, mekân içinde, turizm ve dinlenme faaliyetlerinin aşamalarına bağlı olan bir dağılım göstermektedirler. Turizm ve dinlenme faaliyetlerinin aşamaları, turizm alanında geçirilen süreye göre saptanmaktadır. Turistlerin tatil yerinde kalacakları süre, büyük ölçüde, turistlerin gelir seviyesi, ulaşım için gerekli süre ve tatil süresi ile ilgilidir [46].

Tatil süreleri, kişilerin günlük, haftalık ve mevsimlik-yıllık sıklıklarda dinlenmek ve eğlenmek için ayırabilecekleri zaman olarak üç aşamada ortaya çıkmaktadır. Merkezi yer kuramındaki servislere ait sıralamaya benzer şekilde, en az sıklıktaki isteği olan servis en üst aşamayı; en çok sıklıktaki istek olan servis ise en küçük aşamayı oluşturmaktadır [47].

Dinlenme ve eğlenme faaliyetleri açısından günlük istekler en büyük sıklıkta, yıllık istekler ise en küçük sıklıkta meydana gelmektedirler. Buna göre, turizm faaliyetleri şu üç aşamada yer almaktadırlar:

- o 1.Aşamada, günlük dinlenme-eğlenme faaliyetleri,
- o 2.Aşamada, haftalık dinlenme-eğlenme faaliyetleri ve
- o 3.Aşamada, mevsimlik-yıllık dinlenme-eğlenme faaliyetleri [48].

Turizm faaliyetlerinin mekânda dağılımı genel yersel çimi teorisinin prensiplerine uymaktadır. Bu konuda, bir turizm alanını kullananların yoğunluğunun geldiği alan ile turizm faaliyetlerinin hizmet alanı önem kazanmaktadır. Her iki kavram, turizm faaliyetinde bulunan kişinin daimî konutu ile tatil yeri arasındaki uzaklığı [48], yani ulaşım süresi [49] ile ilgilidir.

Merkezi yer kuramı ilkelerine göre, sürekli konutun bulunduğu yerden uzaklaştıkça arazi fiyatlarındaki düşüş, konaklama masraflarının düşüşüne neden olmaktadır. Fakat dinlenme turizmi alanlarının çekicilikleri, onların yoğun şehirselleşen alanlardan uzaklaşmasıyla artmaktadır. Çünkü, yoğun şehirselleşen mekândan kopma ve uzaklaşma isteği, dinlenmek ve eğlenmek için kişilerin doğaya daha yakın ve daha sessiz olan kenar alanları tercih etmelerine neden olmaktadır [50][51].

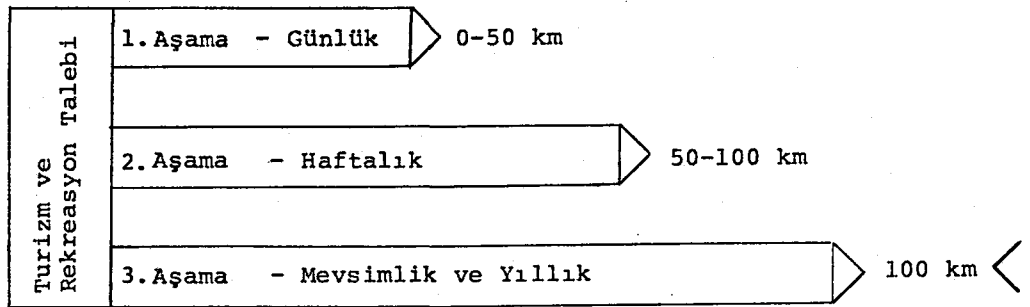
Demek oluyor ki, turizm merkezlerinin üst aşamadan alt aşamaya doğru olan hiyerarşi sistemi, az yoğun

alanlardan, daha çok yoğun alanlara doğru bir düzen göstermektedir. Bu tür bir ilişki, turizm faaliyetlerinin mekân-daki dağılımının merkezi yer kuramına ters düştüğünü göstermektedir. Bu yüzden, Böventer turizm yerleşimi kuramının, merkezi yer kuramı yerine "Çevre Kuramı" (Theory of the Periphery) [52] olduğunu ileri sürmektedir.

Uzaklık ve zaman faktörüne bağlı olarak, günlük turizm ve rekreasyon faaliyetleri, genelde, yerleşme içinde veya yoğun aglomerasyonların yakın çevresinde yer almaktadırlar. Haftalık ve mevsimlik-yıllık turizm ve rekreasyon faaliyetleri büyük çoğunlukta yerleşme dışında yer almaktadırlar. Birçok zaman, bu iki aşamadaki faaliyetler aynı yörelerde çakışmaktadır.

Christaller, haftalık turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin orta yoğunlukta ve daimî konutun bulunduğu yerleşmeden 50-100 km. uzaklıkta; mevsimlik-yıllık turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin ise, düşük yoğunlukta ve daimî konuttan 100 km'den daha büyük uzaklıklarda bulunan alanlarda yer aldıklarını ileri sürmektedir [50] (Şekil 3.3).

Yüksek Yoğunlukta Alanlar	Orta Yoğunlukta Alanlar	Kullanıma Açılmamış ve Düşük Yoğunlukta Alanlar
Yerleşme İçinde ve Yakın Çevrede	Yerleşme Dışında - Günlük Erişme Uzaklıkları	Bölgelerarası ve Ülkelerarası Uzaklıklar

Şekil 3.3. Christaller'e Göre, Farklı Aşamalardaki Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri ve Yerleşmeden Uzaklıklar [50]

Günümüzde, teknolojik gelişmeler, ulaşım araçlarının hız kazanmasına, dolayısıyla bir yerden başka bir yere ulaşmak için gerekli zamanın kısalmasına neden olmuştur. Bu nedenle, dinlenme ve eğlenme faaliyetlerine katılmak için, kişilerin aynı zaman sürelerinde daha büyük uzaklıklara yolculuk yapabildikleri gözlenmiştir. Örneğin, California Public Outdoor Recreation Plan Commitee'nin yaptığı bir araştırmaya göre; bir şehirsal alanın çevresinde günlük gezinti alanları 60-80 km'ye kadar, haftalık turizm faaliyetleri 80-400 km. arasında ve mevsimlik ile yıllık tatil faaliyetleri 400 km'den daha büyük uzaklıklarda yer almaktadırlar [53].

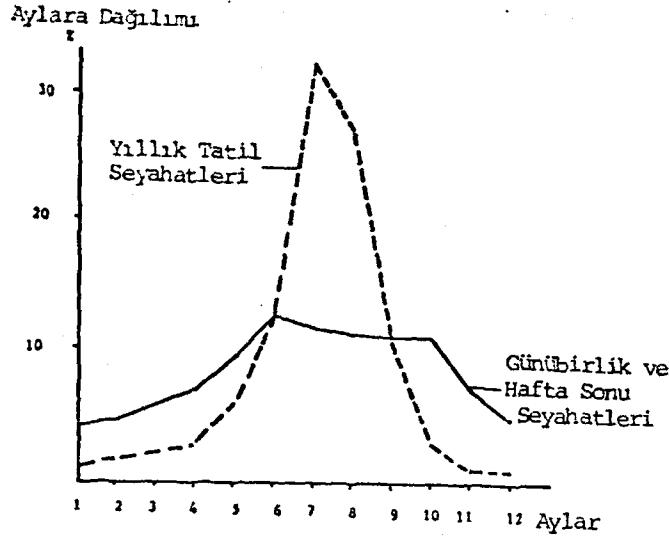
3.5. TURİZM HAREKETLERİNDE YOĞUNLAŞMA

3.5.1. ZAMAN İÇİNDE TURİSTİK YOĞUNLAŞMA

Turizm hareketlerinin en önemli özelliklerinden biri, turizm talebinin aydan aya büyük farklılıklar göstermesi ve belirli dönemlerde yoğunlaşmasıdır. Turizm talebinin en yoğun olduğu dönem turizm mevsimini oluşturmaktadır [54].

Birçok ülkede, yıllık tatil döneminin yaz aylarında yoğunlaşması, bu ayların, turizm mevsimi olarak kabul edilmesine neden olmuştur. Dower, tüm turizm hareketlerinin en büyük bölümünün "yüksek yaz mevsimi" olan Haziran-Eylül ayları arasında gerçekleştiğini belirtmektedir [55].

Günübirlik ve hafta sonu seyahatlerde de yaz aylarında bir artış kaydedilmektedir. Ancak, aylara göre dağılımına bakıldığında; yıllık tatil seyahat yoğunluğunun günübirlik ve hafta sonu seyahat yoğunluğundan daha şiddetli ve daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Yıllık Tatil Seyahatleri ile Günübirlik ve Hafta Sonu Seyahatlerinin Aylara Dağılımı [56].

Zaman içindeki bu yoğunlaşma olgusu, insanların benzer nedenlerle, benzer zamanlarda tatile çıkmak istemelerinden kaynaklanmaktadır ve en çok konaklama ve ulaşım düzeylerinde görülmektedir.

3.5.2. ALAN İÇİNDE TURİSTİK YOĞUNLAŞMA

Dünyada, turizm hareketlerinin birinci derecede yoğunlaştığı alanları deniz kıyıları oluşturmaktadır. Turistlerin, dinlenme ve eğlenme amacı ile yoğunlukta deniz kıyılarına yöneldikleri, birçok araştırma ile kanıtlanmıştır.

Genel bir sınıflamaya göre Fransa'da 1982 yılında yapılan bir araştırma, alan içindeki yoğunlaşmanın deniz kıyısındaki bölgelerde olduğunu göstermektedir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Tatil Seyahatlerinin Alan İçinde Yoğunlaşma Oranları (Fransa, 1982) [57]

Tatil Yeri	Dağılımı (%)
Sürekli Dolaşım	3,6
Deniz	42,3
Dağ	19,7
Kırsal Alan	26,5
Şehirsel Alan	7,9

Sorre, turizm açısından su kaynaklarına bağlı şehirlerin önem bakımından ilk sırada yer aldıklarını belirtmekte, Marsden ise suyun çok fonksiyonlu bir rekreasyon kaynağı olduğunu ve suyun üzerindeki ve altındaki faaliyetlerle uğraşmak her yaştakilere çekici geldiğini ileri sürmektedir [53].

Bulgaristan ile Romanya'da turizm kapasitelerinin % 60-70'inin kıyılarda yer aldıkları [58]; Yugoslavya'da tüm yabancı turist gecelemlerinin % 85'inin kıyı alanlarında gerçekleştiği [19]; İngiltere'de tüm konaklama tesislerinden % 70'inin 5 km genişliğindeki kıyı bandında yer aldıkları [55], tatile çıkanlardan ise % 72'sinin deniz kıyılarına gittiği; Michigan'daki tatil evlerinin % 89'unun su kaynaklarından 5 dakikalık yürüyüş mesafesi içinde yer aldıkları [53]; güzel havalarda Kennemerduinen (Amsterdam)'de ziyaretçilerin % 95'i, kapalı havalarda ise % 60'ının deniz kıyısında dinlendikleri [28] saptanmıştır.

Türkiye'de de, turizm işletmesi belgeli yatak kapasitesinin % 80'i, yapım halinde olan turizm yatırımı belgeli yatak kapasitesinin ise % 86'sı denize sınırı olan illerde yer almaktadır [59].

Yıllar boyunca, belirli kıyı merkezlerinin turizme daha fazla hizmet vermesi, tanınmışlığı ve altyapısının gelişmiş olması, bu yoğunlaşmayı hızlandıran faktörler olmaktadır. Arvill, kıyılarına olan bu ilginin, kıyının boş zamanları değerlendirme ve rekreasyon alanı olan temel fonksiyonunu yansıttığını ileri sürmektedir [60].

Alan içindeki turistik yoğunlaşmanın en yüksek oranda kıyı alanlarında oluşması, bu alanların büyük baskılar altında kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, kıyıların düzenlenmesinde özel bir planlama yaklaşımını gerektirmektedir.

BÖLÜM 4 - TURİZM POLİTİKALARI VE PLANLAMASI

4.1. TURİZM STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI

Günden güne artan turizm faaliyetleri, genelde turistleri çeken özgün niteliklere sahip mekânlarda yoğunlaşmaktadır. Turistleri, belirli bir mekâna çeken en büyük etkenlerden biri alanda yer alan doğal kaynaklardır. Günümüzde, turizmin gelişim hızı, doğal kaynakların yoğun turizm kullanımlarına açılmalarına neden olmaktadır. Yoğun bir kullanım karşısında "miras kaynak" [41] niteliğini taşıyan tüm doğal kaynakların, gelecek kuşaklara iletilmeleri giderek güçleşmektedir.

Doğal kaynakları, bir taraftan yoğun turizm kullanımına açma girişimleri, diğer taraftan tamamen korumaya yönelik girişimler, bu kaynaklar üzerinde yapılacak uygulamalar arasında büyük çelişkiler yaratmaktadır. Bu iki durum arasında optimum çözümü bulmak için, turizmin, ülkenin uzun vadeli amaç ve hedefleri doğrultusunda gelişmesi gerekmektedir. Amaç ve hedeflerin gerçekleşmesi, turizm politikası aracılığı ile gerçekleştirilecek ekonomik, sosyal ve politik bir dizi önlem gerektirmektedir [61].

Turizm politikası, turizm gelişimini yönlendiren ve turizm sektöründe belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi için organize edilen önlemler bütünü olarak tanımlanmaktadır [62].

Turizmin ekonomik etkileri, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra önem kazanmaya başlamıştır. Aynı dönemde, turist gönderen veya turist kabul eden, tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, ayrı bir turizm politikasının gerekliliğinden sözedilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra, sınırlı ülke kaynaklarının, turizm gibi diğer sektörler tarafından da

paylaşılmasından dolayı, turizm sektörünün ülke sistemin-
den soyutlanamayacağı da vurgulanmıştır [63].

Turizmin gelişimine yön verirken, en önemli konular -
dan biri, turizmin, ülkenin genel gelişim sürecindeki ye -
rini belirlemektir. Bu nedenle turizm politikaları, ülke -
nin;

- o Kentleşme,
- o Sanayileşme,
- o Tarım,
- o Orman,
- o Ulaşım ve Haberleşme,
- o Çevre Sağlığı ve
- o Rekreasyon politikaları ile birlikte düşünülmekte-
dir [21].

Böyle belirlenmiş turizm alt sisteminin, ülke üst
sistemi ile hem amaç, hem de kaynak açısından bir ilişki
içinde olduğunu vurgulamak gerekmektedir [64].

Turizm sektöründe, amaç ve hedefleri belirlerken,

- o Ülkenin ekonomik ve politik yapısı,
- o Ülkenin gelişme düzeyi,
- o Ulusal ve uluslararası turizm hareketleri arasında-
ki ilişkilerin durumu, en çok etkili olan faktörler-
dir [21].

Amaç ve hedeflere ulaşmak için, ülke ölçeğinde alına-
cak en önemli stratejik kararlardan biri, turizm yatırımlarının
ülke mekânına dağılımıdır. Bu konuda iki yaklaşım
sözkonusu olabilir.

- a) Turizm yatırımlarını tüm ülkeye yaymak, ya da,
- b) Turizm yatırımlarını, ülkenin belli bölgelerinde
yoğunlaştırmak [65].

a) Turizm yatırımlarını, tüm ülkeye yaymak, ülke bo -
yutunda dengeli bir gelişim sağlamaktadır. Böyle bir

düzende, turizm için geliştirilecek altyapı sistemlerini, her zaman, diğer sektörlerin gelişimi için de kullanma olanağı, vardır. Aynı zamanda, turizm hareketlerinin, turizm mevsiminde yoğunlaşmasından doğacak işsizlik sorununu, daha kolay çözümlene olanaqları yaratılmaktadır. Ancak, böyle bir düzen, geliştirilecek herbir turizm merkezine yeterli talebin olmaması durumunda, büyük kaynak kaybına yol açabilir.

b) Turizm yatırımlarının, belli bölgelerde yoğunlaştırılması, ekonomik etkileri büyük olan hızlı bir turizm gelişimi sağlamaktadır. Yatırımların, ülkede seçilecek mutlak öncelikli bölgelere yöneltilmesi, bu bölgelerde turizm tesis ve donatım çeşitliliğini artıracak, dolayısıyla turist ve geceleme sayısının da artışına neden olacaktır.

4.2. TURİZM PLANLAMASI

Planlamayı genel olarak "insan ve çevre faktörleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi" [66] şeklinde ifade edebiliriz. Daha geniş anlamda planlama, aralarında karşılıklı ilişkilerin mevcut olduğu bir sistemde, tayin edilmiş olan amaç ve hedeflere varabilmek üzere geliştirilecek kararların alınmasıdır [67].

Turizm planlaması ise, turizm sektöründe belirlenen amaçlara varabilmek için optimum hedeflerin, bu hedeflere ulaşmak üzere kullanılacak kaynakların, alınacak önlemlerin belirlenmesi ve hedef-kaynak-önlem arasında ülkenin politik ve ekonomik sistemine göre global analize dayalı gerçekçi bir uyumun kurulması için kararların alınması olarak ifade edilebilir [21].

Turizm planlaması, turizm sektöründe, konaklama, ulaşım ve diğer altyapı tesislerinden, tanıtım ve eğitime kadar yapılan her türlü planlama çalışmalarının eşgüdüm içinde kullanıcıya sunulmasına kadar geçen bütün çalışmaları kapsamaktadır [68].

Bir ÷lkece, b÷t÷n ekonomik faaleyetler gibi, turizmin gelişimi de, ÷lkenin genel kalkınma sürecine uymak zorun - dadır. Dolayısıyla, turizm planlaması da ÷lkenin Kalkınma Planı ile b÷t÷nleşmelidir.

Inskeep, turizm alanında yaptığı çalışmalara dayanarak ÷lke planlamasına entegre edilmiş sistematik bir turizm planlama sürecinin genel planlama aşamalarını i÷ermesi ge - rektiğini ileri s÷rm÷řt÷r. Genel bir planlama sürecinin,

- o Araştırmaya hazırlık,
- o Hedeflerin belirlenmesi,
- o Mevcut durumun irdelenmesi,
- o Analiz ve sentez,
- o Politika ve plan alternatifleri,
- o Kesin plan kararları ve
- o Uygulama ile kontrol aşamalarını i÷erdiği bilinmek - tedir. Inskeep'e g÷re, turizm planlaması a÷ısından bu aşa - maların i÷ermesi gerektiği konular ve aralarındaki ilişki - ler Şekil 4.1'de g÷sterilmiştir [69].

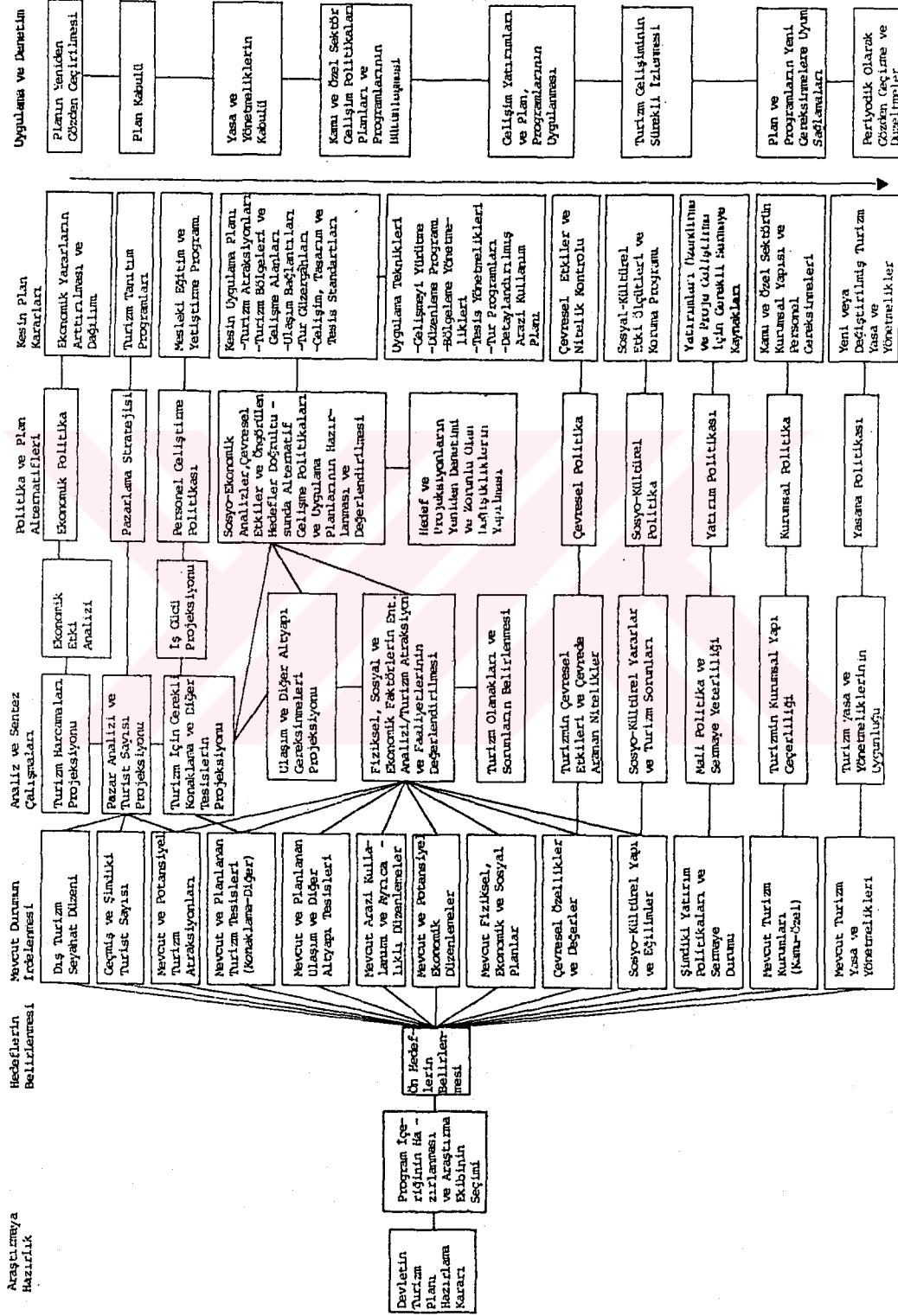
Genel bir turizm planlama sürecini ifade eden bu yak - laşımı, özel elemanları değiştirerek çeşitli turizm t÷rle - ri i÷in uygulamak olasıdır.

4.3. TURİZM TALEBİ

Turizm planlama çalışmalarında, arazi kullanım karar - larının sağlıklı bir bi÷imde belirlenmesi i÷in, geliştiri - lecek turizm faaliyet t÷rleri ve turizm tesis str÷kt÷r÷n÷n bilinmesi gerekmektedir. Turizm faaliyet t÷rleri ve turizm tesis str÷kt÷r÷n÷n bi÷imlenmesini mekân özellikleri kadar turizm talebi de yönlendirmektedir.

- Turizm talebi,
- o Toplam turist sayısı ve
 - o Geceleme sayısı

ile ifade edilmektedir [70].

Şekil 4.1. Ülkesel ve Bölgesel Ölçekte Geniş Kapsamlı Turizm Planlama Süreci [69]

Uluslararası düzeyde, turizm talebi sadece dış turizm hareketlerini ifade etmektedir. Ulusal, bölgesel ve yöresel düzeylerde ise dış turizm talebi yanısıra, iç turizm talepleri de gözönüne alınmaktadır.

Toplam turist sayısı projeksiyonlarında;

- o Turist sayısı,
- o Tatile çıkma istekleri,
- o Ulaşım olanakları ve
- o Gelirlerdeki artış eğilimleri

en çok etkili olan faktörlerdir [71].

Turizm hareketlerinin hangi boyutlara ulaşacağını tahmin ederken hem kalitatif, hem de kantitatif yaklaşımlardan yararlanılmaktadır. Kalitatif yaklaşımlar, konu ile ilgili olan uzmanların bilgi ve tecrübelerine; kantitatif yaklaşımlar ise, çeşitli zaman aralıklarında toplanmış verilere dayanmaktadırlar [72].

Sosyo-ekonomik ve politik değişkenler, turizm hareketlerinde, doğrudan etkili olan faktörlerdir. Bunun için, ister kalitatif, ister kantitatif yaklaşımla yapılsın, turizm talep projeksiyonları, uzun dönemde güvenilir bir gösterge sayılmamaktadırlar. Çünkü, az gelişmiş bölgelerde, ani bir turizm patlaması, tüm tahminleri gerçek dışı bırakabilir; beklenmedik krizler ise, tahminlerin çok altında bir gelişmeye neden olabilir.

Turizm kompleks ve merkezlerinde, konaklama ve günübirlik tesislerinin oranları, konaklama tesislerinin sınıfları, eğlence ve diğer yan tesislerin türleri, turizm tesis alanları arasındaki işlevsel ilişkiler ve ulaşım bağlantıları gibi konular, turistlerin niteliklerine bağlı olarak belirlenmektedir. Bu nedenle uzun dönemde olmasa bile, kısa ve orta dönemde, turizm kompleks ve merkezlerini kullanacak turistlerin özelliklerini yani istek durumunu belirlemek gerekmektedir. Bu amaç için incelenmesi gerekli görülen konular Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. İstek Durumunu Saptamak İçin
İncelenmesi Gereken Konular
[73][74][75]

İNCELENMESİ GEREKEN KONULAR	TURİSTLERİN ÖZELLİKLERİ
Turistlerin Geldikleri Yere Göre Dağılımı	Yerli
	Yabancı (Ülkelere Göre)
Turistlerin Kalış Sürelerine Göre Dağılımı	Transit Turistler
	Günöbirlikçiler
	Konaklayan Turistler
Turistlerin Kaynak Kullanma Biçimleri	Günlük
	Haftalık
	Mevsimlik ve Yıllık
Turistlerin Geliş Biçimleri	Bireysel Katılma
	Grupsal Katılma (Aile ve Özel)
	Örgütsel Katılma
Turistlerin Yaş ve Cinsiyeti	Gençler
	Orta Yaşlılar
	Üçüncü Yaş Turistleri
Turistlerin Davranış Biçimleri	Az Merkezli Turistler
	Çok Merkezli Turistler
Turistlerin Gelir Seviyesi ve Tüketim Eğilimleri	Alt Gelir Grubu
	Orta Gelir Grubu
	Üst Gelir Grubu
Turistlerin Kullandıkları Ulaşım Türü	Kara Ulaşımı (Özel Araç, Otobüs)
	Hava Ulaşımı
	Su Ulaşımı

Planlama çalışmalarında, turist sayısı kadar önemli olan ikinci bir değişken, turistlerin talep edecekleri yatak kapasiteleridir. Yatak kapasitelerinin projeksiyonunda esas etkili olan faktörler,

- o Toplam turist sayısı,
- o Turistlerin aylara göre dağılımı,
- o En yoğun aydaki turist sayısı,
- o Turizm biçimleri,
- o Turistlerin ortalama kalış süreleri ve
- o Tesislerin doluluk oranlarıdır [76].

4.4. TURİZM SEKTÖRÜNDE FİZİKSEL PLANLAMA

Turizm planlaması geniş kapsamlı bir planlama sürecini içermektedir. Bu süreçte, amaca ulaşabilmek için, sosyo-ekonomik kararları mekâna indirmek, yani soyut olarak belirlenmiş olan durumu somutlaştırmak gerekmektedir. Fiziksel planlama, bu konuda kullanılan en güçlü araçlardan biridir. Çünkü, onlar, toplumsal-ekonomik gelişim politikasının "mekânsal projeksiyonunu" [77] oluşturmaktadırlar.

İnsan faaliyetlerinin tümü, mekânda yer almaktadır. Bu faaliyetlerden bazıları, yer alacakları mekân özelliklerine önemsenmeyecek derecede bir bağımlılık gösterirken bazıları yüksek derecede bağımlılık göstermektedirler. Mekân özelliklerine yüksek derecede bağımlılık gösterenler arasında, turizm faaliyetleri de yer almaktadırlar. Çünkü, en basit bir turizm tesisinin yerseçiminde bile birinci sırada etkili olan faktörleri, mekânın özellikleri oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, fiziki planların, turizmin gelişimi açısından taşıdıkları önem ortaya çıkmaktadır.[78]

Turizm fiziksel planı, turizm sektöründe ekonomik ve sosyal kararların mekâna indirgenmiş bir şekli olup bu kararların hangi mekânsal modelde oluşacağını, hangi turizm biçimlerinin gerçekleşeceğini ve hangi turizm tesislerinin yapılması gerektiğini göstermektedir. Kısacası turizm fiziki planı turizm gelişim sürecinde mekâna yansıyan tüm değişiklikleri içermektedir.

Ekonomik önemi ağır basan dönemlerde, turizm sadece ekonomik planlarda yer almaktaydı. Bu tür planlarda çevre üzerinde uzun dönemde oluşan etkilerin gözönüne alınması ve onların değerlendirilmesi olası değildi. 1960'lı yılların sonlarında, doğal kaynakları kullanma ve çevre bozuntunun önem kazanmasıyla, turizm, fiziksel planlama çalışmalarında da yer alan bir konu olmaya başladı. Günümüzde artık turizm sektöründe arzulanan gelişmelerin

sağlanabilmesi büyük ölçüde fiziki plan kararlarına bağlı olduğu bilinmektedir.

Doğal kaynaklar bir alanın arazi kullanım kapasitesinin temelini oluşturmakta, nüfus gereksinimleri ise doğal kaynakların kullanma biçimini belirlemektedir [79]. Buna bağlı olarak,

- o Bir alana yönelik turizm talebinin ve
- o Doğal kaynakların optimum turizm potansiyelinin turizm fiziki plan kararlarının hareket noktasını oluşturdukları söylenebilir.

4.5. TURİZM FİZİKSEL PLAN AŞAMALARI VE TÜRLERİ

Bir ülkede fiziksel planlama çalışmalarının en üst aşamasını ülke boyutu oluşturmaktadır. Ancak, bir ülkenin, özellikle dış turizm konusunda, komşu ülkelerden soyutlanamaması, turizm hareketlerinin ülke boyutundan daha geniş bir mekânsal temele oturtulmasını gerekli kılmaktadır.

Turizm sektöründe, olumlu ve gerçekçi bir gelişim sağlamak, büyük ölçüde, yapılacak fiziksel planların mekân boyutu ile ilgilidir. Çünkü, ayrı ayrı yörelerin, ya da bölgelerin tek tek planlanması, turizm faaliyetlerinin ya ekonomik olmayan küçük sınırlar içinde kalmalarına, ya da aşırı boyutlandırılmalarına neden olmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü turizm konusunda hazırlanabilecek tüm fiziksel planlama çalışmalarını beş aşamada gruplamıştır [80], (Tablo 4.2).

Planlama aşaması yükseldikçe, karar ve uygulama arasındaki süreklilik ve koordinasyonun sağlanması güçleşmektedir. Bu nedenle, kurumsal yapının eksik ya da yetersiz olduğu ülkelerde, turizm sektörü çoğunlukla yöresel ya da sektörel ölçekte ele alınmaktadır. Ulaştığı büyük boyutlar turizmin, giderek daha çok ülke ya da bölge ölçeğinde planlanmasına neden olmuştur.

Tablo 4.2. Turizm Fiziksel Plan Aşamaları [80]

PLAN AŞAMALARI	PLAN TÜRLERİ
Uluslararası Planlama	Tanıtım ve Pazarlama
	Turizm Gelişim Planı
	Turizm Altyapı Planı
	Çevre Kirliliği ile Mücadele
	Turizm Standartları
	Mesleki Eğitim
Ulusal Planlama	Genel Ulusal Plan
	Ulusal Altyapı Planı
	Ulusal Turizm Gelişme Planı
	Turizm Altyapı Planı
	Ulusal Tanıtım ve Pazarlama Planı
Bölgesel Planlama	Genel Bölge Planı
	Bölgesel Altyapı Planı
	Bölgesel Turizm Gelişim Planı
	Turizm Altyapı Planı
	Bölgesel Tanıtım Programı
Yöresel Planlama	Genel Yöre Planı
	Yöresel Altyapı Planı
	Yöresel Turizm Gelişim Planı
	Turizm Altyapı Planı
Sektörel Planlama	Sosyal Turizm Gelişim Programları
	Deniz Turizmi Planlaması
	Kıyı Alanlarının Planlanması
	Turizm Nitelikli Yolların Planlanması
	Ulusal Parklar ve Doğal Alanların Planlaması
	Kaplıca Alanlarının Planlaması
	Dağ Alanlarının Planlaması

4.5.1. ULUSLARARASI PLANLAMA

Aynı bölgede yer alan iki veya daha fazla ülkenin birlikte gerçekleştirdikleri plan ve programları kapsamaktadır.

Çok sınırlı da olsa, bazı turizm planları Dünya Turizm Örgütü ve benzer kuruluşlar aracılığı ile uluslararası düzeyde ele alınmaktadır. Bu tür planlama gereği bir ülkenin dış turizm konusunda komşu ülkelerden soyutlanamadığından ileri gelmektedir. Zira, bir ülke yalnızca turisti çeken bir odak olarak değil, aynı zamanda komşu ülkelerle birlikte bir turizm bölgesi olarak büyümektedir.

Bu düzeyde yer alan planlarda, üye ülkelerin işbirliğine dayanmasından, eşgüdüm güçlüklerinden kaynaklanan uygulama güçlükleri sözkonusudur. Böylece işlerlikleri sınırlı olarak kalmaktadır. Ancak, özellikle ortak bir stratejinin izlenmesinin zorunlu olduğu konularda, örneğin çevre koruma konusunda, üst düzey planların önemi ortaya çıkmaktadır. Zira, insanlığın ortak mirası olan doğal ve tarihi çevrenin korunması konusunda ülke sınırları çok büyük bir önem taşımamaktadır [81].

Bu tür planlamaya, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Bulgaristan, Romanya ve SSCB'yi içine alan Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyine üye ülkelerde hafta sonu turizminin geliştirilmesine yönelik entegre programı örnek gösterilebilir. Tüm Akdeniz ülkelerini içeren Akdeniz Eylem Planı (Mediterranean Action Plan) kapsamında hazırlanan Mavi Plan (The Blue Plan) ile Öncelikli Eylem Programı (Priority Action Program) da bu aşamada yer almaktadırlar [82].

4.5.2. ÜLKESEL PLANLAMA

Tüm ülke mekânını kapsayan ve turizm planlamasını da içeren genel ülkesel planlama çalışmalarını oluşturmaktadır [80].

Ülkesel düzeyde yapılan turizm planlaması; turizm gelişim politikası ve stratejilerini, fiziksel strüktür kararlarını ve uygulama amaçlarını içermektedir [69].

- o Turizm politikası ve stratejisi, ülkenin genel kalkınma politikası doğrultusunda, ülke için uygun turizm türünü belirlemekte ve turizmin gelişme özelliklerini kapsamaktadır.
- o Fiziksel strüktür kararları, temel turizm çekim kaynaklarının ve turizm bölgelerinin saptanması konularını içermektedir. Bu düzeyde, ülkeye turist giriş ulaşım aksları ve onların ülke içinde dağılımı ile tur organizasyonları konusunda kararlar alınmaktadır.
- o Uygulamaya yönelik gelişim tasarım ve tesis standartlarının belirlenmesi, kurumsal elemanların saptanması da ülkesel planlama konuları arasında yer almaktadır.

4.5.3. BÖLGESEL PLANLAMA

Aynı ülkede bir veya birkaç bölge, eyalet veya il sınırlarını kapsayan planlama türüdür. En çok Bölgesel Turizm Gelişim Planı niteliğinde hazırlanmaktadır.

Ülkesel planlamaya göre daha ayrıntılı bir nitelik taşımaktadır. Ayrıntı derecesi ülke ve bölge boyutuna bağlıdır. Küçük bir ülke için hazırlanan ülkesel plan, daha büyük bir ülkenin bir bölgesi için hazırlanan planla aynı ayrıntıyı içerebilir. Bu nedenle küçük ülkelerde bu iki plan türü, tek bir plan çerçevesinde ele alınmaktadır.

Bölge planları, bölgesel politika ve stratejiler, ana turizm aksları ve turizm odakları, bölge içi ulaşım ve altyapı konularını kapsamaktadır. Bu planlarda ayrıca, bölge içinde birincil ve ikincil turizm kaynak özellikleri, turizm alanları ile özel tatil yerleri, kentsel turizm türleri ve bölgesel tur organizasyonları konularında bilgi verilmektedir. Yine aynı plan kapsamında uygulamalar için

bölgesel teknikler de saptanmaktadır.

Gaşparoviç bölgesel ölçekte yapılacak fiziksel planlama çalışmalarında turizm faaliyetleri açısından önemli olan iki konudan söz etmektedir [83].

a) Birinci dereceden turizm merkezi oluşturacak yerleşmenin belirlenmesi: Bu amaç için yerleşmeler; konum, çekicilik, gelenek ve gelişmişlik derecelerine göre bir değerlendirilmeye tabii tutulmaktadırlar. Bu konu, birinci derecede turizm merkezi ile çevrede yer alan diğer tatil yerleşmeleri arasında kurulması gereken bağlantılar açısından önemlidir.

b) Yerleşmelerde turizm faaliyetlerinin hangi düzeyde geliştirileceğinin belirlenmesi: Her bir yerleşme turizm açısından aynı önemi taşımamaktadır. Yerleşmelerin bazıları sadece turizm gelişimine, bazıları da turizme paralel olarak diğer faaliyetlerin de gelişimine olanak sağlamaktadırlar. Bu nedenle yerel ölçekte düzenleme ilkelerinin saptanması için, yerleşmelerde, turizm ve diğer faaliyetler arasında ne tür ilişkilerin olacağını bu ölçekte belirlemek gerekmektedir.

4.5.4. YÖRESEL PLANLAMA

Bu aşamadaki planlama çalışmaları, bölge sınırları içinde yer alan yörelerin turizm planlama çalışmalarını kapsamaktadır. Uygulamada en çok Yöresel Turizm Gelişim Planı ve Turizm Altyapı Planı türüne rastlanmaktadır.

Yöresel planlar, yörede turizm dışındaki tarım, sanayi ve diğer hizmet faaliyetlerinin de dağılımını göstermektedir. Arazi kullanış kararları bu düzeyde verilmektedir. Özel sektörün yatırım yapabileceği alanları gösterdiği için özel sektör projeleriyle yakından ilgilidir.

4.5.5. SEKTÖREL PLANLAMA

Bu planlama kademesi, turizmin bir veya birkaç türünü kapsayan ülkesel veya bölgesel plan ve programları içermektedir. Sektörel plan konuları, birçok zaman ülkesel veya bölge planı çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu, özellikle Sosyal Turizm Gelişim Programları, Kıyı Alanlarının Planlaması ve sektörel plan düzeyinde ayrı bir tür olarak gösterilemeyen planlama türleri için geçerlidir.

Turizm faaliyetlerinin en çok kıyı alanlarında yoğunlaşması nedeni ile bundan sonraki bölümde, turizm faaliyetlerinin kıyı alanlarında mekânsal organizasyonu konuları üzerinde durulacaktır.

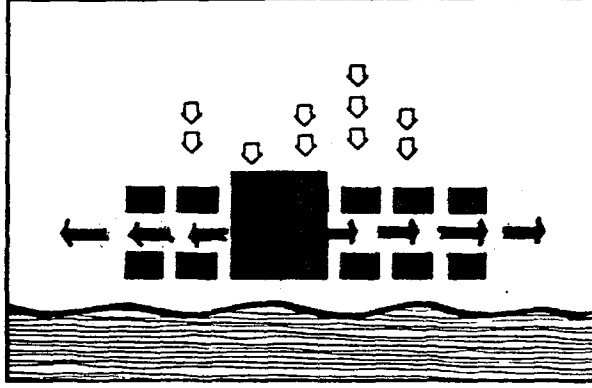
4.6. KIYI ALANLARININ TURİZM AMACI İLE PLANLANMASI

4.6.1. KIYI ALANLARINDA GÖRÜLEN GELİŞMELER

4.6.1.1. Turizm Tesis Alanlarının Doğrusal Gelişimi

Günümüzde, tatil ve dinlenme amaçlı gezilerin büyük bir yoğunluğu kıyı alanlarına yönelmektedirler. Kıyılara olan turizm talebinin artması, bu alanda yer alan mevcut yerleşmelerde turizm faaliyetlerinin, dolayısıyla da, yapısal ve nüfus yoğunluklarının artmasına neden olmaktadır. Yapısal ve nüfus yoğunlukları, belirli bir düzeye ulaştıklarında, turizm faaliyetleri yerleşme sınırları dışında yer aramaya başlamaktadırlar. Eğer planlı bir gelişme sözkonusu değilse, turizm tesis alanları mevcut yerleşmelerin çevresine yayılma eğiliminde olacaklardır. Kıyı ile doğrudan bir ilişkide bulunmak amacı ile bu yayılma genelde doğrusal bir gelişme göstermektedir (Şekil 4.2).

Turizm tesis alanlarının, kıyıda böyle doğrusal ve sürekli bir gelişim göstermelerinin önemli nedenlerinden biri, kıyılara paralel ve yakın mesafelerde geçirilen kara yollarıdır. Bu ise, tatil yolculuklarında özel ulaşım araç

Şekil 4.2. Mevcut Yerleşme Çevresinde Turizm Tesis Alanlarının Doğrusal Gelişimi

kullanımının yaygınlaşmasına bağlanmaktadır.

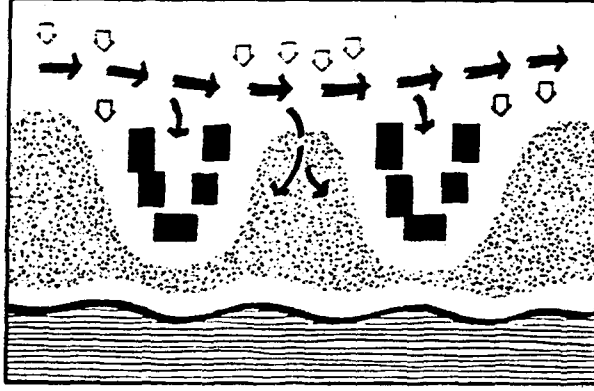
Kıyılarda doğrusal bir gelişme gösteren komşu yerleşmelerin , belirli bir zaman sonra birleşmeleri, kıyı konurbasyonlarının oluşmasında ilk adım sayılmaktadır.

Bu tür doğrusal bir gelişme, kıyı alanını, turizm dışı kullanışlara kapamakta, kıyı arkasındaki alanların deniz ile fiziksel ve görsel ilişkilerini engellemektedir. Süreklilik gösterdiği için bu gelişim, özellikle doğal dengenin korunması açısından olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Bu tür gelişmeler, İtalya ve Fransa'nın güney kıyılarında, daha küçük boyutlarda da Belçika kıyılarında görülmektedir [84][85].

4.6.1.2. Turizm Tesis Alanlarının Büyük Kitleler Halinde Gelişimi

Bu tür bir gelişme, kitlesel turizm hareketlerine cevap vermek amacı ile yeni planlanan turizm tesis alanlarında görülmektedir. Organize turların ve hava yolu taşımacılığının hızlı gelişimi, büyük turizm kapasitelerinin yapımını gerektirmektedir. Bu gereksinmelere cevap vermek amacı ile, özellikle büyük ve tanınmış plaj yörelerinde yer alan turizm tesislerinin yoğun kümeler halinde geliştirilmelerine gidilmektedir [18] (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Turizm Tesis Alanlarının Büyük Kitleler Halinde Gelişimi [9]

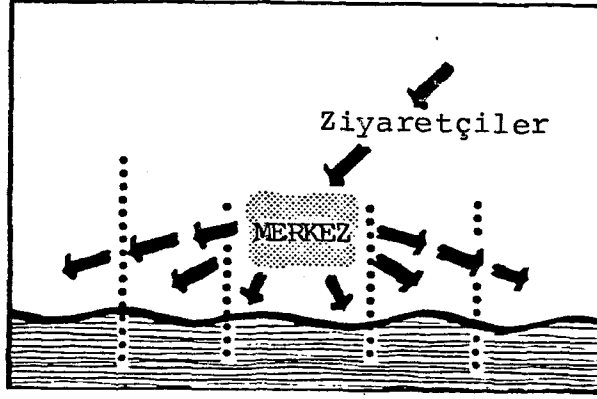
Bu tür gelişmeler kara yolunun, kıyıdan belirli bir uzaklıkta geçirilmesi, kıyı arkasındaki alanların, kıyı ile fiziksel ve görsel ilişkilerinin sağlanması açısından doğrusal bir gelişmeye göre daha olumlu nitelikler taşımaktadır. Fakat konaklama ve diğer tesislerin oldukça yüksek ve yoğun bir dokuya sahip olmaları, bu tür turizm tesis alanlarının kentsel mekân görünümünü kazanmalarına neden olmakta, bu ise dinlenmek için farklı bir çevre arayan kentsel nüfusun istekleri açısından olumsuz bir nitelik taşımaktadır.

İspanya'da Palma de Mayorka ve Torremolinos, Hawaii Adalarında Waikiki gibi merkezler bu tür turizm tesis alanlarına örnek gösterilebilir [58][9].

4.6.1.3. Turizm Tesis Alanlarının Modüler Gelişimi

Kıyı alanlarında gözlenen üçüncü tür bir gelişme, turizm tesis alanlarının modüler düzenidir. Yaygın, fakat ilk ikisine göre daha iyi niteliklere sahip olan bu gelişme sisteminde, karayolu kıyıdan oldukça uzakta yer almaktadır. Turizm tesis alanları karayoluna, kıyı arkasından gelen bağlantı akslarıyla bağlanmakta, aralarında da modüler bir düzen göstermektedirler (Şekil 4.4).

Kıyı alanlarının korunması açısından en olumlu bir gelişme olan bu düzende, turizm tesis alanları tek tek

Şekil 4.4. Turizm Tesis Alanlarının Modüler Gelişimi [9]

konaklama tesislerinden, çok çeşitli konaklama ve yan tesislerin bir bütün oluşturdukları mekân birimlerine kadar farklı büyüklüklerde olabilirler.

Bu tür gelişmeler güçlükle ulaşılabilen ve turizm basısının henüz çok güçlü olmadığı ülkelerde görülmektedir. Örneğin; Fransız Antilleri, Akdeniz'e kıyısı olan kuzey Afrika ülkeleri, Güney İtalya ve İsrail'deki gelişmeler böyle bir düzen göstermektedirler [58].

4.6.1.4. Kıyı Alanlarında İkinci Konut Alanlarının Gelişimi

Kıyı yerleşmelerinin çevresinde görülen en belirgin gelişmeler ikinci konut alanlarıdır. "İkinci konut, dinlenme fırsatlarını kullanmak için, tatil zamanlarında yararlanılan ve kentsel yaşam koşullarının dışında yer alan bir özel emlak yatırımıdır" [86].

İkinci konut gereksinmesi, kentsel yaşam koşullarının bozulması ve yapısal yoğunluğunun artması sonucu ortaya çıkmaktadır. İnsanların gelir artışları ise onun elde edilmesi için uygun koşullar yaratmaktadır.

Sürekli oturlan yerleşmenin yapısal ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak, ikinci konutun mutlak bir sükunetin bulunduğu bölgelerde yer alması istenmektedir. Özellikle,

yıllık tatil sürelerinde kullanılmak istenen ikinci konutlar, iklim faktörlerinin etkisi ile de, kıyı yerleşmelerinin yakın çevresinde yer almaya başlamaktadırlar. Herkesin deniz ile yakın bir ilişki içinde olma isteği, bu tür alanların kıyıya paralel bir gelişme göstermelerine neden olmaktadır.

İkinci konutun, sürekli oturulan konuttan uzaklığı yerleşme büyüklüğü ve kullanım zamanı ile değişmektedir. Hafta sonu tatillerde kullanılan ikinci konutlar, küçük yerleşmelerde 100 km. sınırları içinde kalmaktadır. Daha büyük şehirlerde ise bu uzaklıklar 150-200 km'ye kadar ulaşmaktadır [17].

Yıllık ve mevsimlik tatil sürelerinde kullanılan ikinci konut alanları ise, hafta sonu tatillerde kullanılan ikinci konut alanlarına göre, daha küçük yerleşmelerin çevrelerinde oluşmaktadırlar.

İkinci konutların, yerleşmelerin çevresinde büyük alanları kaplamaları, turizm gelişimi ve doğal kaynakları koruma açısından olumsuz nitelik taşımaktadır. Tek tek planlanıp gelişen bu alanlar, kıyı kaynağından yararlanma olanaklarını kısıtlamakta, yörede geliştirilebilecek yatak kapasitesini önemli ölçüde sınırlamaktadır [87].

İkinci konutlar, her ne kadar iç turizmin bir parçası ise de, yarattıkları istihdam olanakları ve toplumsal yararların düşüklüğü nedeniyle, kitlesel iç turizme hizmet ettikleri söylenemez [88].

Sınırlı sayıda ailenin kullandığı ikinci konutlar, daha geniş kitlelerin yararlanacağı ve ekonomik açıdan yararlı olacak daha büyük turizm tesislerinin yapımı için uygun olan alanların yok olmasına neden olmaktadır.

Bu tür alanların, kullanım süreleri gözönüne alındığında, turistik potansiyel kaybının daha da büyük olduğu

görülmektedir. Sınırlı bir sürede kullanılan bu yatırımlar, turizm mevsimi dışında boş durmaktadırlar. Dolayısıyla, bu alanlara yapılan tüm kamu ve özel teşebbüs yatırımları ölü yatırım olarak kalmaktadır.

Böyle dağınık yerleşmelerin altyapı maliyetlerinin yüksekliği, kaybedilen tarım ve orman toprakları, doğal ve tarihi değerlerin tahribi bu tür gelişmelerin olumsuz etkileri arasında gösterilebilir [88].

4.6.2. KIYI ALANLARININ SINIFLANDIRILMASI

Turizm faaliyetlerinin ve yer aldıkları çevrelerin uyumlu bir gelişimi için, çevresel etki analizine dayanarak kıyı alanlarının sınıflandırılması yapılmaktadır. Bu sınıflama çalışmaları, fiziksel planlamanın ilk aşamasında ve mümkün olan en büyük mekânsal boyutta yapılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde öncelikli olarak, baskıların en yoğun olduğu kıyı alanları değerlendirilmektedir.

Kıyıların ülke boyutunda sınıflandırılması, turizm faaliyetleri yanısıra, diğer ekonomik sektörler açısından da önem taşımaktadır. Bu sınıflama en basit şekliyle, hangi kıyı alanlarının kullanıma açılacağını, hangilerinin korunacağını göstermektedir. Korunanlardan hangi alanların ne ölçüde korunacağını; kullanıma açılanlar için ise hangi kullanım türünün en uygun olacağını göstermektedir [89].

Ülke kıyılarının değerlendirilip sınıflandırılması, özellikle mevcut turizm alanlarının kapasitesinin üzerinde büyüyen bir turizm talebinin olduğu yerler için gereklidir.

Kıyıların sınıflandırılması, gelecekteki kullanım düzeyinin, çevrenin doğal ve yapay özelliklerine orantılı olması ilkesine dayanmaktadır. Kıyılardaki bu tür bir değerlendirilmeyi kesin sayısal bir ölçü ile ifade etmek olanı değildir. Bu nedenle bu sınıflandırma bir derecelendirme niteliği taşımaktadır.

Arvill, doğal ve yapay değerlere göre kıyıları  kategoriaye ayırmıştır [60]:

- a) Yüksek yoğunlukta kullanılan alanlar: Rekreasyon ve turizm faaliyetlerinin ağır bastığı alanlardır.
- b) Genel rekreasyon alanları: Kullanma ve koruma arasında dengeli bir ilişkinin sağlandığı alanlardır.
- c) Yüksek değer taşıyan alanlar: Manzara ve bilimsellik öneminin yüksek olduğu ve her türlü faaliyetin kısıtlı olduğu alanlardır.

4.6.3. KIYI ALANLARININ TURİZM POTANSİYELİ

Kıyı alanlarında turizm kullanımına ağılacak olan alanların turizm potansiyelinin saptanmasında iki farklı yaklaşımdan sözedilebilir. Bunlar;

- o Turizm için elverişli alan,
- o Turizm için elverişli kumsal alanını esas alan yaklaşımlardır [70].

Kıyı alanı ve kumsalın, özelliklerine bağlı olarak bu yaklaşımlardan ya birini, ya da her ikisini birden kullanmak gerekebilir.

4.6.3.1. Turizm için Elverişli Alan Yaklaşımı [83]

Bu yaklaşım, kıyı alanlarında, turizm amaçlı kullanışlar için elverişli alanların büyüklüğüne dayanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu yaklaşımda yapılacak ilk çalışma, bu tür alanların saptanmasıdır.

Bu amaç için, kıyı alanları;

- o Turizm faaliyetlerine uyumluluk ve
 - o Turizm tesis inşaatı için uyumluluk
- açısından değerlendirilmektedirler.

Bir alanın turizm faaliyetlerine uyumlu olup olmadığını belirleyecek birçok faktör vardır. Turizm biçimine göre değişen bu faktörlerden, hemen hemen her zaman gözönüne alınması gerekenler şunlardır:

- o Alanın coğrafî konumu ve ulaşım olanakları,
- o Genel iklim koşulları ve mikroklima özellikleri,
- o Arazi yükseltileri ve peyzaj özellikleri,
- o Orman alanları ve bitki örtüsü,
- o Hayvan türleri,
- o Hidrolojik koşullar ve
- o Kıyının morfolojik yapısı.

Bu kriterlere göre, turizm faaliyetlerine uyumluluk gösteren alanlarda, bunun yanısıra turizm tesis yapımı için uygun olup olmadıkları konusunda da bir saptama gerekmektedir. Çünkü, turizm faaliyetleri açısından çok çekici doğal kaynakların bulunduğu bir alanda, turizm tesis inşaatı için gerekli koşulların olmaması durumunda, turizm faaliyetlerine belirli sınırlamaların getirilmesi kaçınılmazdır.

Turizm tesis inşaatı için uyumluluk bir alanda yapı yapma olanağını gösterir ve arazinin;

- o Topoğrafya özelliklerine ve
- o Toprağın jeolojik yapısına bağlıdır.

Turizm amaçlı kullanışlar için elverişli olan alanları saptadıktan sonra, gelebilecek turizm biçimlerini gözönüne alarak, alan kullanım katsayıları ve kişi başına düşen inşaat alanı kabulleri yapılmaktadır. Bu kabuller doğrultusunda, son aşamada alanın toplam turizm potansiyelini veren bir değer bulunmaktadır.

Doğal kaynakların uzun dönemde korunmalarını sağlamak, yani çevrenin turizm amaçlar için feda edilmesinin önlenmesi açısından bu aşamada kabul edilen alan kullanım katsayıları büyük önem taşımaktadırlar. Yoğunluk göstergesi olan alan kullanım katsayıları doğal kaynakların turistleri çeken özgün niteliklerinin kaybedilmemesini, hatta

onların güçlendirilmelerini sağlayacak değerde olmalıdırlar. Kabul edilecek yoğunluk katsayıları, tesis türüne, onların organizasyonuna ve sınıflarına göre farklılıklar göstermektedir.

4.6.3.2. Turizm İçin Elverişli Kumsal Alan Yaklaşımı

Kıyı alanlarının turizm potansiyelinin saptanmasında kullanılan ikinci yaklaşım kumsal alanın özelliklerine dayanmaktadır. Bu yaklaşımda esas olarak, kıyıda aynı anda bulunabilecek kullanıcı sayısının sınırlı olmasından hareket edilmektedir.

Kıyı alanında, turistlerin kullanabilecekleri kumsal-plaj alanının büyüklüğü saptandıktan sonra, plaj kullanım yoğunlukları kabulüne göre, toplam kullanıcı sayısı belirlenmektedir.

Plaj kullanım yoğunluklarının saptanmasında en önemli faktör kumsal alanlarının taşıma kapasiteleridir. Çünkü, yapılan araştırmalar, bir plajda yoğunluğun belirli bir değeri aştığında, turistlerin tatil yapmak ve dinlenmek için artık bu yerlere gelmediklerini ortaya koymuştur. Örneğin, İtalya'da 1 m. plaj uzunluğundan, aynı anda yararlananların sayısı 1,7 kişinin üzerine çıktığı yörelerde turist talebinin azaldığı gözlenmiştir [55].

Dünya Turizm Örgütü tarafından, kıyı alanlarında turizm planlamasının en başarılı örnekleri arasında gösterilen Yugoslavya'nın Adriatik kıyısı için yapılan planlama çalışmalarında da, kapasitelerin saptanmasında kumsal alanın büyüklüğü etkili olmuştur.

İlk aşamada, tüm Adriatik kıyısı bir değerlendirmeye tabii tutulmuş ve yüzmeye uygun nitelikte kıyılar saptanmıştır. Yörelerin özelliklerine göre ve koruma-kullanma dengesi gözönüne alınarak birim kıyı uzunluğundan yararlanabilecek turist sayısı kabul edilmiştir. Yüzmeye uygun kıyı uzunluğu ve birim kıyı uzunluğundan yararlanacak turist

sayısı değerlerine göre, kumsal alanlarda aynı zamanda bulunabilecek turist sayısı belirlenmiştir [90].

Konaklama kapasitelerinin saptanmasında ise, kıyı kullanım katsayısından yararlanılmıştır. Kıyı kullanım katsayısı, konaklayan turist sayısı ile aynı anda plajdan yararlanacak turist sayısı arasındaki orantıdan elde edilen bir değerdir. Genelde konaklayan 140 turistten, sadece 100 turistin aynı zamanda plajdan yararlandığı kabul edilmiştir.

Bu yönteme göre, Adriatik kıyısının kuzeyinde yer alan İstra yöresi için yapılan kapasite tahmin çalışmalarında şu değerler elde edilmiştir:

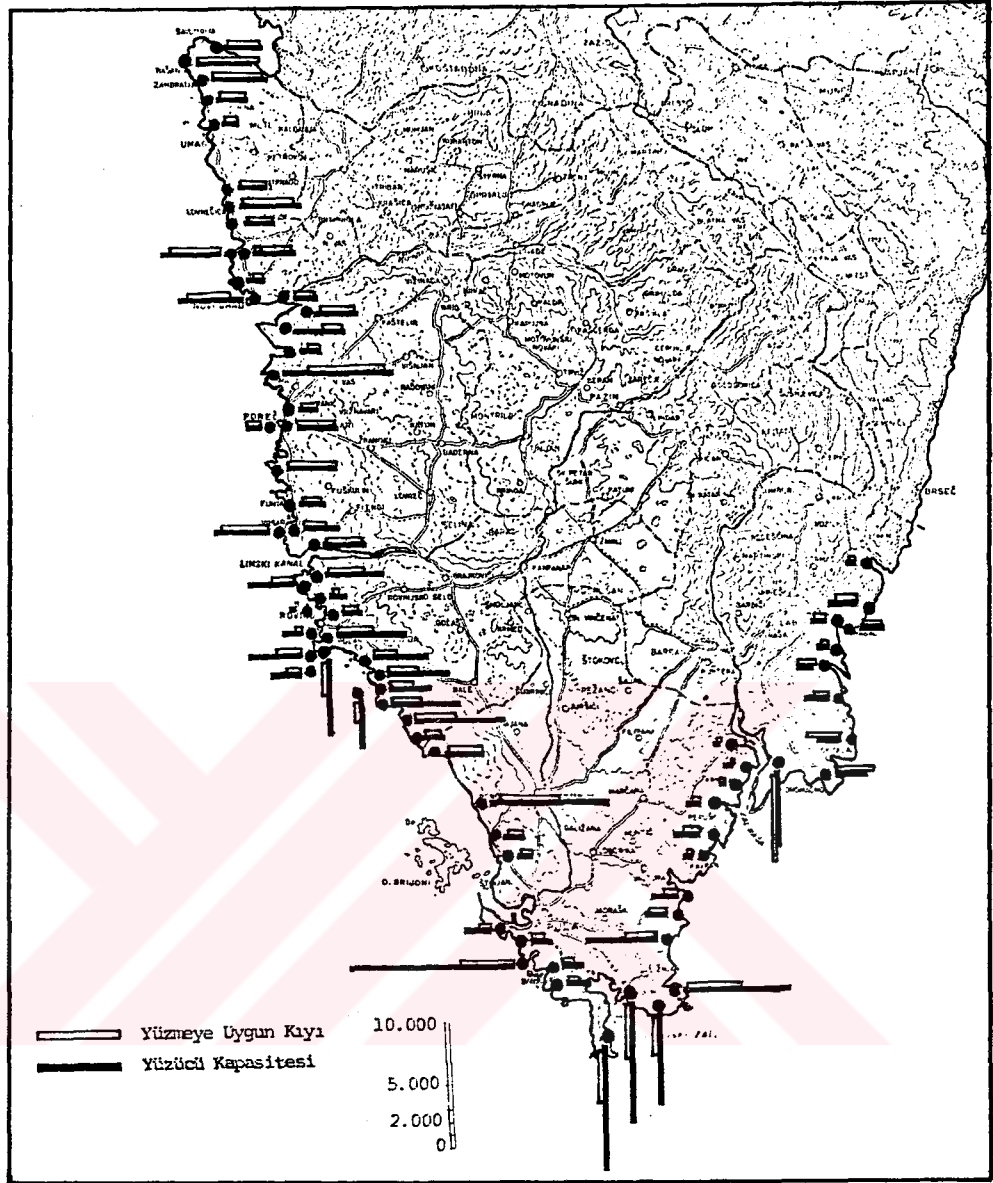
a) İstra kıyısının uzunluğu	481,4 km
b) Yüzmeye uygun nitelikte kıyı uzunluğu	185,0 km.
c) Kıyı kullanım standardı	1,4 tur/m'
d) Kumsaldan aynı zamanda yararlanacak turist sayısı (b x c)	258.620,0 turist
e) Kıyı kullanım katsayısı: Konaklayan Turist Sayısı/ Plajdan yararlanan turist sayısı = 140/100 = 1,4	
f) Toplam konaklama tesis kapasitesi (d x e)	=300.000 turist

Değerlendirmeler sonucu elde edilen konaklama tesis kapasitesinin dağılımı Şekil 4.5'de gösterilmiştir.

4.6.4. KIYI ALANLARINDA TURİZM FAALİYETLERİNİN MEKANSAL ORGANİZASYONU

Tatil ve dinlenme amacı ile kıyı alanlarına gelen turistlerin gereksinmelerine cevap vermek için, fiziki planlama çalışmalarında, konaklanan yer açısından yapılacak faaliyetler iki kategoriye ayrılmaktadır:

1. Mevcut yerleşmelerin turizm amaçlı değişimi,
2. Yeni yerlerin turizm kullanım amaçlarına açılması ve organize edilmesi [34].

Şekil 4.5. İstra Yöresinde Yüzmeye Uygun Kıyı ve Yüzücü Kapasitesi [90]

Genelde, sadece mevcut yerleşmelerin turizm amaçlı değişmesi, turizm talebinin karşılanması için yeterli olmamaktadır. Bu nedenle mevcut yerleşmeler dışında yer alan alanların da turizm kullanışlarına açılmaları kaçınılmazdır. Düzenleme ve organizasyon açısından farklılıklar göstermelerine rağmen, her iki konaklama türünü bir bütün olarak ele almak gerekmektedir.

4.6.4.1. Mevcut Yerleşmelerin Turizm Amaçlı Değişimi

Kıyı alanlarında, turizm faaliyetlerinin gelişimi mevcut yerleşmelerin turizm amaçlı değişimi ile başlamaktadır. Böyle bir gelişimin en önemli etkenleri, turizm için gerekli olan ulaşım, liman, altyapı, ticaret ve eğlence gibi bazı hizmetlerin önceden var olmasıdır.

Kaynakların, turizm kullanışları için değerlendirilmesi ile yerleşmede sektörel değişme meydana gelmektedir. Kıyı yerleşmelerinin geleneksel balıkçılık, tekneçilik uğraşmaları yerini turizm faaliyetlerine bırakmaktadır [91].

Bu süreçte, mekâna yansıyan değişiklikler, fiziksel ve sosyal dokunun da hızla değişmesine neden olmaktadır. Yerleşmenin tarım ve sanayi alanları rekreasyon ve turizm alanlarına dönüşmekte, yerel nüfus işlev değiştirerek doğrudan veya dolaylı olarak turizm sektörüne katkıda bulunmaktadır [74].

Turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle yerleşme üzerinde, ilk aşamada, büyük olumlu etkiler görülmektedir.

- o Yeni iş olanaklarının yaratılması,
- o Yeni meslek türlerinin oluşması ve
- o Ticaret hacminin büyük boyutlara ulaşması,

bu olumlu etkilerden bazılarıdır.

Mevcut yerleşmelerde meydana gelen tüm bu değişikliklerin ve olumlu etkilerin boyutlarını, yerleşmeye gelen ziyaretçi sayısından çok, ziyaretçi yoğunluğu etkilemektedir. Yerleşmenin ziyaretçi yoğunluğunu, en basit şekilde, yerleşmeye gelen toplam ziyaretçi sayısının, sürekli nüfusa oranı ile ifade edebiliriz. Bu oran ne kadar büyükse, turizmin yerleşme üzerinde neden olduğu değişiklikler ve etkiler o kadar daha büyük olacaktır [33].

Bu değişikliklerin büyük boyutlara ulaşması, yerleşmede

gelirin büyük bir oranının turizm faaliyetlerinden elde edilmesine neden olmaktadır. Böyle bir durumda, yerleşmenin turizm yerleşmesi niteliğini gösterdiği kabul edilmektedir.

Turizm yerleşmesi, farklı tür ve nitelikte yatak taleplerini karşılayan arz olanaklarına, gelişmiş yat limanına sahip, kendine özgü mimari bütünlüğü, çeşitli ikinci harcamaya taleplerini karşılayan, ortak tesisleri ve sosyal yaşantı olanakları olan bir yerdir [87].

Eğer, diğer faaliyetlerden elde edilen gelir, turizm gelirlerinden daha büyükse, yerleşme tam bir turizm yerleşmesi niteliğini gösterememektedir. O zaman, ağırlık, transit ve günübirlik turistlerin gereksinmelerine cevap veren tesislerdedir. Eğer, turizm faaliyetleri ağırlık gösteriyorsa, turizm tesisleri arasında, ağırlık konaklama tesislerindedir.

Bu nedenle, bir yerin turizm yerleşmesi niteliğini kazanması konaklama tesislerinin kapasitesine büyük ölçüde bağımlılık göstermektedir. Yerleşmede yer alan toplam konaklama kapasitesi, sürekli nüfusun yarısı kadarsa, yerleşmenin turizm yerleşmesi niteliğini gösterdiği kabul edilmektedir. Bu durumda, turizm mevsiminde, yerleşme nüfusu % 50 oranında bir artış gösterecektir. Konaklayan turistler dışında, yerleşmeye gelen günübirlik ve transit turistler de gözönüne alındığında, yerleşmenin sürekli nüfusunda % 100, hatta daha büyük artışların olacağı düşünülmektedir [17].

Yaz-kış nüfusunun böyle büyük farklılıklar göstermesi, kıyı yerleşmeleri açısından büyük sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunları şu gruplar altında toplayabiliriz:

- o Ulaşım, su, kanalizasyon, elektrik gibi altyapı sistemlerinin boyutlandırılmaları,
- o Ticaret, sosyal ve kültürel donatım alanlarının belirlenmesi,

- o Yerel yönetimin sağladığı; yönetim, sosyal, sağlık, danışma, fiyat denetimi, temizlik gibi hizmetlerin karşılanması,
- o Yerel yönetimlerin, personel ve mali kaynakların belirlenmesi ve
- o Turizm faaliyetlerinde çalışanların, turizm mevsimi dışında istihdamı [92].

4.6.4.2. Yeni Yerlerin Turizm Amaçlı Kullanışlara Açılmaları

Turizm faaliyetlerinin mevcut yerleşmeler dışında yer almaları, turistlerin tüm veya bir kısım gereksinmelerine cevap verecek nitelikte olan yeni merkezlerin organizasyonunu gerektirmektedir. Bu amaç için düzenlenen en küçük mekânsal birim turizm kompleksleridir.

Yeni yerlerin turizm amaçlı kullanışlara açılmasında turizm kompleksleri ve merkezlerinin kıyı alanlarında dağılımı ve büyüklüklerinin belirlenmesi, özellikle önemli olan konulardır.

Kıyı alanı, hassas ve sınırlı bir doğal kaynaktır. Bu nedenle, bu kaynağın korunması turizm komplekslerinin yer seçiminde hareket noktası oluşturmaktadır.

Kıyı alanlarının korunmasını esas alan bir yaklaşım,

- o Her bir turizm faaliyeti için en uygun bir doğal çevrenin bulunması ve
- o Her bir doğal peyzaj elemanı için en uygun bir turizm faaliyetinin seçilmesine dayanmaktadır [93].

Turizm komplekslerinin, yaygın ve düzensiz dağılımları, doğal alanların tahrib olmasına yol açtığı bilinmektedir. Bu nedenle, turizm planlamasında uzman olan kişiler, doğal ve peyzaj elemanlarının korunması, sadece turizm tesislerinin belirli alanlarda yoğunlaştırılması ve böyle oluşturulacak turizm komplekslerinin doğru boyutlandırılmaları ile sağlanacağını savunmaktadırlar [94].

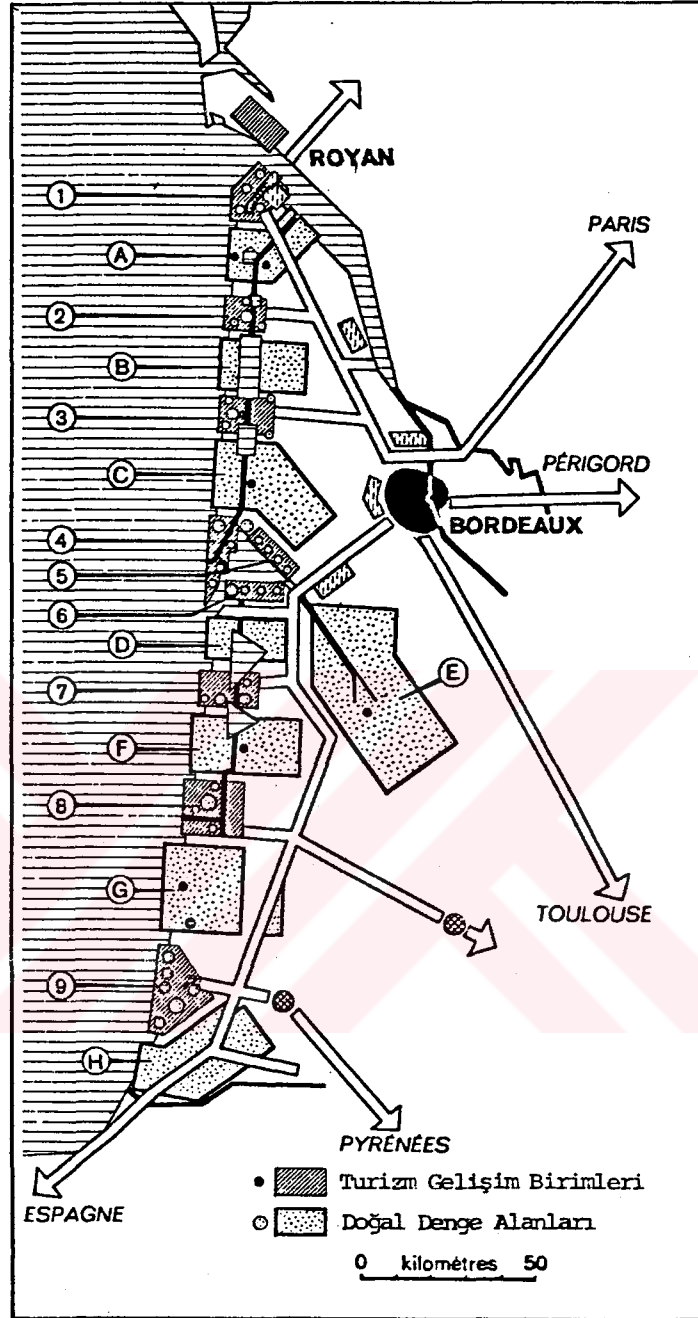
Turizm tesislerinin belirli alanlarda yoğunlaştırılması, doğal çevrenin korunması yanısıra şu yararları sağlamaktadır:

- o Altyapıdan maksimum düzeyde yararlanma,
- o Çeşitli faaliyetlerin bir arada olması, dolayısıyla birçok faaliyete kolay erişme olanağı,
- o Turizm faaliyetlerini entegre planlama olanağı,
- o Uygulamayı daha kolay kontrol etme olanağı ve
- o Turizmin yarattığı olumsuz etkilerin belli alanlarla sınırlı kalması [69].

Turizm tesislerinin gruplanmaları halinde, 1000, 2000, 3000, 5000 ya da 10.000 yatak kapasiteli turizm kompleksleri ya da turizm merkezleri yaratılmaktadır. Böyle oluşturulacak birimler arasında kalan yapılaşmamış ara alanlar, doğal rezerv alanlardır. Bu alanlarda, doğal özelliği bozmayacak şekilde, turistlerin günlük dağılımını sağlayan ulaşım aksları yer alabilir.

Turizm kompleksleri, ya da merkezlerinin kıyıya göre konumlarını yörenin topoğrafya özellikleri belirlemektedir. Bazı kıyılarda, turizm tesislerinin sadece belli yerlerde veya tüm hat boyunca kıyıya yanaşması mümkün olurken bazı kıyılarda bu tesisleri 150,200 hatta 300 m. geriye doğru çekmek gerekmektedir [94].

Fransa'nın Aquitaine kıyısı için 1967 yılında başlatılan planlama çalışmalarında da esas alınan yaklaşım, doğal kaynakların korunmasına dayanmaktadır. 250 km. uzunluğunda olan bu kıyıda, doğal denge alanlarının yaratılması amacı ile turizm kompleksleri, 9 turizm gelişim biriminde toplanmıştır. Bu birimlerin kapsamında daha küçük çapta doğal rezervler oluşturulurken, 9 gelişim birimi arasında yer alan doğal denge alanlarını da kontrollu bir kullanışa açmak amacı ile, bu alanlarda da sınırlı sayıda turizm tesisleri önerilmiştir [95], (Şekil 4.6).

Şekil 4.6. Fransa'nın Aquitaine Kıyısı İçin Önerilen Mekânsal Organizasyon Modeli [95]

4.6.4.3. Kıyı Alanlarında Turizm Faaliyetlerinin Mekânsal ve Zamansal Yoğunlaşmasını Önleyici Bir Yaklaşım

Dinlenme ve tatil amaçlı turizm hareketlerinin büyük oranda kıyı alanlarında yoğunlaşmaları, bu alanlarda var olan doğal dengenin bozulmasına ve turizm ile diğer faaliyetler arasındaki çelişkilerin artmasına neden olmaktadır.

Diğer taraftan, kıyı alanının aynı zamanda kabul edebileceği kullanıcı sayısının da sınırlı olduğu bilinmektedir. Kıyı alanlarında turizm faaliyetleri için uygulanacak farklı bir mekânsal organizasyon yaklaşım ile bu çelişkileri azaltmak, aynı zamanda kıyıda yararlanacakların sayısında belirgin derecede artış sağlamak olasıdır.

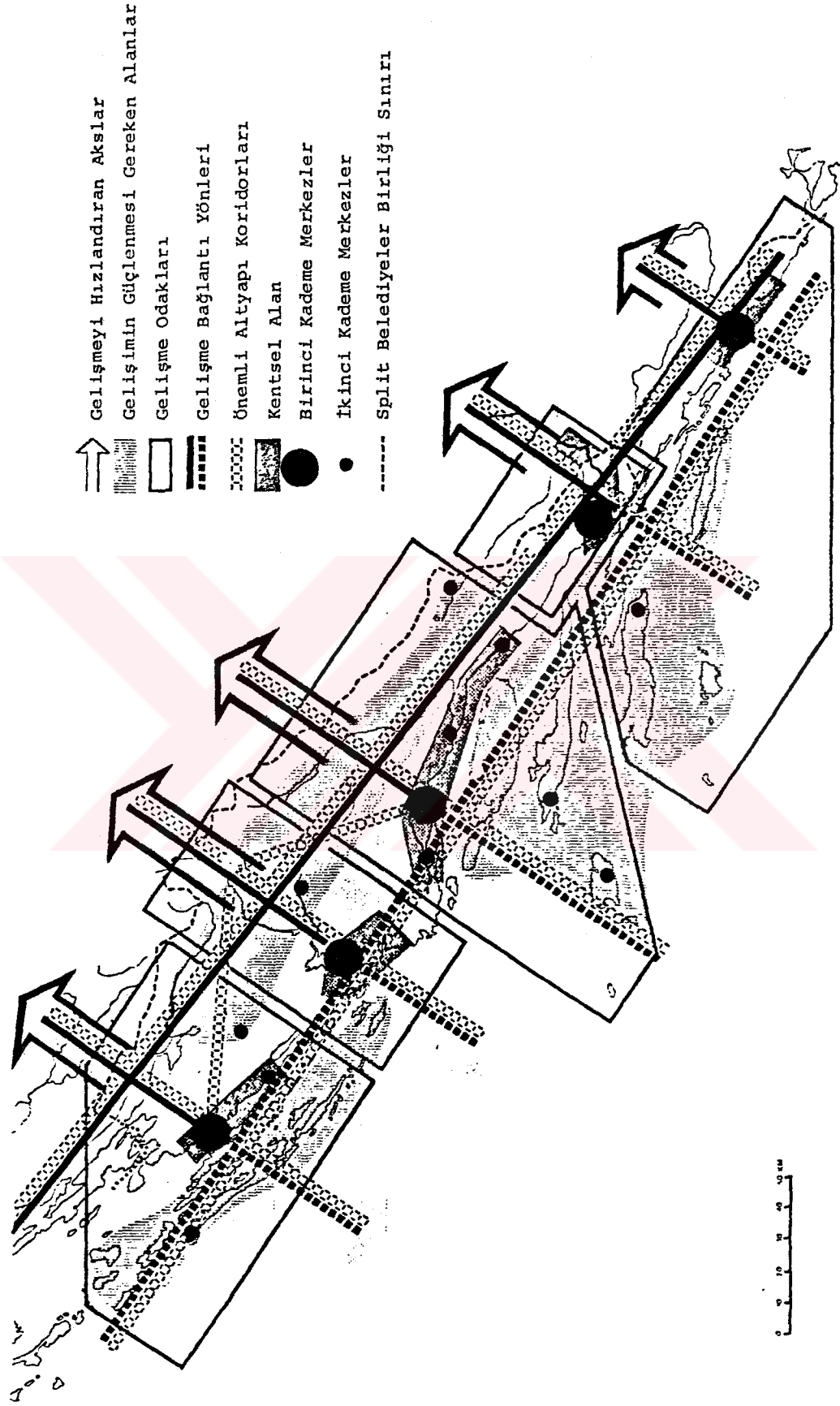
Kıyı alanlarında gelişen turizm faaliyetlerinin esas çekim gücünü, deniz ile plaj alanları ve onlara bağlı olarak geliştirilen turizm kompleksleri ve turizm merkezleri oluşturmaktadır. Turizm kompleksleri ve merkezlerinin deniz kıyısındaki konumlarının geriye doğru kaydırılmaları ile kıyıda meydana gelecek kullanıcı yoğunluğunun büyük ölçüde azalması sağlanabilir.

Turizm tesislerinin, kara yönündeki iç kısımlarda yer almalarını sağlamak için, deniz kıyısı dar bir bant olarak değil, kıyı arkasında yer alan alan ile birlikte, daha geniş bir mekânsal yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu amaç için Yugoslavya'nın Adriatik kıyısı için yapılan planlama çalışmalarında, kıyı alanı 100-150 km. arasında değişen bir genişlikte ele alınmıştır [96].

Kıyı ile kıyı arkasındaki alanların bir bütün olarak turizme hizmet vermeleri ilk olarak ulaşım bağlantılarını gerektirmektedir. Yani, kıyıda uzak olan alanları turizm açısından aktif bir duruma getirmek, kıyıda bu alanlara doğru, belirli aralıklarda sağlanacak girişlere bağlıdır.

Yugoslavya'da Split altbölgesi için, 1982 yılında tamamlanan planlama çalışmalarında önerilen mekânsal organizasyon modeli, bu tür bir yaklaşım için örnek oluşturabilecek bir nitelik taşımaktadır [77] (Şekil 4.7).

Şekilden de görüleceği gibi, topoğrafyanın olanak verdiği yerlerde, kıyıda, kıyı arkasındaki alanlara beş aks üzerinden bağlantı sağlanmıştır. Bu tür bir yaklaşım, önceden ulaşılamayan ve turizm için değerlendirilemeyen alanlardan da aktif olarak yararlanma fırsatını sağlamaktadır.

Şekil 4.7. Split Altbölgesinin Mekânsal Gelişme Modeli, 2000 Yılı [77]

İkinci önemli bir konu, turistleri bu alanlara çekecek yeni çekim odaklarının oluşturulmasıdır. Bunun içinde, kıyı turizmi faaliyetlerini, diğer turizm faaliyetleriyle desteklemek, güçlendirmek zorunludur.

Kıyı turizmi faaliyetlerine destek sağlayacak diğer turizm faaliyetleri şunlar olabilir:

- o Çevredeki doğal, tarihi ve arkeolojik alan ziyaretleri ,
- o Kültürel turizm faaliyetleri,
- o Kış turizmi faaliyetleri,
- o Sportif faaliyetler,
- o Kaplıca tedavisi ve sağlık turizmi,
- o Alış-veriş faaliyetleri,
- o Av turizmi faaliyetleri,
- o Kır turizmi faaliyetleri,
- o Kongre ve konferans faaliyetleri ve
- o Fuar ve sergi faaliyetleri.

Çevre özelliklerine bağlı olarak, bu farklı turizm faaliyetleri farklı alanlarda yer almaktadırlar. Ancak, entegre bir planlama yaklaşımı ile bu farklı turizm faaliyetleri arasında kurulacak işlevsel ve fiziksel ilişkiler, onların bir bütün olarak hizmet vermelerini sağlayabilir.

Farklı turizm faaliyetlerinin, bir bütün olarak hizmet vermeleri halinde sağlanacak yararları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

- o Yöreye yeni turistlerin gelmesi,
- o Turistlerin kalış sürelerinin uzaması,
- o Ziyaretlerin tekrarlanması ve
- o Günübirlik ziyaretlerin gecelemeleşmesi [97].

Farklı turizm faaliyetleri arasındaki ilişkiler ne kadar güçlüyse, turizm açısından sağlanacak yararlar da o kadar büyük olacaktır.

BÖLÜM 5 - TÜRKİYE'DE TURİZM POLİTİKALARI VE PLANLAMASI

5.1. TÜRKİYE'DE TURİZM POLİTİKALARI

Türkiye'de turizm sektörüyle ilgili hedefler ve politikalar, en genel bir çerçevede kalkınma planlarında belirlenmiştir. Kalkınma Planlarında turizm sektörü ile ilgili yer alan konular aşağıda özetle belirtilmiştir.

I. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967) ağırlık dış aktif turizme verilmiştir. Bu plan döneminde, turizm faaliyetlerinin düzenlenmesinde örgütlenme getirilmiş ve uygulanan planlı kalkınma stratejisinde, turizm daha çok, ülkenin dış ödemeler dengesindeki açığın kapatıcı bir döviz kaynağı olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanında, dış turizmin gelişmesi bakımından öncülük görevi olan iç turizmin geliştirilmesinin teşvik edileceği belirtilmiştir. Bu plan ile, kamu kesimindeki tesislerden turistlerin de yararlanmasının araştırılması istenmiştir [98].

II. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) dış pasif turizm ile iç turizm konularına yer verilmiştir. Diğer sektörlerde olduğu gibi, turizm yatırımlarının da belirli noktalarda yoğunlaştırılması ve kitle turizmine dönük bir politika izlenmesi ilkeleri benimsenmiştir. Bu dönemde ilk olarak Turizm Fiziki Plan fikri getirilmiştir [99].

III. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977), genel olarak kitle turizmine ağırlık verilmiş, fiziki planlama çalışmaları desteklenmiştir. Bu planlama döneminde, sosyal turizmin geliştirilmesi, iç turizmin ulusal bütünlüğe katkısının sağlanması istenmiştir [100].

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983) yine kitle turizmine ağırlık verilmiş; sosyal turizmin geliştirilmesi; iç turizmin teşvik edilmesi; turizm fiziki planları içinde "Organize Turizm Bölgeleri"nin oluşturulması; kamu dinlenme tesisleri ve turistik bölgelerdeki eğitim tesislerinin iç turizme dönük olarak kitlelere açılması ve en önemlisi, çalışanların dinlenme ve tatil gereksinmelerinin karşılanmasında önlemler alınması; kıyı gibi hassas mekânların, kamu yararlı kullanımını sağlayacak yasal düzenlemelerin gerekliliği belirtilmiştir [101].

V. Beş Yıllık Kalkınma Planında turizm ile ilgili ilke ve politikalar aşağıdaki gibi saptanmıştır:

- o Türkiye'nin doğal, tarihi, arkeolojik ve kültürel varlığı, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyeli ekolojik dengeyi koruma, çevreyi temiz ve sağlıklı tutma ve güzelleştirme ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi,
- o Türkiye'nin tüm ülkelerle turistik ilişkilerin geliştirilmesi,
- o Bireysel turizm ihmal edilmeden, kitle turizmine öncelik verilmesi, çalışanların en uygun koşullarda tatil yapmaları ve dinlenmelerinin sağlanması,
- o Turizm hareketleri ile ilgili istatistik verilerin yetersizliği dikkate alınarak, iç ve dış turizm hareketleriyle ilgili bilgilerin modern teknik olanaklardan yararlanılarak toplanması,
- o Doğal ve kültürel çevre değerlerinin turizm amaçlı kullanımında koruma stratejileri ile turizm geliştirme stratejilerinin entegrasyonunun sağlanması, turizm kaynakları envanteri ile fiziksel planlama çalışmalarında ilgili kamu kuruluşları bilim kurumları gönüllü kuruluşlar ve özel sektör kurumları arasında işbirliğinin sağlanması ve
- o Turizm Bankasının doğrudan yatırım yapması yerine fonların kredi olarak kullanılmasının tercih edilmesi [102].

Kalkınma Planlarında, turizm için belirtilen ilkeler ve hedeflerin tümü, üç ana amaç başlığı altında toplanabilir.

1. Dış turizm gelirleriyle, ülkenin gereksinimi olan dövizin bir bölümünün, kısa dönemde sağlanması,
2. Ülkenin çalışan ve üreten insanların tatil ve dinlenme gereksinimlerinin karşılanması ve
3. Turizm sektöründe, diğer sektörlerle uyumlu planlı bir gelişmenin sağlanması, kültürel ve doğal çevrenin korunması.

5.2. TÜRKİYE'DE TURİZM SEKTÖRÜNDE FİZİKİ PLANLAMA

Kalkınma planları makro düzeyde, tüm sosyal ve kültürel gelişim yönlerini ve kaynakların sektörel dağılımını içerirken, mekânsal dağılım konusunda hiçbir bilgi içermemektedir. Ülke boyutunda alınan bu kararların uygulanması için yıllık programlar hazırlanmaktadır, ancak bu kararları ülke ve bölge boyutuna indiren bir araç mevcut değildir [103].

Beş Yıllık Kalkınma Planları, "Sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri faaliyetlerin ve altyapıların dağılımını belirlemek üzere" [104] Bölge Planlarını getirmektedir. Fakat bugüne kadar bu tür planlar hazırlanmamıştır.

Türkiye'de, turizm sektöründe fiziksel planlama çalışmalarının gerekliliği II. Beş Yıllık Kalkınma Planında belirtilmiştir. Aynı planda, kitle turizminin geliştirilmesi ve turizm yatırımlarının yüksek turizm potansiyeli gösteren bölgelerde yoğunlaştırılması ilkeleri benimsenmiştir.

- o İklim koşulları ve uzun turizm mevsimi,
- o Avrupa pazarına göre yakın bir yer,

o Kitle turizminin ulaşım, talebini karşılayabilecek olanakların varlığı ve

o Mevcut yerleşmeler ve altyapı durumunu gözönüne alarak, Batı Akdeniz ve Ege Bölgesi'nin büyük bir bölümünün yatırımların yoğunlaşması ve kitle turizminin gelişimi açısından en uygun koşullara sahip olduğu saptanmıştır [105].

Yapılan değerlendirmeler neticesi, Bakanlar Kurulu - nun 25.7.1969 tarih ve 6/12209 sayılı kararı ile Balıkesir Çanakkale il sınırından Antalya-İçel il sınırına kadar olan 3 km. derinliğindeki kıyı bandı, Turizm Gelişme Bölgesi olarak tanımlanmış ve fiziksel planlama çalışmalarının yapılması öngörülmüştür.

1970 yılında, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), bu bölgenin genel bir incelemesini yapmak ve bazı öncelikli yöreler için turizm planları hazırlamak üzere, İskandinav Planlama ve Geliştirme Teşkilatı (SPDA) ile anlaşmaya varmıştır. Bu çalışma neticesi, Muğla ve Antalya illeri öncelikli yöre olarak seçilmiş ve Antalya Turizm Nazım Planı hazırlanmıştır.

DPT'nin bölgesel turizm gelişmesine ilişkin turizm planlama yetkileri 1971 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı (şimdi Turizm Bakanlığı)'na devredilmiştir. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bünyesinde, planlama çalışmaları Planlama ve Yatırımlar Dairesi Başkanlığı ve Fiziksel Planlama Grup Başkanlığı tarafından yürütülmüştür [106].

Bu dönemden sonra, turizm yatırımlarının yoğunlaştı - rılacağı bölge ve yörelerde, turizmin gelişimini mekân içinde yönlendiren çalışmalar 1/25000 ölçeekte yapılmaktadır. Çevre Düzeni Planı niteliğinde olan bu planlar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından onaylanmaktadırlar. 18 Ocak 1988 tarihi itibarıyla yapımı devam eden ya da onaylanan toplam 48 adet Çevre Düzeni Planından 35 tanesi (% 73)de - niz kıyısındaki alanları kapsamaktadır [107] (Ek A).

Ölçeklerine bağlı olarak, Çevre Düzeni Planlarında, turizm dışı sektörlerin de eşit olarak gözönüne alınması gerekmektedir. Fakat, "plan bölgelerinin özelliği nedeniyle" [106] bu çalışmalarda genelde turizm sektörü ağırlık kazanmıştır. Bu nedenle, Dünya Turizm Örgütü'nün yaptığı kademelendirmeye göre, kıyı alanları için hazırlanan Çevre Düzeni Planlarının, Yöre Planlama ya da Sektörel Planlama kapsamında yer aldıkları söylenebilir.

Bu planlar, yöresel arazi kullanım kararlarını içermektedir. Ayrıca, turizm merkezleri ve turizm kapasiteleri konularında bilgi verilmekte, iç turizm ve dinlenme olanakları araştırılmaktadır.

Çevre Düzeni Planlarının turizm merkez ve alanlarına ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları'nın hazırlanması için temel oluşturulmaları gerekmektedir.

5.2.1. GÜNEYBATI ANTALYA TURİZM GELİŞİM PROJESİ

Bu bölümde, Türkiye'de turizmin planlı gelişmesinde öncülük yapan GATGP'ni [108] temel ilkeler doğrultusunda, kısaca açıklamaya çalışacağız.

1971 yılında hazırlanan Antalya Turizm Nazım Planı, yörenin fiziksel özelliklerini gözönüne alarak, 2000 yılına kadar, Doğu Antalya yöresi için 100.000, Güneybatı Antalya yöresi için de 70.000 yatak öngörmekteydi.

Güneybatı Antalya yöresinin, doğal ve sosyo-ekonomik özelliklerini gözönüne almadan önerilen yüksek yoğunluklar ve böyle büyük yatak kapasitesi, 1974 yılında, Turizm Koordinasyon Komitesi tarafından yapılan incelemeler neticesi gerçek dışı bulunmuştur. Bu nedenle, Turizm ve Tanıtma, Orman ile İmar ve İskân Bakanlığı'nın işbirliği ve ortak çalışması ile bu plan yeniden ele alınmıştır. Bu çalışmanın sonucu olan Güneybatı Antalya Kıyı Kesimi 1/25000 ölçekli

Çevre Düzeni Planı 1977 yılında onanmıştır.

Bu plan çalışmalarında 80 km uzunluğunda olan kıyı alanı 3 ila 10 km. genişliğinde değişen bir bant olarak ele alınmıştır. 1978 ve 1985 yıllarında yapılan revizyon - lar ile 1995 yılına kadar proje kapsamındaki alanlarda 38000 yatağın yaratılması öngörülmüştür [109].

Proje, daha çok (% 80) yabancı pazara hizmet ederek ülkenin dış ödemeler dengesine olumlu katkıyı gerçekleştirecek döviz girdisinin sağlanmasını hedeflemektedir.

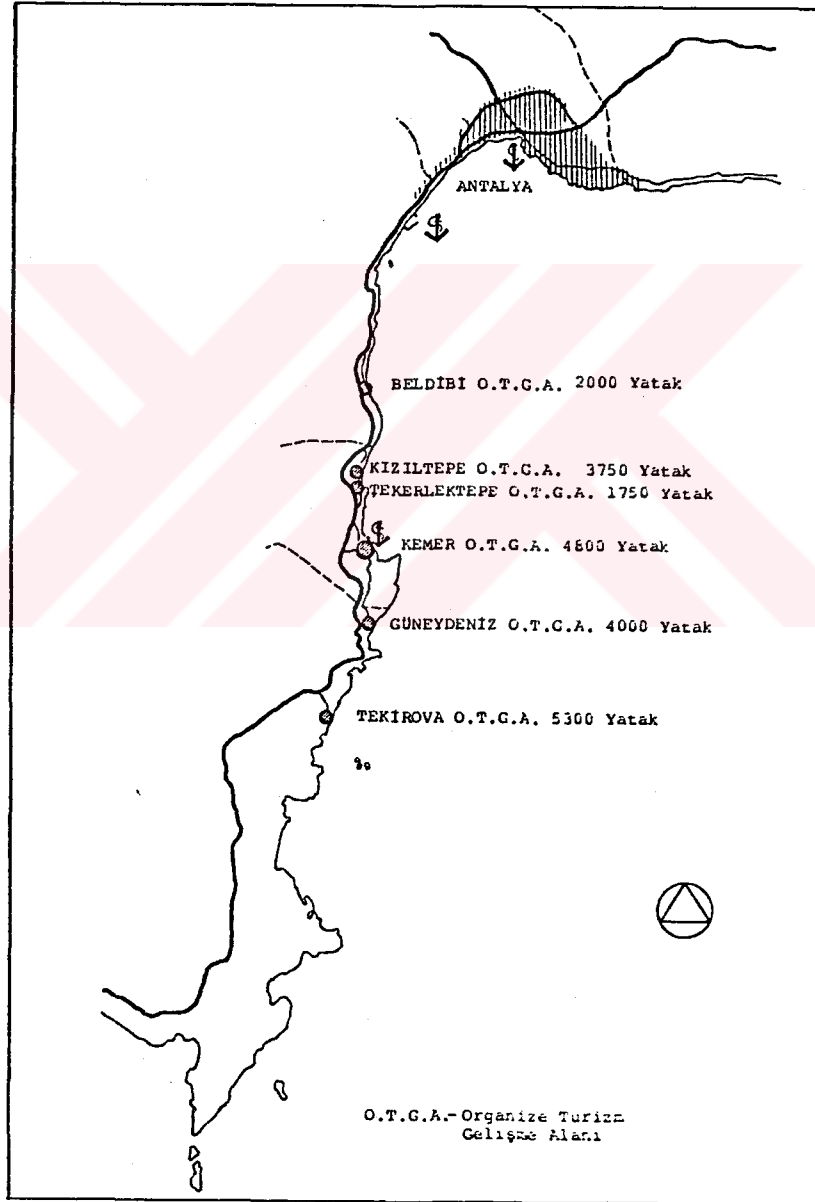
Güneybatı Antalya Turizm Gelişim Projesi'nin hedefleri arasında:

- o Rekreasyon gereksinmesinin karşılanmasının yanısıra doğal çevrenin korunmasının sağlanması,
 - o Farklı gelir düzeylerindeki kullanıcıların gereksinmelerini karşılamak üzere gerekli turizm arz çeşitliliğinin oluşturulması,
 - o Kendi kendine yeterli tesisler yerine mal ve hizmet yönünden yakın çevreye bağımlı tesislerin geliştirilmesi bu amaçlar için mevcut yerleşmelerin donatılması,
 - o Çeşitliliğin ve yarışma ortamının yaratılabilmesi ve dışa kapanıklılığın sınırlandırılması amacıyla küçük kapasiteli tesislerin teşvik edilmesi,
- de yer almaktadır.

Plan ile önerilen turizm gelişmesinin yöredeki alanlara dağılımı seçmeli yapılmalar politikası çerçevesinde saptanmıştır. Bu tür bir yaklaşım;

- o Etkin bir çevre kontroluna olanak vermekte ve
- o Altyapı maliyetlerinde sağlanan, ekonomi ve gelişmenin zaman içinde kontrollu bir şekilde yönlendirilmesini kolaylaştırmaktadır [110]

Turizm gelişme alanlarındaki tesislere dönük hizmetlerin turizm kompleksleri içinde yer alması yerine, yakındaki kırsal yerleşmelerde yoğunlaştırılması ve teşvik edilmesi öngörülmüştür. Bu amaç için, bu yerleşmelerde, altyapıyı kamunun üstleneceği, Organize Turizm Gelişme Alanları oluşturulmuştur. Kemer yerleşmesinin de, yöreye dönük hizmetlerin bulunduğu, şehirselsel bir merkez olarak geliştirilmesi düşünülmüştür (Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Güneybatı Antalya Kıyı Bandı 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı - Özet (1977) [109]

5.3. KIYI ALANLARININ KORUNMASI VE KULLANIMINA YÖNELİK YASAL DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Turizmin kıyı alanlarında gelişimi, kıyı koruma politikaları ile yakın bir ilişki içindedir. Bu nedenle, kıyı alanlarının koruma ve kullanımı konularında alınan yasal önlemlerin, turizmin fiziki planlaması içinde önemli bir yeri vardır. Konunun önemi nedeni ile, anket soruşturmasının değerlendirilmesine geçilmeden önce, Türkiye'de kıyı - lar ile ilgili yasal düzenlemelerin değerlendirilmesi ge - rekli görülmüştür.

5.3.1. 1970'E KADAR OLAN DÖNEM

5.3.1.1. Belediyeler Yapı ve Yollar Yasası

1956 yılına kadar, kıyıları, kıyı kullanımı ve kıyı - larda yapı yasağı, 1933 yılında çıkarılmış olan 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Yasası ile düzenlenmiştir. Bu yasada, deniz ve göl kenarlarında, ya da rıhtım yapıla - cak noktalardan 10 m. genişliğindeki yerin, kamu yararına ayrılmış yer olarak serbest bırakılması öngörülmektedir. Buna göre kıyı 10 metre genişliğinde bir bant olarak korun - maktadır [111].

5.3.1.2. 6785 Sayılı İmar Yasası

1956 yılında yürürlüğe giren 6785 sayılı İmar Yasası yapıların, yol ve su kenarlarına olan uzaklıklarını saptama yetkisini yönetmeliklere ve tüzüğe bırakmıştır [112]. İmar Tüzüğü'nün 40. maddesinde de, imar planı bulunmayan su kenarlarında ancak 30 metreden sonra özel yapıya izin ve - rileceği belirtilmiştir [113].

5.3.1.3. Orman Yasası

Doğa koruma ve ulusal parklarla ilgili ilk yasal dü - zenleme 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Yasası'nın 25. maddesinde görülmektedir. Bu maddeye göre, orman statüsünde

olmak üzere ve ulusal park ölçütlerine uyan bazı alanların ulusal park olarak ayrılabilirlikleri hükmüne bağlanmıştır [30].

5.3.1.4. Ulusal Kıyıları Yasa Önerisi

1966 yılında hazırlanan Ulusal Kıyıları Yasa Önerisi Meclise sunulmuş, fakat yasallaşmamıştır. Bu öneri kıyıların en az 10 m'lik kısmının toplumun yararlanmasına açık, ulusal kıyı olarak belirlenmesini öngörmektedir [114].

5.3.1.5. Bakanlar Kurulu'nun K.6/9636 Sayılı Kararı

Bakanlar Kurulu, 29.2.1968 gün ve K.6/9636 sayılı kararıyla, deniz göl ve nehir kıyıları ile tarihi ve turizm bölgelerinde bulunan hazine topraklarının Gecekondu Yasa - sı uyarınca belediyelere verilmesi gerektiği halde, belediyelere devredilmeyerek hazine elinde bırakılmasını kararlaştırmıştır [115].

5.3.1.6. Bakanlar Kurulu'nun 12209 Sayılı Kararı

1969 yılında Bakanlar Kurulu, turizm gelişme politikası esaslarına uygun olarak; ülkenin turizm olanaklarının ve zenginliklerinin değerlendirilmesi, turizme elverişli bölgelerin saptanmasıyla hızla gerekli tesislere kavuşturulması, döviz gelirlerinin artırılması ve turizm değerlerinin israfının önlenmesi amacıyla Çanakkale-Antalya illeri arasındaki kıyı bandının 3 km derinliğinde kalan alanı Turizm Gelişme Bölgesi olarak ilan etmiş ve DPT'nin eşgüdümünde bir yıl içinde fiziki planın tamamlanmasını kararlaştırılmıştır [106].

5.3.1.7. Bakanlar Kurulu'nun 7/52 Sayılı Kararı

Fiziki planlar yapılıncaya kadar, Bakanlar Kurulu 12.10.1970 gün ve 7/52 sayılı kararla; deniz ve göl kıyılarında turizme elverişli alanlarda, tarihsel bölgelerde, kamuya ait arazi ve arsaların satılmamasını,

dağıtılmamasını, kamp yeri olarak ayrılmamasını ve irtifak hakkı yoluyla gerçek ve tüzel kişilere geçirilmemesini öngörmüştür [114].

5.3.2. 1970 - 1980 DÖNEMİ

5.3.2.1. 1605 Sayılı Yasa

6785 sayılı İmar Yasasına bazı değişiklikler getiren 1605 sayılı yasa (Ek 7. ve Ek 8. maddeler), kıyılarına ilişkin planlama, koruma ve denetleme yetkisini ve sorumluluklarını yönetime yüklemiştir [116].

Bu yasanın ek 7. ve ek 8. maddeleriyle ilgili yönetmelikle, yasalarda ilk defa "kıyı çizgisi", "kıyı kenarı", "kıyı" ve "kuşak" tanımlamaları yapılmıştır. Bu yönetmelik kapsamına giren yerlerde ancak toplumun yararlanmasına ayrılan yapılar yapılabilmekte, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının görüşü üzerine de, İmar ve İskân Bakanlığının saptamış olduğu alanlarda, turizm tesisleri ve tamamlayıcı nitelikte yapılar gerçekleştirilmektedir [117].

5.3.2.2. Eski Eserler Yasası

Kıyı alanlarındaki yanlış kullanımları önlemek için 1710 sayılı Eski Eserler Yasası hükümlerinden de yararlanılmak istenmiştir [118]. Bu yasa ile tanımlanan eski eserler "anıt", "külliye" ve "sit" olarak sınıflandırılmış, sit türleri de "Tarihi Sit", "Arkeolojik Sit" ve "Doğal Sit" olarak belirlenmiştir. Bu yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kıyı alanlarında saptadığı birçok alan, tarihi, arkeolojik ya da doğal sit olarak koruma altına alınmıştır. 1983 yılında Sit saptama yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Bakanlar Kurulu ise 20.10.1983 gün ve 83/7222 sayılı kararı ile önceden ilan edilmiş olan birçok sit alanını, sit kapsamından çıkarmıştır.

5.3.3. 1981-1988 DÖNEMİ

5.3.3.1. Turizm Teşvik Yasası

Kıyiyı sadece turizm amaçlı kullanışlar için bir kaynak niteliğinde ele alan Turizm Teşvik Yasası [119]ile turizm alan ve merkezlerinde kalan kıyıda yapılanma için bazı kolaylıklar getirilmiştir.

Bu yasaya göre, turizm alan ve merkezlerinde; Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerde, bölgenin doğal ve kültürel özelliklerini bozmamak, turizm işletmelerine zarar vermemek ve imar planlarına uygun olmak ve Bakanlıktan izin almak kaydıyla kamuya yararlı diğer yapı ve tesisler yapılabilir ve işletilebilir. Yasanın 6. maddesinde; deniz, göl ve akarsular ile kıyıların özelliklerini bozucu ve yıpratıcı şekilde kullanılmıyacağı belirtilmiştir.

5.3.3.2. T.C. 1982 Anayasası

Kıyılardan yararlanma konusuna 1982 Anayasası'nda da yer verilmiştir. "Kamu Yararı" başlığı altında; kıyıların, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu; deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, kıyı şeritlerinin kullanım amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma olanak ve koşullarının yasa ile düzenlendiği belirtilmiştir [120].

5.3.3.3. Ulusal Parklar Yasası

1983 yılında çıkarılan Ulusal Parklar Yasası, Türkiye'de doğa koruma ve ulusal parklar konusuna yasal bir dayanak sağlamaktadır. Bu yasada, Türkiye'deki doğal alanların "Ulusal Parklar", "Doğa Parkı", "Doğa Anıtı" ve "Doğayı Koruma Alanı" olarak dört grupta ele alınması öngörülmüştür [121]. Bugüne kadar belirlenen 18 Ulusal Parktan bazıları kıyı alanındaki doğal kaynakların korunması amacı ile kurulmuşlardır [30].

5.3.3.4. 2805 Sayılı Yasa

Yasal açıdan önemli gelişmelerden biri de 2805 sayılı İmar Affı yasası sayılmaktadır [122]. Bu yasa, kıyı şeri - dini; deniz, göl ve akarsu kenarlarında, kara yönünde kıyı kenar çizgisinden itibaren:

- o İmar planı olan yerlerde yatay olarak en az 10 m.,
- o Planı olmayan köy ve kasabalarda, toplu yerleşim alanlarında en az 30 m. ve
- o Öteki yerlerde en az 100 metre genişliğindeki bir arazi olarak tanımlamıştır.

Bu alanlarda, imar mevzuatına aykırı olarak yapılmış ya da yapılmakta olan yapılar, olduğu gibi, ya da iyileştirilerek korunması ve yıkılması gereken yapılar olarak ikiye ayırmıştır.

5.3.3.5. Kültür ve Doğa Varlıklarını Koruma Yasası

Kültür ve Doğa Varlıklarını Koruma Yasasında "Kültür varlıkları", "Doğa Varlıkları", "Sit", "Koruma" ve "Korunma" tanımları yapılmıştır. Aynı yasa, taşınmaz kültür ve doğal varlıklarının korunmaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanları "Korunma alanı" olarak tanımlamıştır [123].

5.3.3.6. Çevre Yasası

Yine 1983 yılında çıkarılan Çevre Yasası, çevre korunmasına ilişkin uygulamaların "kısa ve uzun vadeli değerlendirilmelere" dayandırılmasını gerekli kılmıştır [124]. Yasanın 9. maddesi ile, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanların ve doğal güzelliklerin gelecekteki kuşaklara ulaşmasını sağlamak amacı ile "Özel Çevre Koruma Bölgesi" saptama yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir.

5.3.3.7. Boğaziçi Yasası ve 83/6739 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

1983 yılında Boğaziçi Yasasıyla İstanbul Boğazı'ndaki uygulamaların düzenlenmesi ve denetlenmesine çalışılmıştır [125]. Bu yasanın bazı hükümleri 3194 sayılı İmar Yasası ile değiştirilmiştir. Aynı yıl, Bakanlar Kurulu kararı ile Çanakkale Boğazı'nda yer alan bazı alanlar, 2805 sayılı yasa kapsamı dışında bırakılarak korunmaya çalışılmıştır [126].

5.3.3.8. 2981 Sayılı Yasa

İmar affı için yapılan yeni düzenlemeler ile "2634 sayılı Turizm Teşvik Yasası uyarınca ilân edilmiş bulunan "Turizm Alanlarında" ve "Turizm Merkezlerinde" imar mevzuatına aykırı inşa edilmiş veya inşası devam eden ancak, bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde yürürlükteki çeşitli ölçekli imar planlarıyla getirilmiş bulunan kararlara uygun hale getirilemeyen yapılar" ve "Kıyı tanımına giren yerlerde gerçek kişilere veya hukuk tüzel kişilerine ait yapılar" 2981 sayılı yasa hükümlerinden yararlandırılmamışlardır [127].

5.3.3.9. Kıyı Yasası

1984 yılında, kıyıların "özelliklerini gözeterek koruma ve kullanma" esaslarını saptamak amacıyla 3086 sayılı Kıyı Yasası getirilmiştir [128]. Bu yasanın uygulanmasına ait yönetmelik 18 Mayıs 1985 tarihinde yayımlanmıştır [129]. Bu yasa ve yönetmelikte kıyı şeridi, kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde imar planlı yerlerde yatay olarak en az 10 metre, diğer yerlerde en az 30 metre genişliğinde bir alan olarak tanımlanmaktadır. Kıyı ve kıyı şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilmesi istenirken, 1605 sayılı yasanın ek 7. ve ek 8. maddelerine göre, kıyıda yer alabilecek yapıların kapsamı genişletilmiş, kamu önceliği olan yerler dışında ise plan kararları ile

diğer yapılanmalara da izin verilebileceği öngörölmüştür. Bu yasa 1986/4 Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı ile iptal edilmiştir [130].

5.3.3.10. B-01-Gn.Md./110 No'lu Genelge

Kıyı alanlarındaki uygulamalarda ortaya çıkan boşluğun giderilmesi için, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü 15 Temmuz 1987 tarihinde bir genelge yayınlamıştır. Bu genelge, "daha önceki mevzuat ve uygulamalarda yerleşmiş ilkeler dikkate alınmak suretiyle" düzenlenmiş olup, kıyı alanlarının kullanımı ile ilgili yeni bir yaklaşım getirmemektedir [131].

5.3.3.11. Özel Çevre Koruma Bölgesine İlişkin Esaslar

1983 yılında çıkarılan Çevre Yasasının öngördüğü Özel Çevre Koruma Bölgeleri'nin oluşturulması, ilk olarak 1988 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile yasallaşmıştır [132]. Bu karar ile Dalyan, Fethiye ve Gökova Körfezleri, buraların çevre kirlenmesi ve bozulmasına karşı korunması, doğal güzellikleri ve tarihi kalıntılarının gelecek kuşaklara iletilmesi amacı ile "Özel Çevre Koruma Bölgeleri" olarak ilan edilmişlerdir.

Bu alanlarda, turizm alan ve merkezi olarak belirlenmiş yerlerde mevcut olan her ölçekteki plan kararları, uygulamaya ait yeni hükümler getirilinceye kadar geçersiz kılınmıştır.

"Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak ilan edilen alanların ve çevresinin doğal güzelliklerinin, tarihi kalıntılarının, ekolojik dengesinin, sualtı ve suüstü canlı ve cansız varlıklarının korunmasını ve bunların gelecek kuşaklara iletilmesini sağlamak, bu alanın parsel bazına kadar planlarını yapmak ve yaptırmak, bu bölgelerden yararlanma koşulları ve ücretler belirleme konularına ilişkin esaslar 16.9.1988 tarihinde yayınlanmıştır [133].

Bu esaslarda belirlenen hizmetlerin gerçekleşmesi amacıyla "Çevre Koruma Kurulu" kurulmuştur. Bu kurula diğerleri arasında: özel çevre koruma bölgesindeki mevcut çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planları ile revizyonlarının, tamamen veya kısmen, plan değişiklikleri de dahil ada ve parsel bazına kadar yaptırılması veya değiştirilmesi; bu bölgelerde hangi çeşit tesislerin nerelerde yapılacağına karar verme yetkisi verilmiştir.

5.3.3.12. Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol

Türkiye'nin de taraf olduğu "Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme" uyarınca 1986 yılında hazırlanan "Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol" a katılması, Bakanlar Kurulunun 88/13151 sayılı kararı ile yasallaşmıştır. Bu protokol ile "Akdeniz doğal kaynaklarının ve doğal sitlerinin ve bölgedeki kültürel mirasın, diğer araçların yanı sıra deniz alanları ve çevreleri de dahil olmak üzere özel koruma alanları kurulması yolu ile korunmasının ve gerektiğinde iyileştirilmesinin önemini vurgulayarak" taraf ülkelerin sıkı işbirliği kurmaları istenmiştir [134].

Yukarıda belirtilen faaliyetlerin uygulanması için ilk aşamada yapılacak çalışmalarda, tarafların ortak ilkeler ve

- o Koruma alanlarının seçimi,
 - o Koruma alanlarının kurulması,
 - o Koruma alanlarının yönetilmesi ve
 - o Koruma alanlarıyla ilgili bilgilerin belirlenmesi,
- konularına ilişkin standartların veya ölçülerin oluşturulması öngörülmektedir.

5.3.4. ÇEVRE DÜZENİ PLANLARINDA ALINAN KORUMA KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Görüldüğü gibi, her dönemde kıyılardaki uygulamaları yönlendirmek ve bu alanları korumak amacıyla birçok yasal

düzenleme getirilmiştir. Farklı hükümler getiren yasaların çok sık değiştirilmesi, bu yasaların gerektiği gibi uygulama olanağını ortadan kaldırmıştır. Özellikle, kamu yararına ayrılması gereken yerlerde yapılan yapıların imar affından yararlanma olanağının yaratılması, bu alanların korunmaları açısından olumsuz nitelik taşımaktadır.

Bugüne kadar Türkiye'de, kıyıların ülke genelinde bir sınıflaması yapılmamıştır. Son dönemde parçacı yaklaşımla oluşturulan birkaç özel çevre koruma bölgesinde ise yapılacak uygulamaların niteliği belirlenememiştir.

Geçerli olan yasal düzenlemeler doğrultusunda, farklı biçimde yorumlanmış olmakla birlikte, kıyı alanlarında turizmin gelişimini yönlendirmek amacı ile yapılan Çevre Düzeni Planlarında bu alanlara yönelik koruma kararlarının getirilmesine çalışılmıştır. Çevre Düzeni Planlarında getirilen koruma kararlarını, genelde;

- o Tarihi, arkeolojik ve doğal değerlerin korunması (tarihi arkeolojik ve doğal sit),
- o Yörenin doğal karakterinin, doğal yapısının, bitki ve hayvan varlığının veya mevcut dokunun korunması (maki, funda, çalılık, sazlık, bataklık v.b.),
- o Tarım topraklarının, özel mahsul alanlarının korunması (narenciye, zeytinlik v.b.),
- o Jeolojik sakıncalı alanlar, askeri alanlar v.b.özel kısıtlama ve yasaklama önlemleri gerektiren alanların korunması başlıkları altında toplayabiliriz [135],[136],[137].

Ancak uygulamada, bu kararların gerektiği gibi uygulanmadığı görülmektedir. Kanımızca bu durum, Çevre Düzeni Planları ile Nazım ve Uygulama İmar Planları arasında var olan kopukluklardan kaynaklanmaktadır. Zira, giderek aynı sınırlar içinde özellikle Turizm Merkezleri için Turizm Bakanlığı ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ayrı İmar Planları, yerel yönetimler ayrı İmar Planları elde

etmektedirler. Doğal olarak da bu planların birbirlerini tamamlaması ve benzer ilkeleri içermesi pek olası olamaktadır [138].

BÖLÜM 6 - TÜRKİYE'DE KIYI ALANLARINDA TURİZMİN GELİŞİM VE PLANLAMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

6.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Bu çalışma'da, Türkiye'de turizm gelişimini ve planlamasını yönlendiren faktörlerin değerlendirilmesi, turizm gelişimi ve planlaması sürecinde ortaya çıkan sorunların saptanması ve önerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, çalışma alanı olarak belirlenen Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında yer alan belediyelerde anket soruşturması yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Araştırma için Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarının seçiminde iki faktör etkili olmuştur. Birinci etken, belgeli konaklama tesislerinin en büyük oranda Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde yoğunlaşmasıdır (Tablo 6.1).

Tablo 6.1. Türkiye'de Belgeli Konaklama Tesislerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (31.12.1987) [139]

Coğrafi Bölgeler	Turizm Yatırım Belgeli				Turizm İşletmesi Belgeli	
	İnşaata Başlanmamış		İnşa Halinde		Tesis Sayısı	Yatak Sayısı
	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı		
Marmara	66	11.345	82	10.751	285	36.429
Ege	195	33.128	121	18.752	200	25.739
Akdeniz	125	31.530	128	26.698	158	23.806
İç Anadolu	38	6.055	39	7.051	102	12.542
Karadeniz	22	2.042	31	2.713	43	3.679
Doğu Anadolu	9	654	14	1.310	25	2.467
G.Doğu Anadolu	11	859	11	898	21	1.552
Toplam	466	85.613	426	68.173	834	106.214

İkinci etken de, 1/25000 ölçekli çevre Düzeni planlarının yine en çok bu bölgelerde yer alan yöreler için hazırlanmış olmasıdır (Ek - A).

Bu alanlardaki gelişmeler konusunda bilgi almak üzere hazırlanan anket formları, Marmara, Ege ve Akdeniz'e kıyısı olan tüm 73 ilçe belediyesine gönderilmiştir. Bu yerleşmelere, ilçe olmayan Kemer ve Kale belediyeleri dahil edilmişlerdir. Kemer konumu ve turizm potansiyeli açısından "oniki öncelikli turizm kenti" [140] arasında yer alması; Kale ise, araştırmanın yapıldığı bu kıyılarda ilçe olan belediyelerin birçoğu gibi "üçüncü kademe merkez" [141] niteliğini taşıması nedeni ile araştırma kapsamına alınmıştır.

6.2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Belediyelere gönderilen anket formunda, konu ile ilgili sorular beş grupta toplanmıştır. Birinci grupta, yerleşmenin kıyıya göre konumu, nüfus büyüklüğü, ekonomik yapısı, fiziksel gelişme düzeni ve arazi değerleri gibi yerleşmelerin genel özelliklerini ortaya koyan sorular yer almıştır.

İkinci grupta yer alan sorular, yerleşmenin ilçe sınırları içinde bulunan turizm kaynaklarını, turizmin gelişmişlik düzeyini ve yörede turizm gelişimini yönlendiren faktörlerin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Bu soruları, üçüncü grupta, turizm tesis alanlarının yörede nerede yoğunlaştıklarını, geliştirilen konaklama tesislerinin türlerini ve kapasitelerini etkileyen faktörleri saptamak amacıyla yönelik sorular izlemektedir.

Mevcut kıyı yerleşmelerinin, turizm için geliştirilmeleri, bunun etkileri ve ortaya çıkan sorunları incelemek üzere dördüncü gruptaki sorulara yer verilmiştir.

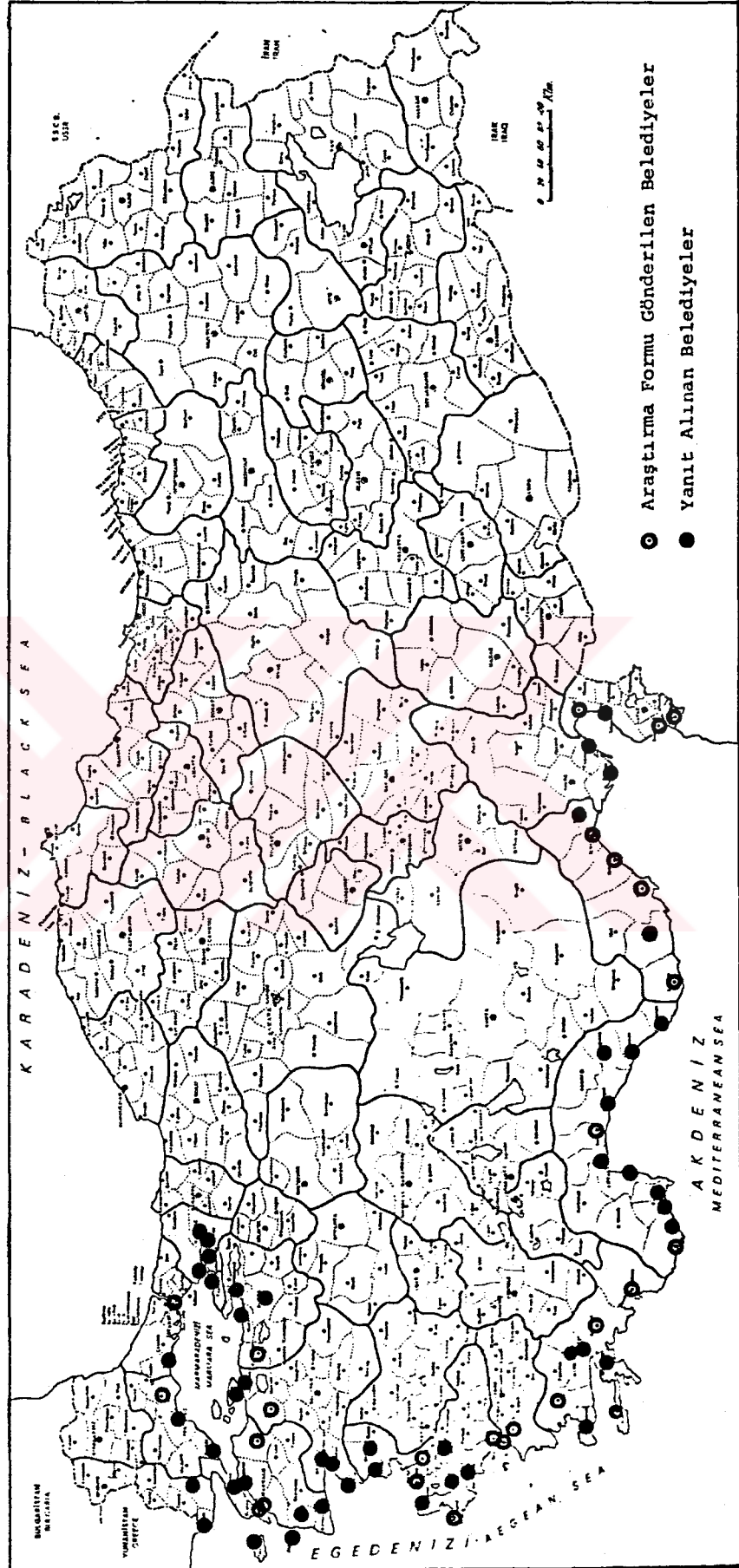
Son grupta, planlama konularına yönelik sorular yer almaktadır (Anket Formu örneğinin için bkz. Ek-B).

Bölüm 6.3'deki anket değerlendirmeleri de, burada belirtilen beş soru grubu doğrultusunda yapılmıştır.

10 Mart 1988 tarihinde gönderilen ve yanıtlamak için bir aylık süre tanınan formlardan 10 Nisan'a kadar 30 belediye yanıt vermiştir. İkinci hatırlatma yazısından sonra, Temmuz 1988'e kadar araştırmaya yanıt veren belediye sayısı 50'ye (% 65) ulaşmıştır. Bunlardan, Söke ve Yayladağı belediyeleri, yerleşmelerinin, deniz kıyısında bulunmayışı nedeni ile turizm ile ilgileri olmadığını, bu nedenle formu cevaplamadıklarını belirtmişlerdir. Yanıt alınan 48 (% 64) araştırma formu değerlendirilmeye alınmıştır (Şekil 6.1).

Belediyelerden alınan yanıtlardan, ilçe sınırları içinde bulunan turizm tesis sayısı ve yatak kapasitesi ile ilgili bilgilerin çok yetersiz olduğu görülmüştür. Bu konuda araştırmanın yapıldığı ilçelerin, bağlı buldukları 14 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (şimdi, Turizm Müdürlüğü)'nden mektup ile detaylı bilgi istenmiştir. Tüm 14 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden, ilçe ölçeğinde turizm işletmesi ve yatırımı belgesine sahip turizm tesisleri ile ilgili bilgiler Mayıs 1988'de elimize ulaşmıştır.

Yanıtların değerlendirilmesinde, BASIC dilinde hazırlanan bir bilgisayar programı kullanılmıştır. Korrelasyon katsayılarının hesaplanmasında "mini tab" paket programı uygulanmıştır. Yanıtların bilgisayara girilmesini kolaylaştırmak amacı ile her bir araştırma formu için, yanıtların kodlandığı bir araştırma değerlendirme formu hazırlanmıştır.

Şekil 6.1. Araştırma Formu Gönderilen ve Yanıt Alınan Belediyeler

6.3. ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

6.3.1. YERLEŞMELERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde alınan yanıtlar doğrultusunda araştırmaya katılan yerleşmelerin genel bir değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Anket formuna yanıt veren belediyelerin illere göre dağılımı Tablo 6.2'de gösterilmiştir. Yanıt alınan belediyelerden 9'u (% 18.75) Antalya İli sınırları içinde yer almaktadır. Bunun yanısıra, Çanakkale ve İzmir illerinden 6'şar (% 12.50), Balıkesir ilinden 5 (% 10.41), Kocaeli ve Muğla illerinden 4'er (% 8.33), Bursa ilinden 3 (% 6.25), Edirne, Tekirdağ, İstanbul, Mersin ve Adana illerinden ikişer (% 4.17) ve Antakya ilinden bir (% 2.08) belediye araştırmaya katılmışlardır. Yanıt gönderen tüm belediyelerden 23'ü (% 48), 1969 yılında DPT tarafından Öncelikli Turizm Gelişme Bölgesi olarak ilan edilen bölgede yer almaktadırlar.

Tablo 6.2. Araştırmaya Katılan Belediyelerin illere Dağılımı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HİSTOGRAMI
Edirne	2	4.17	███
Tekirdağ	2	4.17	███
İstanbul	2	4.17	███
Kocaeli	4	8.33	██████
Bursa	3	6.25	█████
Balıkesir	5	10.41	███████
Çanakkale	6	12.50	████████
İzmir	6	12.50	████████
Muğla	4	8.33	██████
Antalya	9	18.75	██████████████████
Mersin	2	4.17	███
Adana	2	4.17	███
Antakya	1	2.08	██

Yanıt alınan yerleşmelerden 34'ü (% 70.83) kıyıda yer alırken 14'ü (% 29.17) kıyıdan belirli uzaklıklarda bulunmaktadır (Tablo 6.3).

Tablo 6.3. Yerleşmelerin Kıyıya Göre Konumları

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HİSTOGRAMI
Deniz Kıyısı	34	70.83	██
Diğer	14	29.17	██████████

Araştırma yapılan belediyelerin 1980 ve 1985 sayım yıllarındaki nüfus büyüklükleri ve artış oranları Tablo 6.4'te gösterilmiştir. Deniz kıyısında yer alan yerleşmelerin 1980/85 yılları arasında nüfus artışlarının aritmetik ortalaması % 29.95 iken, deniz kıyısında yer almayan yerleşmelerde bu değer % 21.27'dir. Bu değerler, insan faaliyetleri açısından kıyıda yer alan yerleşmelerin, iç kısımlarda yer alan yerleşmelere göre daha çekici olduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak da deniz ile doğrudan ilişkileri olan yerleşmelerin daha hızlı büyüdükleri söylenebilir.

Nüfusları, yıllık ortalama % 10'un üzerinde artış gösteren yerleşmeler; İzmir (% 15.70), Kale (% 15.06), Kemer (% 12.94) Gebze (% 11.75), Yumurtalık (% 11.38), Kumluca (% 10.46), Manavgat (% 10.20), Antalya (% 10.10) ve Urla'dır(% 10.02). Bunlar arasında, İzmir, Kemer, Kumluca, Manavgat, Antalya ve Urla'nın böyle yüksek bir büyüme oranı göstermeleri, turizm faaliyetlerinin gelişimi ile de ilişkili olduğunu söyleyebiliriz.

Bu yerleşmelerin ekonomik yapısına bakıldığında, % 70.21'inin tarımsal karakter gösterdiği görülmektedir. Sanayinin birinci sırada işgücü istihdam eden sektör olduğu yerleşmeler % 12.77 iken, hizmetler ve turizm sektörünün birinci sırada işgücü istihdam eden yerleşmeler % 8.51'dir (Tablo 6.5). Görüldüğü gibi, turizm sektörünün ağır bastığı yerleşmelerin oranı çok küçük bir değer (% 8.51) göstermektedir. Bu değer, kıyı yerleşmelerinin büyük bir çoğunluğunda (% 91,49) turizm sektörünün diğer sektörlerle tamamlayıcı nitelikte geliştiğini göstermektedir.

Tablo 6.4. Yerleşmelerin 1980 ve 1985 Nüfus Büyüklükleri ve Nüfus Artış Oranları

No	Yerleşme	N ü f u s		1980/85 Nüfus Artışı (%)	Ortalama Yıllık Artış (%)
		1980	1985		
1	Keşan	28.884	34.518	19.51	3.90
2	Enez	2.878	2.864	-0.49	-0.10
3	Tekirdağ	52.093	63.215	21.35	4.27
4	Şarköy	6.900	8.474	22.81	4.56
5	Silivri	13.763	15.767	14.56	3.64
6	Yalova	41.823	53.857	28.77	5.75
7	Kocaeli	190.423	233.338	22.54	4.51
8	Gebze	58.318	92.592	58.77	11.75
9	Gölgük	45.950	56.087	22.06	4.41
10	Karamürsel	15.174	20.571	35.57	7.11
11	Bursa	445.113	612.510	37.61	7.52
12	Genlik	26.849	36.695	36.67	7.33
13	Mudanya	10.606	12.152	14.58	2.92
14	Bandırma	53.497	70.137	31.10	6.22
15	Edremit	27.145	30.159	11.10	2.22
16	Ayvalık	19.371	21.381	10.38	2.08
17	Burhaniye	15.522	17.313	17.54	3.51
18	Erdek	10.114	11.760	16.27	3.25
19	Ayvacak	3.769	4.243	12.58	2.52
20	Ezine	9.357	10.455	11.73	2.35
21	Gelibolu	14.721	16.715	13.55	2.71
22	Lapseki	4.407	5.057	14.75	2.95
23	Bozcaada	1.722	2.030	17.89	2.98
24	Gökçeada	4.802	5.434	13.16	2.63
25	İzmir	530.064	946.225	78.51	15.70
26	Bergama	34.716	38.849	11.91	2.38
27	Dikil	7.637	8.201	7.39	1.48
28	Urla	14.416	21.641	50.12	10.02
29	Karaburun	1.456	2.020	38.74	7.75
30	Seferhisar	6.405	8.168	27.53	5.51
31	Muşla	27.392	31.279	14.19	2.84
32	Marmaris	7.725	9.406	21.76	4.35
33	Bodrum	9.799	12.949	32.15	6.43
34	Ula	5.144	5.173	0.56	0.11
35	Antalya	173.501	261.114	50.50	10.10
36	Kemer	1.641	2.703	64.72	12.94
37	Alanya	22.190	28.733	29.49	5.90
38	Finike	4.239	5.034	18.75	3.75
39	Gazipaşa	7.991	10.221	27.91	5.58
40	Kumluca	7.977	12.150	52.31	10.46
41	Manavgat	14.252	21.520	51.00	10.20
42	Kale	6.656	11.667	75.29	15.06
43	Gündoğuş	2.325	3.052	31.27	6.25
44	Gülnar	6.837	7.511	9.86	1.97
45	Tarsus	121.074	146.502	21.00	4.20
46	Karataş	5.695	7.065	24.06	4.81
47	Yumurtalık	2.444	3.835	56.91	11.38
48	İskenderun	124.824	152.096	21.65	4.37

Tablo 6.7. Yerleşmelerde Görülen Fiziksel Gelişme

YANIT KODU	M.FREKANS-YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
1	19	40.43	████████████████
2	28	59.57	████████████████████████████████████

1. Merkezden her yönde bir gelişme
2. Deniz kıyısına paralel bir gelişme

Tablo 6.8. Kıyıda Yer Alan Yerleşmelerde Görülen Fiziksel Gelişme

YANIT KODU	M.FREKANS-YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
1	8	23.53	██████
2	26	76.47	████████████████████████████████████

1. Merkezden her yönde bir gelişme
2. Deniz kıyısına paralel bir gelişme

Tablo 6.9. Kıyıda Yer Almayan Yerleşmelerde Görülen Fiziksel Gelişme

YANIT KODU	M.FREKANS-YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
1	11	84.62	████████████████████████████████████
2	2	15.38	████

1. Merkezden her yönde bir gelişme
2. Deniz kıyısına paralel bir gelişme

Bu değerlendirmelere bağlı olarak, yerleşmelerin gelişme düzeninde deniz faktörünün büyük bir etken olduğu söylenebilir. Zira, kıyıda yer alan yerleşmelerin büyük bir çoğunluğunun (% 76.47, Tablo 6.8) deniz kıyısına paralel bir gelişme gösterdikleri görülmüştür.

Yanıt alınan yerleşmelerde ortalama arazi değerleri Tablo 6.10'da gösterilmiştir.

Tablo 6.10. Ortalama Arazi Değerleri

No	Yerleşmeler	ARAZİ DEĞERLERİ					
		Yerleşme İçinde			Yerleşme Dışında		
		Kıyıda Yer Almayan Arazilere (TL/m ²)	Kıyıda Yer Alan Arazilere (TL/m ²)	Artış (%)	Kıyıda Yer Almayan Arazilere (TL/m ²)	Kıyıda Yer Alan Arazilere (TL/m ²)	Artış (%)
1	Keşan	-	-	-	30.000	100.000	233
2	Enez	-	-	-	-	-	-
3	Tekirdağ	30.000	100.000	233	1.000	10.000	900
4	Şarköy	10.000	35.000	250	450	10.000	2122
5	Silivri	25.000	200.000	700	-	-	-
6	Yalova	10.000	20.000	100	-	-	-
7	Kocaeli	-	-	-	-	-	-
8	Gebze	30.000	50.000	67	25.000	40.000	60
9	Gölcük	10.000	20.000	100	7.000	14.000	100
10	Karamürsel	50.000	30.000	67	-	-	-
11	Bursa	-	-	-	-	-	-
12	Gemlik	40.000	200.000	400	30.000	75.000	150
13	Mudanya	40.000	80.000	100	25.000	50.000	100
14	Bandırma	25.000	100.000	300	1.000	3.000	200
15	Edremit	70.000	100.000	43	3.000	50.000	1566
16	Ayvalık	5.000	25.000	400	2.500	10.000	300
17	Burhaniye	20.000	50.000	150	3.000	8.000	167
18	Erdek	30.000	50.000	67	10.000	20.000	100
19	Ayvacak	15.000	35.000	133	10.000	25.000	150
20	Ezine	-	-	-	3.000	10.000	233
21	Gelibolu	20.000	20.000	0	10.000	15.000	50
22	Lapseki	30.000	40.000	33	1.000	5.000	400
23	Bozcaada	7.000	10.000	43	3.000	5.000	67
24	Gökçeada	2.000	4.000	100	1.000	2.000	100
25	İzmir	-	-	-	-	-	-
26	Bergama	-	-	-	-	-	-
27	Dikil	20.000	50.000	150	5.000	20.000	300
28	Urla	50.000	80.000	60	5.000	15.000	200
29	Karaburun	12.500	40.000	220	5.000	20.000	300
30	Seferhisar	-	-	-	-	-	-
31	Muğla	-	-	-	-	-	-
32	Marmaris	250.000	800.000	220	200.000	800.000	300
33	Bodrum	50.000	100.000	100	20.000	50.000	150
34	Ula	-	-	-	-	-	-
35	Antalya	15.000	30.000	100	-	-	-
36	Kemer	5.000.000	8.000.000	60	5.000.000	8.000.000	60
37	Alanya	60.000	100.000	67	25.000	90.000	260
38	Finike	-	-	-	-	-	-
39	Gazipaşa	30.000	50.000	67	20.000	25.000	25
40	Kumluca	55.000	100.000	82	-	-	-
41	Manavgat	60.000	90.000	50	50.000	90.000	80
42	Kale	20.000	30.000	50	10.000	20.000	100
43	Gündoğmuş	-	-	-	-	-	-
44	Gilnar	-	-	-	-	-	-
45	Tarsus	-	-	-	-	-	-
46	Karataş	20.000	45.000	125	10.000	30.000	200
47	Yumurtalık	6.500	12.500	92	3.000	5.000	67
48	İskenderun	5.000	20.000	300	-	-	-

- Yanıt alınmadı

Tablodan, hem yerleşme içinde, hem de yerleşme dışında, hemen hemen tüm yerleşmelerde, deniz kıyısında bulunan parsellerin deniz kıyısında bulunmayan parsellere göre daha büyük bir değere sahip oldukları görülmektedir. Buna göre deniz kıyısında yer alan parsellerin iç kısımlarda yer alan parsellere göre daha çekici oldukları düşünülebilir.

Yerleşme içinde, deniz kıyısında bulunan arazi değerlerinin, deniz kıyısında bulunmayan arazi değerlerine göre yüzde artışlarının aritmetik ortalaması % 147,91 olarak belirlenmiştir. Yerleşme dışındaki arazilerde ise bu artış ortalama % 301,33'tür. Talebin, arazi fiyatlarını belirlediği gözönüne alınırsa, yerleşme dışında deniz kıyısında bulunan arazilerin en çok talep edildiği söylenebilir.

6.3.2. YÖREDE TURİZM GELİŞİMİNİ YÖNLENDİREN FAKTÖRLER

Bu bölümde amaç, yerleşmelerin yönetim sınırları içinde var olan turizm kaynaklarını saptamak, bu kaynakların turizm açısından değerlendirilip değerlendirilmediğini belirlemek ve turizm gelişimini yönlendiren faktörleri incelemektir. Bu amaçlar doğrultusunda sorulan sorulara alınan yanıtlardan elde edilen bulgular sırasıyla açıklanmaya çalışılacaktır.

Ankete yanıt veren yerleşmelerin içinde veya çevresinde bulunan turizm kaynakları açısından bir değerlendirme yapıldığında, % 87.50'sinde deniz kıyısının, % 25'inde koyların, % 58.33'ünde orman alanlarının, % 33.33'ünde dağ ile ilişkilerinin, % 41.67'sinde arkeolojik alanların, % 70.83'ünde tarihi eserler ve sit alanlarının, % 12.50'sinde Ulusal Parkların, % 25'inde termal su kaynaklarının ve % 37.50'sinde av olanaklarının bulunduğu saptanmıştır (Tablo 6.11).

Görüldüğü gibi, bu kıyı yörelerinin büyük çoğunluğunda denize dayalı değerlerin yanısıra, turizm açısından

Tablo 6.11. Yerleşmenin İçinde Veya Çevresinde Var Olan Özellikler

	YANIT	N.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
a) Deniz Kıyısı	Var Yok	42 6	87.50 12.50	████████████████████ ███
b) Koylar Bölgesi	Var Yok	12 36	25.00 75.00	██████ ████████████████████
c) Orman Alanları	Var Yok	28 20	58.33 41.67	████████████████████ ██████████████
d) Dağ ile İlişkiler	Var Yok	16 32	33.33 66.67	██████████ ████████████████████
e) Arkeolojik Alanlar	Var Yok	20 28	41.67 58.33	██████████████ ████████████████████
f) Tarihi Eserler ve Sit Alanları	Var Yok	34 14	70.83 29.17	████████████████████ ██████████
g) Ulusal Parklar	Var Yok	6 42	12.50 87.50	███ ████████████████████
h) Termal Su Kaynakları	Var Yok	12 36	25.00 75.00	██████ ████████████████████
k) Av Olanakları	Var Yok	18 30	37.50 62.50	██████████ ████████████████████

çekim gücü oluşturacak, bir veya daha çok çekim elemanı bulunmaktadır. Bu alanlarda kıyı ve denize dayalı turizm faaliyetlerine destek oluşturacak faaliyetler arasında, ilk sırada (% 70.83) tarihi eserler ve sit alanlarına yapılacak geziler yer almaktadırlar. Bunun yanı sıra, kıyıda gerçekleştirilecek turizm faaliyetleri için orman (% 58.33) ve arkeolojik (% 41.67) alanlarından, daha küçük oranda da, av (% 37.50), termal su kaynakları (% 25) ve Ulusal Parklar'dan (% 12.50) yararlanma olanakları mevcuttur.

Yörede turizm mevsimi süresinin ne kadar olduğu sorusuna alınan yanıtlardan, ortalama turizm mevsiminin 4.84 ay olduğu anlaşılmıştır. Türkiye'nin iklim koşulları açısından daha uzun bir turizm mevsimine olanak verdiği gözönüne alınırsa şimdiye kadar yapılan yatırımların yeterli olmadığı düşünülebilir. Turistlerin daha uzun süre kalmalarını teşvik etmek amacı ile konaklama tesisleri yanısıra, diğer yan tesis ve hizmetlerin de gelişimini sağlamak gerekmektedir. Bu konuda, deniz turizmine paralel olarak geliştirilecek diğer turizm faaliyetlerinin de önemi bir daha vurgulanmaktadır.

Yerleşmelerin büyük çoğunluğunda (% 51.16) turizm mevsimi 3-6 aylık bir süreye yayılırken sadece bir yerleşmede (Kemer) turizm mevsiminin 12 ay sürdüğü görülmüştür (Tablo 6.18).

Tablo 6.18 Turizm Mevsimi Süresi

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
0-2 ay	13	30.23	██████████
3-6 ay	22	51.16	████████████████████
7-9 ay	7	16.28	██████
10-12 ay	1	2.33	█

Kemer'de turizm mevsiminin 12 ay sürmesi, büyük oranda, Güneybatı Antalya Turizm Gelişim Projesi'nde belirtildiği gibi, bu yerleşmenin çevresi için "Destek Kent" [108] niteliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. Konaklama kapasiteleri, yan tesisleri ve yat limanı yanısıra, Kemer'in turistlerin diğer kentsel gereksinmelerine bir bütün olarak hizmet sunacak şekilde düzenlenmesi, turizm mevsiminin burada maksimum sınırlarda olmasının en önemli etkenleridir.

Turistlerin ortalama kalış sürelerinin dağılımına baktığında (Tablo 6.19), yerleşmelerin % 7.50'sinde transit ve günübirlik seyahatlerin ağır bastığı görülmektedir. Yerleşmelerin % 20'sinde turistler ortalama 1-3 gün arasında, % 17.50'sinde 4-9 arasında, % 42.50'sinde 10-27 gün arasında ve % 12.50'sinde 27 günden çok kalmaktadırlar.

Tablo 6.19. Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri

YANIT	N.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Transit ve günüb.	3	7.50	████
1-3 gün	8	20.00	██████████
4-9 gün	7	17.50	██████████
10-27 gün	17	42.50	██
27 günden çok	5	12.50	██████

Turistlerin en çok (% 42.50) 10-27 gün arasında kalmaları yıllık izin sürelerinden kaynaklanmaktadır. Bu değerler, kıyı alanlarının çoğunlukta yıllık tatiller için kullanıldığını da göstermektedir.

Burada turistlerin ortalama kalış sürelerinin, kıyıda yer alan ve kıyıda yer almayan yerleşmeler açısından da bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Kıyıda yer alan yerleşmelerde, turistlerin ortalama kalış sürelerinde daha dengeli bir dağılım görülürken turistlerin, kıyıda bulunmayan yerleşmeleri, transit ile günübirlik ve 27 günden daha uzun süreli seyahatlar için tercih etmedikleri görülmektedir (Tablo 6.20). Bu yanıtlar, kıyıda yer almayan yerleşmelerde özellikle transit turistlerin gereksinmelerine cevap verecek konaklama ve yeme-içme tesislerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.20. Kıyıda Yer Alan ve Almayan Yerleşmelerde Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri

	YANIT	N.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
a) Kıyıda Yer Alan Yerleşmeler	Transit ve günüb.	3	10.71	████
	1-3 gün	3	10.71	████
	4-9 gün	5	17.86	████████
	10-27 gün	12	42.86	██
	27 günden çok	5	17.86	████████
b) Kıyıda Yer Almayan Yerleşmeler	Transit ve günüb.	0	0.00	
	1-3 gün	5	41.67	██
	4-9 gün	2	16.66	██████
	10-27 gün	5	41.67	██
	27 günden çok	0	0.00	

% 25.58'i yerel nüfus ve çevre yerleşmelerden, % 20.93'ü çevre yerleşmelerden, % 9.3'ü başka yerlerden sağlandığını belirtmişlerdir (Tablo 6.30).

Tablo 6.30. Turizm Tesislerinde Çalışan Personelin Sağlandığı Yerler

YANIT KODU	M.FREKANS-YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
1	19	44.19	██
2	9	20.93	████████████████
3	11	25.58	████████████████████
4	4	9.30	██████

1. Yerel nüfus
2. Çevre yerleşmelerden
3. Yerel nüfus ile çevre yerleşmelerden
4. Başka

Turizm personelinin sağlandığı kadar önemli olan diğer bir konu, bu personelin turizm mevsimi dışında nerede çalışacağı konusudur. Alınan yanıtlara göre turizm personeli yerleşmelerin % 25.81'inde başka yerlere göç etmekte, % 6.45'inde de çalışmamaktadır (Tablo 6.31). Yerleşmelerin büyük çoğunluğu (% 67.74) bu soruya başka yanıtını vermişlerdir. Açıklamalarında da, turizm personelinin, turizm mevsimi dışında, ya tarım ve balıkçılık gibi diğer faaliyetlerle uğraştıklarını, ya da yerleşmelerinde kışın da açık olan tesislerde çalışmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanısıra kışın faaliyetlerini durduran tesislerde turizm personelinin bir bölümünün bakım ve onarım işlerinde istihdam edildikleri de anlaşılmıştır.

Tablo 6.31. Turizm Personelinin Turizm Mevsimi Dışında Çalıştığı Yerler

YANIT KODU	M.FREKANS-YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
1	8	25.81	████████
2	0	0.00	
3	2	6.45	██
4	21	67.74	██

1. Başka yerleşmelere göç etmekte
2. Kış turizmi tesislerinde
3. Çalışmamakta
4. Başka

Tablo 6.34. İkinci Konut Yapılaşmasının Deniz Kıyısında Turizm Gelişimini Engelleyecek Kadar Yaygın Olup Olmadığı

YANIT	N.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	19	46.34	██████████████████
Hayır	22	53.66	██████████████████

İkinci konutların kullanım sürelerini ortaya koymak amacı ile, turistlerin kalış sürelerinin, sadece ikinci konutların bulunduğu yerleşmelere göre bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Tablo 6.35'te gösterilen dağılımdan, bu yörelerde turistlerin en çok 10-27 gün arasında kaldıkları anlaşılmıştır. Bu yerleşmelerden sadece % 16'sında turistler 27 günden daha çok kalmaktadırlar. İkinci konutların bulunduğu yörelerde turistlerin en çok 10-27 gün arasında kalmaları, bu konutların sınırlı bir süre kullanıldıklarını, dolayısıyla da, ikinci konutlara yapılan yatırımların yılın büyük bir bölümünde ölü yatırım olarak kaldığını göstermektedir.

Tablo 6.35. İkinci Konut Yapılaşmasının Bulunduğu Yerleşmelerde Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri

YANIT KODU	N.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Tranşit ve günübir.	2	8.00	████
1-3 gün	2	8.00	████
4-9 gün	6	24.00	██████████
10-27 gün	11	44.00	██████████████████
27 günden çok	4	16.00	██████

Kıyı alanlarında yaşayan yerli nüfusun günlük, haftalık ve yıllık dinlenme-rekreasyon gereksinmelerini nerede karşıladığını belirlemek amacı ile sorulan soruya alınan yanıtların değerlendirilmesi Tablo 6.36'da gösterilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi, nüfusun büyük bir çoğunluğu

İnşaat halinde olan, ya da , sadece turizm işletmesi belgesine sahip turizm tesislerinin % 84 'ü, kıyıda yer alan yerleşmelerin yönetim sınırları içinde yer alırken; bu tesislerin yatak kapasitelerinin % 73'ü, kıyıda yer alan yerleşmelerin yönetim sınırları içinde bulunmaktadır (Tablo 6.44).

Tablo 6.44. Turizm Yatırımı Belgeli Konaklama Tesis Sayıları ve Yatak Kapasitelerinin Kıyıda Yer Alan ve Kıyıda Yer Almayan Yerleşmelere Göre Dağılımı

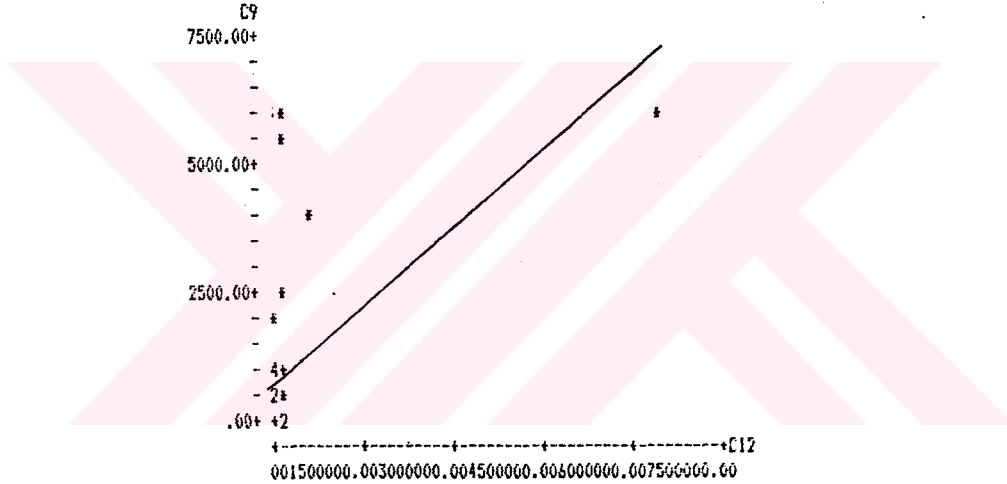
Yerleşmelerin Kıyıya Göre Konumu	Turizm Yatırımı Belgeli Konaklama Tesisleri			
	Tesis Sayısı	%	Yatak Kapasitesi	%
Kıyıda Yer Alan Yerleşmeler	300	84	51.495	73
Kıyıda Yer Almayan Yerleşmeler	56	16	19.236	27
Toplam	356	100	70.731	100

Sınırları kıyıya kadar uzamasına rağmen, merkezleri kıyıda yer almayan ilçelerde, hem mevcut, hem de inşaat halinde ya da sadece yatırım belgesi olan konaklama tesislerinden çok az bir oranın bulunması (Tablo 6.43) (Tablo 6.44) konaklama tesislerinin mevcut yerleşmeye daha yakın olan alanlarda geliştiklerini göstermektedir. Bu durumun, turistlerin, mevcut yerleşmelerde var olan yan tesislerden ve şehirselle hizmetlerden yararlanma gereksinimlerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Burada konaklama tesis sayısı ve yatak kapasitesi ile yöredeki arazi değerleri, en yüksek yazlık nüfus ve turizm mevsimi arasındaki ilişkilerin incelenmesine çalışılacaktır.

Bir yörede mevcut olan konaklama tesis sayısı ve yatak kapasitesinin, yöredeki arazi değerleri ile bir ilişki içinde olması doğaldır. Tesislere yapılan yatırımlar,

çevredeki arazi değerlerinin artmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde turistler için daha büyük çekim gücüne sahip bir yörede arazi değerlerinin daha yüksek olduğu da bilinmektedir. Daha büyük çekim gücüne sahip yörelere, turistlerin gelme olasılığının da daha büyük olması, buralara daha çok turizm yatırımının yapılmasına neden olmaktadır. Burada açıklanmaya çalışılan bu ilişki yatak kapasitesi açısından irdelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada alınan yanıtların değerlendirilmesi neticesi, ortalama arazi değerleri ile yatak kapasitesi arasındaki korrelasyon katsayısı 0.534 olarak bulunmuştur. (Şekil 6.2.). Bu değer, bu iki değişken arasında belirgin derecede [142] bir artı ilişki olduğunu göstermektedir.

YANIT ALINAMAYAN SORU SAYISI : 14

KORRELASYON KATSAYISI

C12 VE C9 = .534 (Belirgin derecede artı ilişki)

Regresyon Katsayıları

A = 784.705

B = 0.001

C9 - Turizm işletmesi belgeli tesis yatak kapasitesi

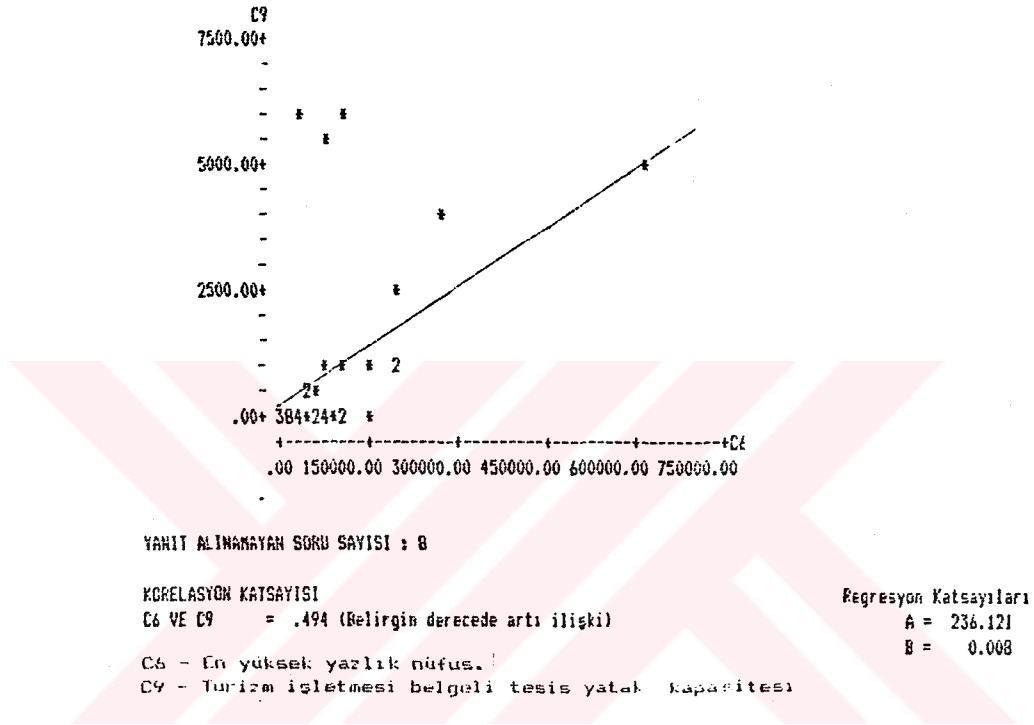
C12 - Yerleşmede ortalama arazi değerleri

Şekil 6.2. Ortalama Arazi Değerleri İle Turizm İşletmesi Belgeli Tesis Yatak Kapasitesi Arasındaki İlişki

Bu yörede mevcut olan yatak kapasitesi, yöreye gelecek turist sayısını da büyük ölçüde etkilemektedir. Bu ilişkinin derecesi, yöreye gelen turist sayısı ile yöredeki yatak kapasitesi arasındaki korrelasyon katsayısı ile ifade edilebilir. Turist sayısının ilçe ölçeğinde elde edilememesi nedeni ile, yapılan işlemlerde, yöreye gelen

turist sayısı yerine yerleşmenin en yüksek yazlık nüfusu gözönüne alınmıştır.

Değerlendirmeler neticesi, en yüksek yazlık nüfus ile turizm işletmesi belgeli tesis yatak kapasitesi arasında belirgin derecede artı ilişkinin olduğu bulunmuştur (Şekil 6.3.).

Şekil 6.3. En Yüksek Yazlık Nüfus İle Turizm İşletmesi Belgeli Tesis Yatak Kapasitesi Arasındaki İlişki

Bir yörede geliştirilen tesis sayısı ve yatak kapasitesi turizm mevsimi ile de bir ilişki içindedir. Turizm mevsiminin daha uzun olduğu yerlerde, daha çok konaklama tesisi yatırımı yapıldığı bir gerçektir. Diğer taraftan, artan konaklama tesis ve yatak kapasitesinin turizm mevsiminin uzatılmasında bir etken olduğu da bilinmektedir.

Turizm mevsimi süresi ile konaklama tesis sayısı ve yatak kapasitesi arasındaki bu ilişki Şekil 6.4 ve Şekil 6.5'ten izlenebilir. Görüldüğü gibi, hem tesis sayısı hem de yatak kapasitesi ile turizm mevsimi süresi arasında belirgin derecede artı ilişki vardır.

% 59.57'sinde su, % 51.06'sında kanalizasyon, % 19.15'inde PTT ve % 14.89'unda diğer hizmetler (plaj hizmetleri - Iskenderun ve Urla; çöp toplama ve temizlik hizmetleri-Bodrum, Urla, Ezine ve Burhaniye) (Tablo 6.51).

Tablo 6.51. Yaz Aylarında Yetersiz Olan Belediye Hizmetleri

	YANIT	M.FREKANS-YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
a) Ulaşım	Yetersiz	12	25.53	#####
	Yeterli	35	74.47	#####
b) Elektrik Sistemi	Yetersiz	5	10.64	##
	Yeterli	42	89.36	#####
c) Su Sistemi	Yetersiz	28	59.57	#####
	Yeterli	19	40.43	#####
d) Kanalizasyon	Yetersiz	24	51.06	#####
	Yeterli	23	48.94	#####
e) PTT	Yetersiz	9	19.15	####
	Yeterli	38	80.85	#####
f) Diğer-Hizmetler	Yetersiz	7	14.89	###
	Yeterli	40	85.11	#####

Bu değerlendirmeler sonucu, en çok su (% 59.57) ve kanalizasyon hizmetlerinin (% 51.06) eksikliği hissedildiği söylenebilir.

Yetersiz olan tesisler ile ilgili verilen yanıtlara göre, araştırmaya katılan yerleşmelerin % 74.47'sinde konaklama, % 10.64'ünde ticaret ve yönetim, % 63.83'ünde eğlence, % 27.66'sında sağlık, % 57.45'inde spor ve

% 4.26'sında diğer tesislerin (turizm danışma - Marmaris, günübirlik - Urla) yetersiz olduğu anlaşılmıştır (Tablo 6.52).

Tablo 6.52. Yaz Aylarında Yetersiz Olan Tesisler

	YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
a) Konaklama	Yetersiz Yeterli	35 12	74.47 25.53	██ ██████████
b) Ticaret	Yetersiz Yeterli	5 42	10.64 89.36	███ ██
c) Eğlence	Yetersiz Yeterli	30 17	63.83 36.17	██ ██████████████████
d) Yönetim	Yetersiz Yeterli	5 42	10.64 89.36	███ ██
e) Sağlık	Yetersiz Yeterli	13 34	27.66 72.34	██████████ ██
f) Spor	Yetersiz Yeterli	27 20	57.45 42.55	██ ██████████████████
g) Diğer	Yetersiz Yeterli	2 45	4.26 95.74	█ ██

Yapılan değerlendirmeden, yerleşmelerin çoğunluğunda konaklama (% 74.47), eğlence (% 63.83) ve spor tesisleri - nin (% 57.45) yetersiz olduğu görülmektedir.

Nazım İmar Planlarının (1:5000) ve Uygulama İmar Planlarının (1:1000) onanma tarihlerine bakıldığında, yine çoğunlukta (% 54.17 ve % 66.67) 1980 veya daha sonra tamamlandıkları görülmüştür (Tablo 6.53). Bu tür bir ilişkinin önceden Nazım ve Uygulama İmar Planlarının var olduğu yerleşmelerde, Çevre Düzeni Planlarının tamamlanması ile İmar Planlarının değiştirilmesi veya yeniden yapılmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 6.53'ten görüldüğü gibi, her üç kademedeki planlama çalışmalarının büyük bir çoğunluğu 1980 veya daha sonraki dönemde tamamlanmıştır.

Turizm gelişimi açısından önemli olan bir konu planlarda turizm tesis alanlarının hangi arazilerde yer aldıklarıdır. Bu doğrultuda sorulan soruya, belediyelerin % 72.50'si turizm tesis alanlarının çoğunlukta özel mülkiyette, % 10'u belediye mülkiyetinde ve % 17.50'si hazine mülkiyetinde olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 6.54).

Tablo 6.54. Planlarda Turizm Alanlarının Çoğunlukla Yer Aldıkları Araziler

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Özel mülkiyet	29	72.50	████████████████████
Belediye mülkiyeti	4	10.00	███
Hazine mülkiyeti	7	17.50	█████

Turizm tesis alanlarının özel mülkiyetteki arazilerde yer almaları, kıyı alanlarındaki arazilerin çok çabuk el değiştirmesine, dolayısıyla da spekülasyona neden olmaktadır. Bu ise plan kararlarının uygulanması konularında sorunlar yaratmaktadır. Kıyı alanlarında özel mülkiyetteki arazilerde gözlenen önemli bir gelişme ikinci konutlardır.

İkinci konut alanlarının yaygın olması, turizmin gelişimini engelleyebilecek bir nitelik taşıdığını görmüştük (Tablo 6.34). İkinci konut alanlarının ölçülü olması için

bu tür alanların planlarda yöre özelliklerine bağlı olarak gösterilmesi olumlu bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir. Ancak, bu alanların dışında da ikinci konutların yayılması turizm açısından olumsuz nitelik taşıdığı açıktır.

Değerlendirmeler, yapılan planlama çalışmalarında, yerleşmelerin % 58.97'sinde ikinci konuta ayrılan alanların olduğunu (Tablo 6.55), % 46.34'ünde de planlarda ikinci konuta ayrılan alanlar dışında ikinci konut yapılaşmasının bulunduğunu ortaya koymuştur (Tablo 6.56).

Tablo 6.55. Planlarda İkinci Konuta Ayrılan Alanların Bulunup Bulunmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	23	58.97	████████████████████
Hayır	16	41.03	████████████████

Tablo 6.56. Planlarda İkinci Konuta Ayrılan Alanlar Dışında İkinci Konut Yapılaşmasının Bulunup Bulunmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	19	46.34	████████████████████
Hayır	22	53.66	████████████████████

Bu bölümde, belediyelerin, yörelerinde var olan doğal değerler konusundaki düşüncelerine de yer verilmiştir. Değerlendirmeler, yerleşmelerin % 51.28'inde yörede kesinlikle korunması gereken hayvan ve bitki türlerinin bulunduğunu ortaya koymuştur (Tablo 6.57).

Kesinlikle korunması gereken değerler olarak, belediyeler şu hayvan ve bitki türlerini göstermişlerdir: Balıklar (Silivri, Karataş, Bodrum, Şarköy), Çipira ve Trança balıkları (Urla), karides (Karataş, Şarköy), istakoz (Ezine), geyik (Gündoğmuş, Kemer), dağkeçisi (Kemer), av

Tablo 6.57. Karada ve Denizde Kesinlikle Korunması Gereken Hayvan veya Bitki Türlerinin Bulunup Bulunmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	20	51.28	██
Hayır	19	48.72	██

hayvanları (Marmaris), tavşan (Bozcaada), her türlü deniz ürünleri (Bursa), kuşlar (Edremit , Bandırma), sünger (Bodrum, Marmaris), yeşil örtü (Bodrum), Günnü ağacı (Marmaris) Nergis çiçeği (Karaburun) çam ağaçları (Urla, Ezine, Ayvalık), zeytin ağaçları (Urla, Ezine, Erdek, Burhaniye, Gemlik) ve bağlar (Bozcaada).

Yöreniz için yapılan planlarda, kesinlikle korunması gereken hayvan veya bitki türleri gözönüne alınmış mıdır sorusuna bu tür değerlere sahip yerleşmelerin sadece % 33.33'ü evet yanıtını vermişlerdir (Tablo 6.58).

Tablo 6.58. Planlarda Kesinlikle Korunması Gereken Hayvan veya Bitki Türlerinin Gözönüne Alınıp Alınmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	6	33.33	██████████
Hayır	12	66.67	██

Kıyı alanlarındaki kaçak yapılar ile ilgili soruya alınan yanıtlardan, yerleşmelerin % 34.88'inde turizme hizmet eden kaçak yapıların bulunduğu saptanmıştır (Tablo 6.59).

Kaçak yapıların bulunduğu belediyelerden sadece 2 tanesi (% 13.33), turizm kullanımına ayrılan alanlarda plan kararlarına aykırı yapılan turizm tesislerinden belediyece yıkılan yapıların bulunduğunu belirtmişlerdir (Tablo 6.60).

Tablo 6.59. Turizme Hizmet Eden Kaçak Yapıların Bulunup Bulunmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	15	34.88	██████████
Hayır	28	65.12	████████████████████

Tablo 6.60. Turizm Kullanımına Ayrılan Alanlarda, Plan Kararlarına Aykırı Yapılan Turizm Tesislerinden Belediyece Yıkılan Yapıların Bulunup Bulunmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	2	13.33	███
Hayır	13	86.67	████████████████████

Turizme hizmet eden kaçak yapıların bulunduğu belediyelerin % 80'inde, bu yapıların imar affından yararlandıkları saptanmıştır (Tablo 6.61).

Tablo 6.61. Aftan Yararlanan Turizm Yapılarının Bulunup Bulunmadığı

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	12	80.00	████████████████████
Hayır	3	20.00	████

Plan hükümlerine aykırı yapılan turizm yapılarının yerleşmelerin sadece % 13.33'ünde yıkılması, yasal olmasalar bile yapılan tesislerin yıkımının çok zor gerçekleşebileceğini göstermektedir. Kaçak turizm tesislerinin bulunduğu yerleşmelerden % 80'inde bu yapıların imar affından yararlandırılmış olmaları ise plan kararlarının uygulanması açısından büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır.

Belediyelerin % 51.28'i turizm gelişiminin, plan kararlarına göre gerçekleştiğini, % 48.72'si de plan

kararlarına göre gerçekleşmediğini belirtmişlerdir (Tablo 6.62).

Tablo 6.62. Turizm Gelişiminin Plan Kararlarına Göre Gerçekleşip Gerçekleşmediği

YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
Evet	20	51.28	████████████████████
Hayır	19	48.72	████████████████████

Yapılan değerlendirmeler, belediyelerin % 16.67'sinde turizm tesis alanlarının yerseçimi, % 22.22'sinde tesislerin kapasitesi, % 47.22'sinde tesis türü ve % 13.89'unda diğer konularda plana uyulmadığını ortaya koymuştur (Tablo 6.63). Bunun yanı sıra, belediyelerin bazıları, birçok turizm tesisinin makro kararlara aykırı olarak kurulmasını (Muğla),ya da spekülatif amaçlı Mevzii İmar Planları'nın onanabilmesini (Manavgat) turizmin istenilen doğrultuda gelişimini engellediğini belirtmişlerdir.

Tablo 6.63. Turizm Gelişimi Açısından Plana Uyulamayan Konular

	YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
a) Tesis Alanlarının Yerseçimi	Evet	30	83.33	████████████████████
	Hayır	6	16.67	████
b) Tesis Kapasitesi	Evet	28	77.78	████████████████████
	Hayır	8	22.22	██████
c) Tesis Türü	Evet	19	50.78	████████████████████
	Hayır	17	47.22	████████████████████
e) Diğer	Evet	31	86.11	████████████████████
	Hayır	5	13.89	████

Değerlendirmeler neticesi, planların, belediyelerin % 34.29'unda öngörülen nüfus ve turizm alanlarının ulaşım

alanlarının askeri güvenlik bölgesi içinde kalması-Karaburun gibi) gösterilmiştir (Tablo 6.65).

Tablo 6.65. Turizm Alanlarında Plan Kararlarını Uygulama Sırasında Karşılaşılan Güçlükler

	YANIT	M.FREKANS- YERL.SAYISI	YÜZDE DAĞILIM(%)	YÜZDE DAĞILIM HISTOGRAMI
a) Uygulama İçin Detaylı Planların Olmayıışı	Evet	9	24.32	#####
	Hayır	28	75.68	#####
b) Uygulayıcı Kuruluşun Belli Olmayıışı	Evet	3	8.11	###
	Hayır	34	91.89	#####
c) Birçok Planın Birarada Bulunuşu	Evet	4	10.81	###
	Hayır	33	89.19	#####
d) Mali Olanakların Kısıtlı Oluşu	Evet	20	54.05	#####
	Hayır	17	45.95	#####
e) Turizm Alanlarının Özel Mülkiyette Oluşu	Evet	23	62.16	#####
	Hayır	14	37.84	#####
f) Diğer	Evet	10	25.64	#####
	Hayır	29	74.36	#####

Burada, planların uygulanmasında en büyük güçlüklerin, turizm tesis alanlarının özel mülkiyette olması (% 62.16) ve mali olanakların kısıtlı olmasından (%54.05) kaynaklandığı saptanmıştır. Ayrıca bazı belediyeler turizm gelişiminde tek kriter "maksimum yatak" olduğundan planlamanın gereksiz olduğu gibi bir yorumun belirmesinden (Manavgat), mülkiyetlerin küçük oluşundan (Bodrum) ve bazı turizm alanlarının askeri güvenlik bölgesi içinde kaldığından (Karaburun) planların turizmin gelişimini gerektiği gibi yönlendiremediğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM 7 - SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Günümüzde kitlesel özellik gösteren turizmin en önemli özelliklerinden biri, turizm hareketlerinin turizm mevsimi olan yaz aylarında yoğunlaşmasıdır. Gözlenen ikinci önemli özellik de, dinlenmek ve eğlenmek amacı ile yapılan seyahatlerin çoğunlukta deniz kıyılarındaki alanlarda gerçekleşmesidir.

Kıyı alanları doğal ve yapay özellikleri nedeni ile hassas mekânlardır. Yanlış kullanımlar bu alanlarda çok çabuk doğal ve görsel dengesizlikler yaratabilir. Bu nedenle, turizm gelişimine ve planlamasına etki eden faktörlerin belirlenmesi, aralarındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması gerekir. Ayrıca, yörelerin fiziksel sosyal ve ekonomik yapılarının turizmi etkileyici bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu yönden yöre özelliklerine göre turizm faaliyetlerinin tanımı, tayini, kullanım esaslarının belirlenmesi zorunlu olmaktadır. Bu da çevre değerlerini gözönüne alan çok kapsamlı bir Turizm Planlaması ile olması olacaktır.

Son yıllarda Türkiye'ye gelen yabancı sayısında büyük artışlar kaydedilmiştir. (Tablo 7.1). 1989 yılında Türkiye'yi toplam 4 600 000 kişinin ziyaret edeceği tahmin edilmektedir [145]. Türkiye'deki turizm hareketlerinin böyle büyük bir hızla artması, bugün turizm kullanımına açılmamış alanların korunması ve gelecek kuşaklara iletilmesi açısından endişeler yaratmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'de de çok kapsamlı bir Turizm Planlamasının önemi vurgulanmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye'de kıyı alanlarında turizm gelişimini ve planlamasını etkileyen faktörlerin belirlenmesine

Tablo 7.1. Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı ve Artış Oranları (1980-1988) [139] [143] [144]

Yıllar	Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı	Artış (%)
1980	1 057 364	
1981	1 158 125	9.53
1982	1 148 363	-0.99
1983	1 506 557	31.19
1984	1 855 337	23.15
1985	2 190 217	18.05
1986	2 395 790	9.39
1987	2 855 546	19.19
1988(.)	3 784 393	32.53

(.) ilk 10 ay verileri.

çalışılmıştır. Bu faktörlerin değerlendirilmesi ile de kıyılarda yapılan turizm uygulamalarının başarılı sonuçlar verebilmesi için fiziksel planlamada gözönüne alınması gereken konular saptanmıştır.

Günümüze kadar geliştirilen teorik bilgiler ve değerlendirilen bazı uygulamalar neticesi kıyı alanlarında turizm planlama sürecinde gözönüne alınacak faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişkiler Şekil 7.1'de gösterilmiştir.

● Burada önerilen bu planlama yaklaşımının hareket noktasını turizm ve çevre ilişkileri oluşturmaktadır. Kıyı alanlarında geliştirilecek turizm tesis türlerini ve kapasitelerini temelde doğal kaynakların özellikleri belirlemektedir. Doğal kaynaklar yanı sıra, bu aşamada gözönüne alınacak değerler arasında kültürel çevre değerleri de yer almaktadır. Önerilen turizm gelişiminin gerçek gereksinimlere yanıt verecek nitelikte olması için doğal kaynakların değerlendirilmesi ile ulaşılan kapasite ve kullanım biçimlerinin iç ve dış turizm istek durumuna göre uyarlanması gerekmektedir.

● Bu yaklaşımda gözlenebilen ikinci önemli konu, kullanım kararlarının makro kararlar doğrultusunda alınmasıdır. Turizm yatırımlarının mekânda dağılım konusunun

ülkesel veya bölgesel ölçekte ele alınması, turizm yatırımlarının bölgelerarasında dengeli dağılımı ve turizm ile diğer faaliyetler arasında dengeli ilişkilerin kurulması açısından gerekli olmaktadır.

• Üçüncü önemli konu, turizmin ekonomik hedeflerinin gerçekleşebilmesi için gerekli olan kapasitelerin tümünün kıyı alanlarında yoğunlaşması yerine bir bölümünün, iç bölgelerde turizm için çekim oluşturabilecek kaynakların çevresinde yer almasıdır. Bu bağlamda, kıyı alanlarında denize dayalı turizm faaliyetlerinin tüm diğer turizm faaliyetleri ile bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Burada yine, kıyı alanlarının bölgesel ölçekte planlanmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Önerilen bu yaklaşımın, Türkiye koşullarında uygulanabilirliğini değerlendirmek amacı ile Türkiye'nin Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında yer alan belediyelere uygulanan anket soruşturması ile bu alanlardaki turizm gelişimi ve planlamasının değerlendirilmesi yapılmıştır. Anketlerin değerlendirilmesinden elde edilen bazı genel bulgular aşağıda belirtilmiştir.

o Türkiye'de, birçok ülkede olduğu gibi, turizm faaliyetleri uygun iklim koşullarına sahip kıyı alanlarında yoğunlaşmaktadır.

o Kıyıda yer alan yerleşmeler, kıyıdan belirli uzaklıklarda yer alan yerleşmelere göre daha hızlı büyümektedirler. Deniz kıyısında yer alan yerleşmelerin 1980/85 yılları arasındaki nüfus artışlarının aritmetik ortalaması % 29.95 iken, aynı yörelerde deniz kıyısından belirli uzaklıkta yer alan yerleşmelerde bu artış % 21.27'dir.

o Turizm yatırımcıları en çok deniz kıyısındaki alanları tercih etmektedirler. Yerleşmelerin sadece % 43.18'inde yerleşme dışında, parselleri doğrudan doğruya deniz kıyısı ile sınır teşkil etmeyen turizm tesisleri bulunmaktadır.

o Konaklama tesisleri, özellikle kıyıda kentsel bir yerleşmenin bulunduğu yörelerde yoğunlaşmaktadır. Kıyıda yer alan yerleşmelerin çevresinde konaklama tesislerinin % 80'i, kıyıda yer almayan yerleşmelerin çevresinde ise konaklama tesislerinin sadece % 20'si bulunmaktadır. Kıyıda yer alan yerleşmelerden % 76.47'si kıyıya paralel gelişmekte, sadece % 23.53'ü her yönde gelişme göstermektedir.

o Kıyıda yer alan yerleşmelerde kış-yaz nüfus artışlarının aritmetik ortalaması % 409.44 gibi bir değer gösterirken, iç yerleşmelerde bu artış sadece % 69.36 gibi bir değer göstermektedir.

o Türkiye 12 aylık bir turizm mevsimine olanak ve -
rirken, belediye yetkililerinin verdikleri yanıtlardan kıyılarıdaki turizm mevsiminin 4.84 ay olduğu saptanmıştır.

Yukarıda belirtilen bulgular, Türkiye'de kıyı kesiminde turizm faaliyetlerinin yoğunluğunu, tercih nedenlerini ortaya koymaktadır. Şekil 7.1'de belirtilen esaslar çerçevesinde, anketlerin değerlendirilmesi ile elde edilen bulgulardan hareket ederek, Türkiye kıyılarında turizm planlaması yönünden gözönünde tutulacak hususları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

● Günümüze kadar kıyıların kullanımı ve korunmasına yönelik birçok yasal önlem alınmıştır. Yasal düzenlemelerin birçok durumda birbiri ile çelişkili hükümler getirmiş olması bu konuda yapılan uygulamaların kalıcı olmasını engellemiştir. Hazırlanan planların sadece %33.33'ünde yöredeki doğal değerlerin gözönüne alındığı görülmüştür. Bu durum, bugüne kadar kıyı alanlarının geniş çapta bir değerlendirilmeye tabii tutulmadığından kaynaklanmaktadır. Son zamanlarda, bazı kıyıların Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilerek korunmalarına çalışıldığı gözlenmiştir. Bu tür girişimler parçacı yaklaşımlar olduklarından yeterli olamamaktadırlar. Kaldı ki, bu alanların nasıl korunacağı ve buralarda yapılacak

uygulamaların nasıl sürdürüleceği konuları da yeterince belirlenememiştir. Kesinlikle korunması gereken alanları hiçbir şekilde kullanıma açmak doğru değildir. Kullanıma açılan alanların da, kullanım biçim ve yoğunluklarının, bu alanların doğal özelliklerini gözetilen bir yaklaşım çerçevesinde saptanması gerekmektedir. Kullanıma açılan alanlarda, çevre kirlenmesi çerçevesinde görsel kirlenmenin de engellenmesi sözkonusudur. Bu konuda, turizm alanlarının tamamen lineer gelişimi yerine, kıyıda belirli aralıklarla kullanıma açılmamış alanların bırakılması olumlu sonuçlar verebilir. Günümüzde, Türkiye kıyılarının, bazı Akdeniz ülkelerinde gözlenen yoğun ve kitlesel gelişmelere ulaşmamış olması bu konuda umut vericidir.

• Kıyı alanlarında deniz ağırlıklı gelişen turizm faaliyetlerinin diğer turizm faaliyetleri ile bir bütün olarak düzenlenmesi planlamanın bölge ölçeğinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Türkiye'de Bölge Planlarının boşluğu Çevre Düzeni Planları ile giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu planlar kıyı mekânını 3-10 km. derinliğinde bir alan olarak değerlendirmekte, dolayısıyla kıyının iç kısımlarla olan ilişkileri gerektiği gibi gözönüne alınamamaktadır.

Türkiye'de turizm gelişimi Beş Yıllık Kalkınma Planları ile yönlendirilmektedir. Kalkınma planlarında turizm ekonomik yönden yaklaşılmakta, yatırımların mekânda nasıl dağılacığı konusunda bilgi verilmemektedir. Bu planlarda turizmin diğer sektörlerle olan ilişkisi de sadece yatırımlar düzeyinde kalmaktadır. Bu eksiklikleri gidermek amacı ile;

- o Kıyılarda korunacak tarihi değerleri ve doğal kaynakları,
- o Turizm yatırımlarının mekânda dağılımı ve
- o Turizm faaliyetlerinin diğer arazi kullanım biçimleri ile olan ilişkilerini kapsamlı bir biçimde belirleyen,

3194 sayılı İmar Yasasının da öngördüğü, Bölge Planları - nin hazırlanması kaçınılmazdır.

• Turizm faaliyetleri, Türkiye kıyılarında denizden yararlanmaya yönelik bir gelişme göstermektedir. Bu nedenle, deniz kıyılarının iç alanlara oranla daha yoğun kullanılması ve daha çok tahrip olması sözkonusudur. Halbuki, araştırma bu kıyılardaki yörelerin, deniz dışında birçok turizm kaynağı ile de zengin olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle, bu yörelerin %70.83'ünde tarihi eserler ve sit alanları, % 41.67'sinde arkeolojik alanların olması, turistleri iç kısımlara çekmek için güçlü birer kaynak olmaktadır. Ayrıca, kıyı alanlarında gelişen turizm faaliyetleri, orman alanlarının varlığı, dağ ile ilişkiler, ulusal parklar, termal su kaynakları, av olanakları ile de tamamlanabilecek bir özelliğe sahiptir. Ancak, tüm bu olanakların günümüzde yeterince değerlendirilmediği, (% 53.19) görülmüştür. Turizm kaynaklarının bir bütün olarak ele alınması ile deniz kıyılarına olan baskıların azaltılması, dolayısı ile buraların korunması ve gelecek kuşaklara iletilmesi için olanaklar yaratılacaktır. Bunun yanı sıra, birçok turizm faaliyetinin bir bütün olarak düzenlenmesi ile sağlanacak tesis ve donatım çeşitliliği turizm mevsimi ve turistlerin kalış sürelerinin uzatılmasında da güçlü bir etken oluşturacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] AKER, A.A., Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Rehberlik Kursu Ders Notları, 1987.
- [2] MEYDAN LAROUSSE, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, İstanbul: Meydan Yayınevi, Cilt 12, 1980.
- [3] TOSKAY, T., Turizm-Turizm Olayına Genel Yaklaşım, İstanbul: Der Yayınları 23, 1983.
- [4] ERALP, Z., Genel Turizm, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları 3, 1983.
- [5] OECD, Tourism-Policy And International Tourism in OECD Member Countries 1976, Paris: OECD, 1976.
- [6] SEZGİN, O.M., ACAR, Y., Turizm Tanıtma-Pazarlama- Ekonomi, Ankara: 1983
- [7] IVOTO, International Travel Statistics, Definitions and Applications of Terms, Geneva: IVOTO, 1973.
- [8] OLALI, H., Turizm Dersleri, s.9-29, Özdemir, M. (Hazırlayan): Turizm Nedir?, Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, İnceleme/Araştırma Dizisi: 1, 1986.
- [9] GUNN, C.A., Vacationscape-Designing Tourist Regions, Second Edition, New York: Van Nostrand Reinhold Company, 1988.
- [10] ANDRIÇ, N., Turizam u Regionalnom Razvoju, Savetovanje: Turizam Značajan Faktor Društveno Ekonomskog Razvoja Jugoslavije, Zagreb: Ekonomski Pregled-Časopis Saveza Ekonomista Hrvatske, s.11-23, 1977.
- [11] GUNN, C.A., Tourism Planning, Second Edition, New York: Taylor Francis, 1988.
- [12] MILIÇ, B., Izrada Prostornih Planova za Turistička Područja, Turizam, Zagreb: br.4-5, s.10-13, 1963.
- [13] GASPAROVIÇ, F., Značaj Prostornog Uredenja i Zaštite Okoline u Turizmu, Savetovanje: Turizam Značajan Faktor Društveno Ekonomskog Razvoja Jugoslavije, Zagreb: Ekonomski Pregled-Časopis Saveza Ekonomista Hrvatske, s.115-122, 1977.

- [14] MORALI, K.K., Konaklama ve Gastronomi Tesisleri İnşa Sorunları, s.96-109, Turizm Yıllığı 1985, Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1986.
- [15] E C E, Planning and Development of the Tourist Industry in the ECE Region, New York: United Nations Publications, ECE/Sem.1/4, 1976.
- [16] McINTOSH, R.W., GUPTA, S., Tourism Principles, Practices, Philosophies, Columbus: Grid Publishing, 1980.
- [17] BAUD-BOVY, M., LAWSON, F., Tourism and Recreation Development, London: Architectural Press, 1977.
- [18] ŞPARAC, J., Kako Maksimalno Razviti Kupališni Turizam na Jadranu?, Split: 1967.
- [19] NEJKOV, D., Turizam u Privrednom i Društvenom Razvoju Jugoslavije, Simpozijum: Izgradnja Turističkih Objekata u Jugoslaviji, Dubrovnik: 1975.
- [20] MARKOVIĆ, S., BREGOVAC, Z., Izbor Mikro-Lokacije, Vrste i Kategorije Smeštajnih Kapaciteta i Mogućnosti Smanjenja Cijene Njihove Izgradnje Savetovanje Turizam Značajan Faktor Društveno, Ekonomskog Razvoja Jugoslavije, Zagreb: Ekonomski Pregled-Časopis Ekonomista Hrvatske, s.209-217, 1977.
- [21] OLALI, H., Turizm Politikası ve Planlaması, İzmir: Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları No: 6, 1982.
- [22] FESTIĆ, M., Turizam-Nova Dimenzija Savremene Privrede, Savetovanje Turizam Značajan Faktor Društveno Ekonomskog Razvoja Jugoslavije, Zagreb: Ekonomski Pregled-Časopis Saveza Ekonomista Hrvatske, s.105-114, 1977.
- [23] SEZGİN, M., Türkiye'de ve Dünya'da Turizm ve Turizm Politikamız, s.25-31, Belediye Başkanları Bölgesel Turizm Semineri, Kuşadası: 3-5 Şubat 1976; Belediye Başkanları Bölgesel Turizm Semineri Notları, Türk Belediyecilik Yayınları No: 31, 1976.
- [24] ÇENGİZ, M., Türkiye İçin Rekreasyon Ağırlıklı Kırsal Turizmin Önemi ve Manisa (Spil) Dağı Milli Parkı İçin Bu Modelin Geliştirilmesi, Yayınlanmamış Bitirme Tezi, Balıkesir: U.Ü. Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 1987.

- [25] GÜLER, Ş., Turizm Sosyolojisi, s.51-64, Özdemir, M., (Hazırlayan), Turizm Nedir? Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, İnceleme/Araştırma Dizisi: 1, 1986.
- [26] GÖÇER, O., Şehirciliğe Giriş, Konya: Konya Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi Yayını, 1979.
- [27] ATİNA ANLAŞMASI, Atina: CIAM-Milletlerarası Modern Mimari Kongresi, Yörük, A. (Çeviri), Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü-Sosyal Araştırma Dairesi 52, 1969.
- [28] ALTAN, T., ÖNSOY, C., Fiziksel Planlama Çalışmalarında Kıyı Rekreasyonunda Uygun Alan Seçimi Yönteminin Araştırılması, s.66-82, Aydemir, Ş., Erkonak, S. (Hazırlayanlar), Ülkesel Kıyıların Korunması Planlanması Düzenlenmesi Kollokyumu, Trabzon: K.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1983.
- [29] SAĞCAN, M., Rekreasyon ve Turizm, İzmir: Cumhuriyet Basımevi, 1986.
- [30] GÜLEZ, S., Doğa Koruma ve Turizm: Uzlaşması Gereken İki Zıt Olguyu, s.81-91, Turizm Yıllığı 1986, Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1988.
- [31] YILDIZCI, A. C., Kuşadası'ndaki Doğal Kaynakların Rekreasyon ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi, s.43-59; Kartal K., Cankaya, Ö. (Derleyenler), Kıyı Kentlerimizin Temel Sorunları, Kuşadası: 24-26 Mayıs 1979 Sempozyum Bildirileri, Ankara: Kuşadası Belediyesi Yayınları No 1, 1980.
- [32] ROPPONEN, P.J., Tourism and the Local Population, pp. 104-108, Planning and Development of the Tourist Industry in ECE Region-Symposium: Dubrovnik, ECE, 13-18 October, 1975; New York: United Nations Publications, ECE/Sem. 1/4, 1976.
- [33] UY, LP, Tourism and Regional Development, Leeds: Institute of Social and Economic, University of York and Leeds Polytechnic, Study for the Directorate General for Transport (Tourism Services) of the European Commission, 1988.
- [34] ATAÜZ, A., Varolan Biçimiyle "Turizm", "Turizm Planlaması" ve "Planlılar", Planlama, Sayı 2, s.7-10, 1986.
- [35] KOZŁOWSKI, J., Threshold Approach in Environmental Planning, Ekistics, Vol.52, No.311, pp.146-153, 1985.

- [36] COOK, M., WELLS, J.G., Environmental Planning for Tourism in the East Midlands; In Latimer, The Impact of Tourism and Recreation on the Environment, pp.59-64, 1983.
- [37] DOĞAN, H.Z., Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri, İzmir: Uğur Ofset Matbaacılık ve Ticaret, 1987.
- [38] BUTLER, R.W., Bir Turizm Alanının Gelişme Süreci: Kaynakların Yönetimi Konusunda İpuçları, Çeviri: Bilgen, P., Planlama, Sayı 2, s.11-15, 1986.
- [39] ROMERIL, R., Tourism and the Environment: Towards a Symbiotic Relationship, International Journal of Environmental Studies, A. Vol.25, pp.215-218, 1985.
- [40] MATHIESON, A., WALL, G., Tourism: Economic Physical and Social Impacts, London:Longman,1982.
- [41] UNEP, Development of Mediterranean Tourism Harmonized With the Environment, (a project outline), Split: Mediterranean Action Plan, Project No: Me/5102-83-05, 1985.
- [42] GÜNDÜZ, O., Fiziksel Planlama Çalışmalarında Çere-selci Yaklaşım, Değişen Çevre Kavramı ve Planlama Sempozyumu, İzmir: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Şehir Planlama Bölümü, Haziran, 1981.
- [43] KADT, de E., Tourism Passport to Development?, Second Printing, New York: Oxford University Press, 1984.
- [44] HALL, J., The Capacity to Absorb Tourists, Built Environment, Vol. 8, No. 3, pp.392-397,1974.
- [45] TEKELİ, H., Turizm Sektörünün Yararlandığı Kaynaklar ve Turizm Sektörünün Organizasyonu, s.87-91; Alican, C. (Derleyen), Turizm ve Sanat Semineri, Turizm Semineri Notları, Antalya:TTB, 1979.
- [46] BAUER, G.H., "Razvoj i Značenje u Hrvatskom Primorju" Radovi Geografskog Instituta Sveučilišta u Zagrebu,Vol.8, s.2-35, 1969.
- [47] DÖKMECİ, V., On Optimization Model for a Hierarchical Spatial System, Journal of Regional Science Vol. 13, pp. 439-451, 1973.
- [48] TEKELİ, İ., Planlama ve Ülkesel Fiziki Planlama Üzerine, Ankara: ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Yayın No 17, 1971.

- [49] ATA, H., Turizm Olayı ve Türkiye'nin Durumu, s.24-33. Turizm Yıllığı 1985, Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1986.
- [50] CHRISTALLER, W., Some Considerations of Tourism Location in Europe: The Peripheral Regions-Under-Developed Countries-Recreation Areas, Regional Science Association: Papers, XII, pp. 95-105, 1963
- [51] WILLIAMS, A.V., ZELINSKY, W., On Some Patterns in International Tourist Flows, Ekistics, Vol.31, No. 184, pp.205-212,1971.
- [52] BÖVENTER, E. von, Land Values and Spatial Structure: Agricultural, Urban and Tourist Location Theories, Regional Science Association: Papers, XVIII, pp.231-242, 1966.
- [53] OZANKAYA, Ö., Turizm ve Toplumsal Kültür, s.59-86, Alican, C. (Derleyen), Turizm ve Sanat Semineri Notları, Antalya: TTB, 1979.
- [54] BARON, R.R.V., Information Systems for Tourism, New Perspectives and Policies-International Tourism Congress, Marmaris: October, 1978; Journal of the Muğla School of Business Administration, Special Issue, pp.29-56, 1978.
- [55] DOWER, M., Tourism and Conservation in Europe, Ekistics, Vol. 39, No. 232, pp.192-195,1975.
- [56] USTA, Ö., Turizm Hareketlerinde Mevsimlik Yoğunlaşması, s.64-79, Turizm Yıllığı 1985, Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1986.
- [57] TUPPEN, J.N., Urban Tourism in France: A Preliminary Assessment Working Paper 3, Urban Tourism Project, University of Salford, Dept. of Geography, December, 1985.
- [58] KTB, Turistik Düzenleme, Ankara: KTB Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları: 49, 1983.
- [59] KTB, Belgeli Turizm Tesisleri Raporu 1986, Ankara: KTB Turizm Genel Müdürlüğü Tesisler Dairesi Başkanlığı, 1987.
- [60] ARVILL, R., Man and Environment, Middlesex: Penguen Books, 1970.
- [61] KOVAÇEVIÇ, N., O Nekim Osnovnim Elementima Prostorne Strategije na Jadranskom Turističkom Području, s.35-42, Aktuelna Pitanja Prostornog Planiranja i Perspektive Razvoja Jadranskog Područja-Savetovanje, Zadar 1971.

- [62] VUKIČEVIĆ, M., Prava Regulatoriva Kao Deo Sistema Mera Savremene Turističke Politike , Savetovanje Turizam Značajan Faktor Društveno Ekonomskog Razvoja Jugoslavije, Zagreb: Ekonomski Pregled-Časopis Saveza Ekonomista Hrvatske, s.191-207, 1977.
- [63] ALFIER, D., Razvojne Linije i Specifični Problemi Stvaranja i Provođenja Turističke Politike , Savetovanje Turizam Kao Faktor Razvoja Zemlje, Hvar: 24-27, 10, 1968; Ekonomski Pregled-Časopis Saveza Ekonomista Hrvatske, s.166-174 1968.
- [64] AKINÇ, Ü., Turizm Ana Politikasına İlişkin Model Seçenekleri , Ankara: TTB Araştırma ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, TAP Çalışmaları: 3, 1978.
- [65] PEPPELENBOSCH, P.G.N., TEMPELMAN, G.J., Tourism and the Developing Countries , Ekistics, Vol.39, No.232, pp.196-198, 1975.
- [66] ANDRIELLO, D., The Physical Planning of Tourism , Ekistics, Vol. 19, No. 115, pp.348-351, 1965.
- [67] SUHER, H., Plan-Planlama-Şehir Planlama, s.1-8, Yeni İmar Mevzuatı Planlama ve Uygulama Semineri Bildirileri, İstanbul: İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi, 1986.
- [68] ALATAN, H., Milli Fiziki Plan Açısından Türkiye'de Dinlenme ve Turizm Planlaması Sorunları , I. Milli Fiziki Plan Semineri, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası, Ocak 1968.
- [69] INSKEEP, E., Tourism Planning: An Emerging Specialization , Journal of the American Planning Association, Vol. 54, No.3, pp.360-372, 1988.
- [70] DOMANIK, R., Metoda Izrade Dugoročnih Programa Razvitka Turizma u Primorskom Području , Turizam, Zagreb: br.4-5, s.6-9, 1963.
- [71] W.T.O., Development of Intraregional and Interregional Tourism in the Six WTO Regions , Madrid: WTO, 1977.
- [72] UYSAL, M., Turizmde Talep Projeksiyon Modelleri ve Özellikleri , s.34-47, Turizm Yıllığı 1985, Ankara: Turizm Bankası Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1986.
- [73] BAYER, Z., Mediterranean Tourism and Environment , New Perspectives and Policies - International Tourism Congress: Marmaris: October 1978; Journal of the Muğla School of Business Administration, Special Issue, pp.57-69, 1978.

- [74] ÇETİNER, A., Kuşadası'nda Fiziksel-Sosyal Yapı Değişmesi ve Donatım Gereksinimi, s.161-168; Kartal, K., Cankaya, Ö. (Derleyenler); Kıyı Kentlerimizin Temel Sorunları, Kuşadası: 24-26 Mayıs 1979, Sempozyum Bildirileri, Ankara: Kuşadası Belediyesi Yayınları No.1 1980.
- [75] ATAÇ-RÖSCH, I., Turizmin Ülke Ekonomisindeki Yeri ve Planlama, Planlama, Sayı 2, s.18-22, 1986.
- [76] TTB Turizm Planlaması Genel Müdürlüğü, Türkiye Ekonomisi ve Turizm, Ankara: FPG, 1977.
- [77] SZOS, Prostorni Plan Zayednice Općina Split do 2000. Godine-Sazetak, Šimunović, I. (Hazırlayan), Split: 1982.
- [78] MARINOVIÇ-UZELAC, A., Prilog Defininranju Odnosa Prostornog i Društvenog Planiranja, s.137-141, Aktuelna Pitanja Prostornog Planiranja i Perspektiva Razvoja Jadranskog Područja-Savetovanje, Zadar: 1971.
- [79] UZKS, Regionalni Prostorni Plan Kotara Split, Knjiga II, Split: 1964.
- [80] W.T.O., Physical Planning and Area Development for Tourism in the Six WTO Region 1980, Madrid: WTO, 1980.
- [81] ÖZCAN, Ü., Turizmin Gereği ve Çok Yönlü Etkileri, s.5-14, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Belediyeler, Ankara: Teknik Araştırma ve Uygulama Müdürlüğü Yayınları, No: 17, Sayı 2 1988
- [82] SAYINALP, N., Malta-Valletta'da 9-12 Aralık 1986 Günlerinde Düzenlenen: İskan Edilmemiş Kıyı Alanları ve Adalarda Su Kaynaklarının Geliştirilmesi, İller Bankası Dergisi, Sayı: 3, s.31-32, 1987.
- [83] GAŞPAROVIÇ, F., Problemi Prostornog Planiranja Turističkih Područja, Savetovanje Turizam Kao Faktor Razvoja Zemlje, Hvar: 24-27.10.1968, Ekonomski Pregled-Čosopis Saveza Ekonomista Hrvatske, s.246-267, 1968.
- [84] PETRIÇ, I., Split u Odnosu na Šira Područja, Split: Ekonomski Institut Split-Privredni i Duruštveni Razvoj Splita 46, 1982.
- [85] VANHOVE, N., L'Amenagement du Littoral Belge, Urbanisme, No. 123/124, pp.82-94, 1971.

- [86] ÇUBUK, M., Turizmin, Dinlenme-Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım, İstanbul: Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Yayın No: 7, 1981.
- [87] KTB FPG, Köyceğiz Muğla Turizm Gelişim Projesi, Kitap 1, Ankara: KTB Planlama ve Yatırımlar Dairesi Başkanlığı.
- [88] ÖZCAN, Ü., Kıyılarda Yanlış Kullanımların Çevresel Etkileri ve Sosyal Maliyetler, s.36-42, Aydemir, Ş., Erkonak, S. (Hazırlayanlar), Ülkesel Kıyıların Korunması Planlanması Düzenlenmesi Kollokyumu, Trabzon: K.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1983.
- [89] SOĞANCIOĞLU, C., Kıyılarımızdaki Yanlış Kullanımlar, Milli Park, Doğa Anıtı, Biogenetik Rezerv ve Orman İçi Dinlenme Yerlerinin Planlanması, Değişen Çevre Kavramı ve Planlama Sempozyumu İzmir: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü, Haziran, 1981.
- [90] UI SR HRVATSKE, Regionalni Prostorni Plan Istre, Zagreb: 1969.
- [91] Mc.DOUGALL, M., WOLFE, M.R. Ambience, Amenity and Urban Design of Small Shoreline Towns, Coastal Zone 83, San Diego: The Third Symposium on Coastal and Ocean Management, 1983.
- [92] KARTAL, K., Sunuş, s.XVII-XXII; Kartal, K., Çankaya Ö., (Derleyenler), Kıyı Kentlerimizin Temel Sorunları, Kuşadası: 24-26 Mayıs 1979 Sempozyum Bildirileri, Ankara: Kuşadası Belediyesi Yayınları No. 1, 1980.
- [93] POLACEK, M., Methodology for Integrated Socio-Economic Environmental Planning of the Tourist Industry Development, pp.153-164, Planning and Development of the Tourist Industry in ECE Region- Symposium: Dubronik: ECE, 13-18 October, 1975, New York: United Nations Publications, ECE/Sem.1/4, 1976.
- [94] UI SR HRVATSKE, UI SR SLOVENIJE, Koordinacioni Regionalni Prostorni Plan Gornjeg Jadrana Završni Izveštaj, Rijeka: 1972.
- [95] BIASINI, E.J., Cote Aguitaine, Urbanisme, No.123/124, pp. 63-67, 1971.
- [96] SAUER, C., Yugoslavie: La Cote Monténégrine, Urbanisme, No. 129, pp.47-57, 1972.

- [97] FULLER, S.S., Capitalizing on Heritage Resources-
Lessons From the American Experience ,
Washington: Unpublshed Paper, George
Washington University, 1988.
- [98] DPT, Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967,
Ankara: DPT, 1963.
- [99] DPT, Kalkınma Planı - İkinci Beş Yıl, 1968-1972,
Ankara: DPT, 1967.
- [100] DPT, Yeni Strateji ve Kalkınma Planı - Üçüncü
Beş Yıl 1973-1977, Ankara: Yayın No: DPT,
1272, 1972.
- [101] DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-
1983, Ankara: Yayın No. DPT: 1664, 1979.
- [102] DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-
1989, Ankara: Yayın No. DPT: 1974, 1984.
- [103] SUHER, H., Planlama Süreci ve Mekan Boyutu, s.19-22,
Şehirciliğin Son 25 Yıllı Semineri, Bildiri-
ler, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1984.
- [104] 3194 Sayıllı İmar Kanunu, R.G. 18749, 9 Mayıs 1985.
- [105] ERSEK, S., DÜZGÜNOĞLU, E., An Approach to Physical
Planning for Tourism Development in Turkey,
pp.68-75, Planning and Development of the
Tourist Industry in the ECE Region-
Symposium, Dubrovnik: ECE, 13-18 October,
1975, New York: United Nations Publications,
ECE/Sem. 1/4, 1976.
- [106] KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, Ülke Kıyılarının Korun-
ması, Planlanması ve Düzenlenmesi , s.43-58,
Aydemiş, Ş., Erkonak, S. (Hazırlayanlar),
Ülkesel Kıyıların Korunması Düzenlenmesi,
Kolokyumu, Trabzon: K.Ü. Mimarlık Fakül-
tesi, 1983.
- [107] BİB, İmar Proje Dairesi Başkanlığı'ndan Alınan
Bilgiler, Ankara: 18.1.1988.
- [108] TTB, Batı Akdeniz ve Güney Ege Turizm Gelişim
Araştırması-Güney Antalya Turizm Gelişme
Projesi , Ankara: TTB Planlama Dairesi
Başkanlığı, 1975.
- [109] TURİZM BANKASI, Güney Antalya Turizm Gelişim
Projesi , (Brifing Notu), Antalya:1986.
- [110] KAN, S., Turizm Bölge, Alan ve Merkezi Politika-
ları ile Güney Antalya Turizm Gelişim
Projesi , s.15-28, Bayındırlık ve İskân
Bakanlığı ile Belediyeler, Ankara: Teknik

Araştırma ve Uygulama Müdürlüğü Eğitim Yayınları, No: 17, Sayı: 2, 1988.

- [111] KELEŞ, R., Kıyılar ve Toplum Yararı , s.14-26, Aydemir, Ş., Erkonak, S. (Hazırlayanlar), Ülkesel Kıyıların Korunması Planlanması Düzenlenmesi Kollokyumu, Trabzon: K.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1983.
- [112] 6785 Sayılı İmar Kanunu, R.G. 9359, 16 Temmuz, 1956.
- [113] İMAR VE İSKAN BAKANLIĞI, Kıyı Kavramı, Yasal Yaklaşım, Kıyıların Kullanımı ve Korunması , s.27-31, Aydemir, Ş., Erkonak, S. (Hazırlayanlar), Ülkesel Kıyıların Korunması Planlanması Düzenlenmesi Kollokyumu, Trabzon: K.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1983.
- [114] GERAY, C., Kıyıların Toplum Yararına Kullanılmasına İlişkin Sorunlara Genel Bakış, Mimarlık, No 2, s.64-69, 1976.
- [115] Bakanlar Kurulu'nun K.6/9636 Sayılı Kararı, R.G. 12853, 20 Mart 1968.
- [116] 1605 Sayılı 6785 Sayılı İmar Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun, R.G.14251, 20 Temmuz 1972.
- [117] İmar Kanununun Ek 7. ve Ek 8. Maddelerine İlişkin Yönetmelik, R.G. 15122, 18 Ocak 1975.
- [118] 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, R.G. 14527, 6 Mayıs 1973.
- [119] 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu, R.G. 17635, 16 Mart 1982.
- [120] -----, T.C. 1982 Anayasası, İnkılap Kanunları, Bayrak Kanunu, Yalçın, A. (Derleyen), İstanbul: Geçit Kitabevi, 1982.
- [121] 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, R.G. 17943; 29 Ocak 1983.
- [122] 2805 Sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, R.G. 17994, 21 Mart 1983.
- [123] 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, R.G. 18113, 23 Temmuz 1983.
- [124] 2872 Sayılı Çevre Kanunu, R.G. 18132, 11 Ağustos, 1983.

- [125] 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu, R.G. 18229, 23 Kasım, 1983.
- [126] 83/6739 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, R.G.18236, 1 Aralık 1983.
- [127] İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, R.G. 18335, 8 Mart 1984.
- [128] 3086 Sayılı Kıyı Kanunu, R.G.18592, 1 Aralık 1984.
- [129] 3086 Sayılı Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, R.G. 18758, 18 Mayıs 1985.
- [130] M. 1986/4 Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı, R.G. 19160, 10 Temmuz 1986.
- [131] BİB Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, Kıyılarıdaki Uygulamalar Hakkında B-01-Gn.Md./110 No'lu Genelge, Ankara: 1987.
- [132] 88/13019 Bakanlar Kurulu Kararı, R.G. 19863, 5 Temmuz 1988.
- [133] Özel Çevre Koruma Bölgesine İlişkin Esaslar, R.G. 19931, 16 Eylül 1988.
- [134] Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol, Milletlerarası Sözleşme, Karar Sayısı: 88/13151, R.G. 19968, 23 Ekim 1988.
- [135] BİB, Çukurova Metropoliten Bölge 1/25000 Ölçekli İskenderun Alt Bölgesi Nazım Hükümleri, Ankara: Onama Tarihi: 11.11.1983.
- [136] BİB, Kaş-Finike-Kumluca 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Nazım İmar Planı Notları, Ankara: Onama Tarihi: 25.12. ve 19.11. 1986.
- [137] BİB, Köyceğiz-Dalyan 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Nazım İmar Planı Notları, Ankara: Onama Tarihi: 15.3.1983.
- [138] GÖRGÜLÜ, Z., Kıyı Yerleşmelerimizde Fiziksel Planlama, s.178-182, Yenen, Z., Öztürk, F., (Hazırlayanlar), Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları ve Uygulama Sempozyumu, Bildiriler, İstanbul: Y.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1989.
- [139] TB, 1987 T.C. Turizm Bankası A.Ş. Faaliyet Raporu, Ankara: 1988.

- [140] KTB, Oniki Öncelikli Yerleşim Merkezi Ankara: KTB Planlama ve Yatırımlar Dairesi Başkanlığı-Araştırma Grup Başkanlığı, Yayın No: 1982/9, 1982.
- [141] DPT, Kalkınmada Öncelikli Yörelere Başkanlığı, Türkiye'de Yerleşme Merkezlerinin Kademe-lenmesi-Ülke Yerleşme Merkezleri Sistemi, Ankara: Cilt 1, DPT Yayın No. 1806, 1982.
- [142] ATALIK, G., Şehir ve Bölge Planlaması Öğrencileri İçin Uygulamalı İstatistik, İstanbul: İTÜ Matbaası-Gümüşsuyu, 1986.
- [143] BDİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, 1987, Ankara Başkanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 1250, Ocak, 1988.
- [144] TÜRSAB, '88'i Sonlarken , Turizm Dergisi, s.39-40, Ocak, 1989.
- [145] ÇAKMAK, C., 1989 Yılı Programı ve Teşvikler , Turizm Dergisi, s.13, Ocak 1989.

EK - A. LEJANT

1. Tekirdağ-Çorlu Çevre Düzeni Planı (16.6.1980)
2. Gelibolu Yarımadası (Eceabat) (28.7.1981)
3. Çanakkale (16.7.1975)
4. Karabiga-Gümişçay (Devam ediyor)
5. Erdek-Karadağ-Manyas (Devam ediyor)
6. Çınarcık-Yalova-Karamürsel (14.8.1982)
7. Sakarya Kent Bütünü ve Sapanca Gölü (5.7.1982)
8. İznik Gölü (Devam ediyor)
9. Ezine (28.12.1987)
10. Edremit Burhaniye Kıyı Kesimi (4.8.1982)
11. Ayvalık-Küçükköy-Altınova (10.8.1981)
12. Bergama-Dikili (1.4.1981)
13. Foça-Yeni Foça Kıyı Kesimi (23.4.1981)
14. İzmir (4.1.1973)
15. Çeşme Karaburun (1.4.1981)
16. Seferhisar Dilek Yarımadası (1.4.1981)
17. Yenihisar Didim-Güllük (7.2.1983)
18. Bodrum Karatoprak (15.2.1981)
19. Gökova (3.8.1982)
20. Datça Yarımadası (23.4.1982)
21. Bozburun (22.4.1985)
22. Marmaris (7.1.1969) Bozburun (Devam ediyor)
23. Köyceğiz-Dalyan (15.3.1983)
24. Fethiye-Dalaman (24.9.1984)
25. Kaş-Finike-Kumluca (19.11.1986 Kalkan Belediyesi) (25.12.1986 Muğla Kısmı)
26. Güneybatı Antalya (17.7.1977-Revizyonlar: 1978 ve 1985)
27. Antalya (10.3.1986)
28. Serik-Manavgat-Alanya (26.5.1981-Revizyon: 13.12.1983)
29. Anamur Bozyazı (7.8.1970)
30. Aydınçık (7.8.1970)
31. Ovacık (7.8.1970)
32. Mersin-Silifke-Taşucu (7.9.1978)
33. Mersin (24.11.1980)
34. Adana-Karatay-Yumurtalık (27.11.1984)
35. Çukurova Metropolitan Bölge-İskenderun Alt Bölgesi (11.11.1982)
36. Malatya (17.3.1982)
37. Erzurum (28.12.1981)
38. Bozüyük-İnönü (1.10.1981)
39. Bursa Kent Bütünü ve Yakın Çevresi (26.12.1976)
40. Gökçeada (4.1.1984)
41. Sivas Nazım İmar Planı (25.5.1982)
42. Samsun (19.12.1980)
43. İstanbul Metropolitan Nazım İmar Planı (1/50000; 3.7.1980)
44. Konya (1.8.1983)
45. Kapadokya (6.11.1981)
46. Ankara (28.4.1982)
47. Kayseri (1.12.1976)
48. İzmit (2.3.1972)

EK-B. KIYI BELEDİYELERİNE UYGULANAN ANKET FORMU ÖRNEĞİ

- o Anketin Yapıldığı Yerleşmenin İsmi:.....
- o Belediye Başkanının İsmi:.....
- o Belediye Başkanının Mesleği:.....
- o Araştırma Formunu Yanıtlayan Kişinin İsmi:.....
- o Araştırma Formunu Yanıtlayan Kişinin Mesleği:.....
- o Araştırma Formunu Yanıtlayan Kişinin Görevi :.....

YERLEŞMENİN GENEL ÖZELLİKLERİNE YÖNELİK SORULAR

1. Yerleşmenin Bulunduğu Yer:

- () Deniz kıyısında
- () Diğer

2. Yerleşme Nüfusu:

- 1980.....
- 1985.....

3. Size göre, yerleşmenizde çalışanların sektörlere göre sıralanışı nasıldır ?

	1.	2.	3.
Tarım	()	()	()
Sanayi	()	()	()
Hizmetler	()	()	()
Turizm	()	()	()

4. Yerleşmeniz fiziksel yönden, bugüne kadar nasıl bir gelişme göstermiştir?

- () Merkezden her yönde bir gelişme.
- () Deniz kıyısına paralel bir gelişme.

5. Yörenizde ortalama arazi değerleri ne kadardır ?

Yerleşme içi:

a) Deniz kıyısındaki parseller:TL/m²

b) Deniz kıyısı ile sınır teşkil etmeyen parseller:.....TL/m²

Yerleşme dışı:

a) Deniz kıyısındaki araziler:.....TL/m²

b) Deniz kıyısı ile sınır teşkil etmeyen araziler TL/m²

TURİZM GELİŞİMİNİ YÖNLENDİREN FAKTÖRLERE YÖNELİK SORULAR

6. Yerleşmeniz içinde veya çevresinde aşağıda belirtilmiş özelliklerden hangileri mevcuttur?

- () Deniz kıyısı
- () Koylar bölgesi
- () Orman alanlarının varlığı
- () Dağ ile ilişkiler
- () Arkeolojik alanların varlığı
- () Tarihsel eserler ve sit alanları
- () Milli Parklar
- () Termal su kaynakları
- () Av olanaklarının varlığı

7. Yöre özellikleri turizm açısından değerlendirilmiş midir?
 Evet
 Hayır
8. Yerleşmenizde var olan turizm türleri hangileridir?
 Deniz turizmi
 Yat turizmi
 Sualtı sporları turizmi
 Spor turizmi
 Dağ turizmi
 Kış sporları turizmi
 Av turizmi
 Sağlık ve termal su turizmi
 Tarihi ve arkeolojik alan ziyareti
 Kongre turizmi
9. Yerleşmenizde turizmi arttırmak için girişimler var mı? Eğer varsa yatırım türünü açıklayınız?
 Hayır
 Evet Yatırım Türü:
 Altyapı yapımı
 Konaklama tesisleri inşaatı
 Yeme-İçme-Eğlence Tesisleri inşaatı
 Başka (Açıklayınız)
10. Yörenizde çevre elemanlarının kirlilik derecesi, turizm gelişimine engel teşkil ediyor mu?
 Evet Hangisi: Hava, Deniz Suyu, Gürültü,
 Çöp, Erozyon
 Hayır
11. Yörenizde deniz kıyısına dayalı turizm mevsimi kaç aydır?
 Ay
12. Yerleşmenize gelen turistlerin ortalama kalış süresi kaç gündür?
 Gün.
13. Yerleşmenize gelen turistler diğer turizm merkezlerini ziyaret etme arzusunu gösteriyorlar mı?
 Evet, Sizce bu tür zincirleme ziyaret için olanaklar var mı ?
 Evet, Hayır
 Hayır
14. Yerleşmenize gelen turistler çoğunlukla hangi ulaşım türünü kullanmaktadırlar?
 Karayolu
 Demiryolu
 Denizyolu
 Havayolu
15. Yerleşmenizde yat yamaç veya yat barındırma yeri varmıdır?
 Evet
 Hayır

16. Yerleşmenizde kış geçiren yatlar var mıdır?
 Evet
 Hayır
17. Yerleşmenizde yüzmeye uygun kıyı var mı?
 Evet
 Hayır Nedenlerini açıklayınız:
 Kumsal Yok
 Deniz suyu yüzmeye uygun kalitede değil
 Liman var
 Kıyıda yoğun yapılaşma var
 Başka (Açıklayınız)
18. Yörenizde turizm tesislerinin kullandıkları kumsal-plaj alanı yeterli midir?
 Evet
 Hayır
19. Yönetim sınırları içinde olup, yerleşme sınırları dışında bulunan turizm tesis alanlarına sağlanan ulaşım ve altyapı türleri hangileridir ?
 Kara ulaşımı
 Deniz ulaşımı
 Hava ulaşımı
 Elektrik
 Su
 Kanalizasyon
 FTT
20. Turizm tesislerinde çalışan personel nereden sağlanıyor?
 Yerel nüfustan
 Çevre yerleşmelerden
 Başka (Açıklayınız)
21. Yaz aylarında turizmde çalışan personel, turizm sezonu dışında (kış aylarında) nerede çalışmaktadır ?
 Başka yerleşmelere göç etmekte
 Kış turizmi tesislerinde
 Çalışmamaktadır
 Başka (Açıklayınız)
22. Yörenizde deniz kıyısında ikinci konut yapılaşması var mıdır?
 Evet
 Hayır
23. Cevabınız evet ise, sizce ikinci konut yapılaşması deniz kıyısında turizm gelişimini engelleyecek kadar yaygın mıdır?
 Evet
 Hayır

24. Yerel nüfus günlük, haftalık ve yıllık dinlenme-rekreasyon gereksinimlerini nerede karşılamaktadır ?
- | | Yerleşme
içinde | Yerleşmenin
yakın çev -
resinde | Deniz Kıyı -
sında yer
alan diğer
yerleşmelerde | Başka
(Açık-
layınız) |
|-------------|--------------------|---------------------------------------|--|-----------------------------|
| a) Günlük | () | () | () | () |
| b) Haftalık | () | () | () | () |
| c) Yıllık | () | () | () | () |

TURİZM TESİSLERİNİN MEKANDA DAĞILIMINA YÖNELİK SORULAR

25. Yörenizde turizm yatırımcıları hangi alanları tercih etmektedirler?
- () Yerleşme içindeki alanları
 () Yerleşme dışı herhangi bir yerde
 () Yerleşme dışı deniz kıyısındaki alanları
 () Yerleşme içinde ve yerleşme dışında deniz kıyısındaki alanları
 () Başka (Açıklayınız?)
26. Yörenizde yerleşme dışında, parselleri doğrudan doğruya deniz kıyısı ile sınır teşkil etmeyen turizm tesisleri var mı?
- () Evet Kaç tane?
- () Hayır
27. Yerleşmenizin yönetim sınırları içinde turizm yatırımı ve turizm işletmesi belgeli turizm tesis türlerini, sayılarını ve yatak kapasitelerini yazınız.
- | | Turizm Yatırımı
Belgeli | | Turizm İşletmesi
Belgeli | |
|--------------------------|----------------------------|--------------|-----------------------------|------------------|
| | Sayı | Y.Kapasitesi | Sayı | Yatak Kapasitesi |
| Oteller | | | | |
| Bir yıldızlı | | | | |
| İki yıldızlı | | | | |
| Üç yıldızlı | | | | |
| Dört yıldızlı | | | | |
| Beş yıldızlı | | | | |
| Moteller | | | | |
| Tatil köyleri | | | | |
| Pansiyonlar | | | | |
| Kampingle | | | | |
| Apart Oteller | | | | |
| Özel Belgeli
Tesisler | | | | |
| Oberjler | | | | |
| Sınıfı belirsiz | ... | | | |

MEVCUT KIYI YERLEŞMELERİNİN TURİZM İÇİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK SORULAR

28. Sizce turizmin, yerleşmenizdeki diğer uğraşılara etkisi nasıldır ?
- () Turizme paralel olarak diğer uğraşılar da gelişmektedir
 () Diğer uğraşılar turizm gibi bir gelişme göstermemektedir

- () Turizm diğer uğraşmaların gelişmesine engel teşkil etmektedir.
29. Yerleşmenizde turizm sayesinde gelişen yan hizmet alanları var mıdır ? Nelerdir?
 () Evet, Nelerdir: () Turistik eşya yapımı
 () Deri işleri
 () Mücevher işleri
 () Ahşap işleri
 () Elişleri
 () Halıcılık
 () Yemek yapımı
 () Başka (Açıklayınız)
 () Hayır
30. Yerleşmenizin yaz ve kış nüfusu arasında farklılık var mı ? Varsa, en yüksek yazlık nüfusu belirtiniz .
 () Evet, En yüksek yazlık nüfus:.....
 () Hayır
31. Belediye hizmetleri hangi nüfusa göre düzenlenmiştir ?
 () Yazlık
 () Kışlık
 () Yaz ve Kış
32. Sizce, yerleşmenizde yaz aylarında yetersiz olan belediye hizmetleri hangileridir ?
 () Ulaşım
 () Elektrik sistemi
 () Su dağıtım sistemi
 () Kanalizasyon sistemi
 () PTT Hizmetleri
 () Başka (Açıklayınız)
33. Sizce, yerleşmenizde hangi tesisler yaz aylarında yetersiz olmaktadır ?
 () Konaklama
 () Ticaret
 () Eğlence
 () İdari (Yönetim)
 () Sağlık
 () Spor
 () Başka (Açıklayınız)

PLANLAMA VE UYGULAMA SORUNLARINA YÖNELİK SORULAR

34. Yerleşmenizin yönetim sınırları içinde, kıyı alanını kapsayan planlama çalışmalarını ve planların onama tarihini belirtiniz?
	Ölçek	Plan onama tarihi
a) Çevre Düzeni Planı		
b) Nazım İmar Planı		
c) Uygulama İmar Planı		

35. Planda belirlenen turizm alanları çoğunlukla hangi arazilerde yer almaktadır ?
() Özel mülkiyet
() Belediye mülkiyeti
() Hazine mülkiyeti
() Diğer (Açıklayınız)
36. Yöreniz için yapılan planlarda ikinci konuta tahsis edilen alanlar var mıdır ?
() Evet
() Hayır
37. Plan ile ikinci konuta ayrılan alanlar dışında ikinci konut yapılaşması var mıdır ?
() Evet
() Hayır
38. Yörenizde, karada veya denizde kesinlikle korunması gereken hayvan veya bitki türleri var mıdır ?
() Hayır
() Evet, Nelerdir (Belirtiniz)
39. Cevabınız evet ise, yöreniz için yapılan planlarda bu değerler gözönüne alınmış mıdır ?
() Hayır
() Evet, Nasıl?:
40. Yörenizde turizme hizmet edecek kaçak yapılar var mıdır?
() Evet
() Hayır
41. Turizm kullanımına ayrılan alanlarda, plan kararlarına aykırı yapılan turizm tesislerinden belediyenizce yıkan yapı var mıdır?
() Evet, Adedini belirtiniz:.....
() Hayır
42. Yörenizde önceden var olup aftan yararlanan turizm yapılaşması var mı?
() Evet, Adedini belirtiniz ?.....
() Hayır
43. Sizce, yörenizdeki turizm gelişmesi, plan kararlarına göre gerçekleşebiliyor mu?
() Evet
() Hayır
44. Sizce, yörenizde turizm gelişimi açısından plana uyulamayan hususlar nelerdir?
() Turizm alanlarının yerseçimi
() Turizm tesislerinin kapasitesi
() Turizm tesis türü
() Diğer (Açıklayınız)

45. Planların hangi konularda yöreniz için yetersiz olduğunu düşünüyorsunuz ?
- () Öngörülen nüfus konusunda
 - () Turizm gelişme alanlarının ölçüsü konusunda
 - () Turizm gelişme alanlarının kapasitesi konusunda
 - () Turizm alanlarının ulaşım sistemi konusunda
 - () Turizm alanlarına hizmet edecek donatımlar konusunda
46. Turizm alanlarında, plan kararlarını uygulama sırasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?
- () Uygulama için gerekli detaylı planların yok oluşu
 - () Uygulayıcı kuruluşun belli olmayışı
 - () Birçok planın bir arada bulunuşu ve bunlar arasındaki ilişkilerin kopukluğu
 - () Mali olanakların kısıtlı olması
 - () Plan ile belirlenen turizm alanlarının çoğunluğunun özel mülkiyetteki arazilerde olması
 - () Başka(Açıklayınız)

ÖZGEÇMİŞ

Perver Korça 1958 yılında Struga'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Üsküp Tefeyyüz İlkokulu'nda, Lise öğrenimini Üsküp Zdravko Svetkovski Mimarlık Meslek Lisesi'nde tamamladı.

1981 yılında Üsküp Kiril i Metodiy Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldu. 1984 yılında İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Şehircilik Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimini tamamlayarak aynı yıl İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak atandı. Halen aynı bölümde araştırma görevlisidir.

YARIŞMA VE ÖDÜLLER:

- 1987 Uluslararası Üsküdar Meydanı Kentsel Tasarım Proje Yarışması, 2. Ödül, İstanbul, (F. Bölen, H. Dülger, N. Ergun, C. Giritlioğlu, M. Ocakçı, A. Yılmaz, Ü. Yılmaz, N. Zeren ile birlikte).
- 1984 İ.T.Ü. Sosyal Bilimleri Enstitüsü Şehircilik Ana Bilim Dalı, Şehircilik Bilim Dalı'ndan 1983-84 Öğrenim dönemi Birincilik mezuniyeti.
- 1984 Kiril i Metodiy Üniversitesi Rektörlüğü Taktirnamesi, Üsküp, (1979/80 - 1983/84 Öğrenim yılları arasında Mimarlık Fakültesi'nden en yüksek başarı ile mezun olan öğrenci ödülü).
- 1983 Kiril i Metodiy Üniversitesi Rektörlüğü Taktirnamesi, Üsküp, (1981/82 Öğrenim yılında Mimarlık Fakültesi'nden en yüksek başarı ile mezun olan öğrenci ödülü).
- 1981 "26 Temmuz" ödülü, Üsküp, (Kiril i Metodiy Üniversitesi'nde Mimarlık alanında 1980/81 Öğrenim döneminde en başarılı öğrenciye Londra'dan Frank Harcourt-Munning Fonu'ndan verilen ödül).

TEZ VE BİLDİRİLER:

- 1987 "Toplu Konut Alanlarında Arazi Kullanım Yoğunluğu", Toplu Konutlarda Mekân Standartları Paneli, İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi (N. Zeren ile birlikte).
- 1986 "Planlamada Kıyı Kullanımı ve Düzenlemeleri", Yeni İmar Mevzuatı Planlama ve Uygulama Sorunları Semineri, İstanbul: İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi.
- 1984 "Kıyılarda Arazi Kullanımı ve Türkiye Örneği", yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARAŞTIRMA VE RAPORLAR:

- 1987 Lüleburgaz 1/1000 Ölçekli İmar Planı Raporu, İstanbul: İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi, (A. Çetiner, Y. Unal, A.C. Yıldızcı, N. Zeren ile birlikte).
- 1987 Lüleburgaz 1/5000 - 1/1000 Ölçekli Plan Araştırma Raporu, İstanbul: İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi, (A. Çetiner, Y. Unal, A.C. Yıldızcı, N. Zeren ile birlikte).
- 1987 İstanbul Karasurlarını ve Hendeklerini Koruma ve Çevre Düzenleme Projesi - 1/1000 Ölçekli İmar Planı Açıklama Raporu, İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, (A. Çetiner, N. Zeren ile birlikte).
- 1986 Üsküdar İstiklal Mahallesi 1/1000 Ölçekli İslah İmar Planı Açıklama Raporu, İstanbul: İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi (A. Çetiner, Y. Unal, B. Köksüz ile birlikte)
- 1986 Küçükçekmece Atıksu Toplama Alanı İçindeki Endüstri Tesislerinin Konumu ve Kirleticiliği Yüklerinin Belirlenmesi, İstanbul: İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi (A. Çetiner, D. Orhon, O.Tünay, C. Giritlioğlu, V. Eroğlu, N. Zeren, H. Dülger, B. Köksüz, S. Övez ile birlikte).